NAJER FOLKSBLAT
Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

פרייז 30 גראשען

22 זייטען

נייער פאלקסבלאט

‎14-טער יאהרגאנג	לאדז, פרייטאג ב' מנחם כ' תמוז תרצ"ו	אדרעס: לאדז, פעטריקאווער 21 טעל. 224-71 Adres Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. Skrz. poczt. 1.06	Łódź, Piątek, 10 lipca 1936	№ 158

42-טער יודישער קרבן

מערדערישער איבערפאל אויף דער שטיינהאקעריי אין מוצא. — איין יודישער ארבייטער דער־הרג'עט, איינער שווער און 4 לייכט־פערוואונדעט. — יודישע פאליציאנטען אפגעשטויסען א אנגריף אויף די יודישע קווארטאלען אין ירושלים

בעאונרוהיגענדע קלאנגען וועגן צייטווייליג אפשטעלען די עליה

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

די שטיינהאקעריי פיי מוצא איז היינט געוועהן בע־שאסן געווארן דורך אראבישע טעראריסטען. איין יודישער ארבייטער איז דערהרגעט געווארען, איי־נער שווער פערוואונדעט און 4 לייכט פערוואונדעט.

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

דער יודישער ארבייטער, וואס איז דערהרג'עט געווארען אין דער שטיינהאקעריי פיי מוצא היסט יוסף כץ. דאס איז שוין דער 42־טער יודישער קרבן זייט די אונרוהען האבען אויסגעבראכען. גלייכצייטיג איז עס אויך דער יונגסטער קרבן, ווייל ער איז אלט געווען סך הכל 16 יאהר, א שלאסער־לעהרליניקער.

דער שווער פערוואונדעטער יודישער ארביי־טער היסט יוסף פסח, 27 יאהר אלט. די לייכט פער־וואונדעטע זענען יעקב איזראילאוו, אריה בעלקינד, 34 יאהר אלט, דוד אלחזי 52 יאהר און שלמה פראנק — 33 יאהר.

פאליציי און מיליטער בעפאלען די טעראריס־טען. היינט איז פארגעקומען די לויה פון דערהרג'־טען כץ. עס איז פארגעקומען ריהרענדע סצענעס.

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

אין דער נאכט פון מיטוואך אויף דאנערשטאג ראבען אראבישע טעראריסטען בעשאסען די יודי־שע קווארטאלען אין ירושלים, ווי רוממה, רחבריה קרן אברהם און אנדערע. די יודישע פאליציי האט אפגעענטפערט מיט א שיסעריי. פון דער יודישער זייט זענען נישט געווען קיין פערלוסטען.

בעאונרוהיגענדע קלאנגען וועגן אפ־שטעלען די עליה

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

די יודישע בעפעלקערונג אין ארץ ישראל איז שטארק בעאונרוהיגט צוליב די קלאנגען, וואס האבען זיך פערשפרייט, אז עס זאל נאכוויליג אפגע־שטעלט ווערען די יודישע אימיגראציע נאך פאר דעם קומען פון דער ענגלישער קאמיסיע.

אפגעשאפט די פעראָרדנונג וועגען ער־לויבנישען אויף אויטאבוס - פערקעהר אין צפון און דרום ארץ ישראל

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

אפיציעל ווערט מיטגעטיילט, אז פון פרייטאג ווערט אפגעשאפט די ספעציעלע ערלויבנישען פאר די אויטאבוסען צו פאהרען אין צפון און דרום פון ארץ ישראל. דאגעגען בלייבט ווייטער די פעראָרד־נונג אין קראפט אין צענטראל ארץ ישראל.

פערמשפט 3 אראבער צו 7 יאהר תפיסה

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

דער אפיציעלער קאמוניקאט מעלדעט, אז א מיליטערישער פאטרול איז בעשאסען געווארען ביי כם ציונה און ביי סענדשאראא.

אין שכם זענען דריי אראבער פערמשפט גע־ווארען צו 7 יאהר תפיסה פאר שיסען אויף א מי־ליטערישען פאטרול.

אין צפון ארץ ישראל זענען ארעסטירט געווא־רען 3 ארבייטער פאר איבעררייסען די טעלעפאן־פערבינדונג.

די אראבער וועלען נישט איינגעהן אויף קיין שום קאמפראמיסען

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

דער ירושלימער בירגערמייסטער כאלדי האט היינט אפגעגעבען א ערקלערונג אין דער פרעסע, אין וועלכער ער ערקלערט, אז די אראבער וועלען נישט איינגעהן אויף קיין שום קאמפראמיסען.

בן־גוריון אפגעפלויגען קיין לאנדאן

ירושלים, 9 (יט"א טעלעגראפיש)

בן־גוריון איז היינט ווידער אפגעפלויגען קיין לאנדאן.

אינטערוויעוו פון דעפ. מינצבערג און סענאטאר טראקענהיים ביים בילדונגס־מיניסטער

וואַרשא, 9 (טעלעפאניש)

דעפוטאט מינצבערג און סענאטאר טראקענהיים זענען היינט אויפגענומען געווארען אויף א לענ־גערער אודיענץ ביים בילדונגס־מיניסטער שווינ־טאסלאווסקי.

בעת דער קאנפערענץ, וואס האט געדויערט איבער א שעה צייט, זענען בעריהרט געווארען א רייה שול־פראגען, צווישען אנדערען די פרא־גע פון בעפרייען די יודישע שול־קינדער פון די פאָלקסשולען פון די לימודים אין שבת. ווי בעוואוסט, ווערען די יודישע קינדער אין א רייה שטעט געצווינגען צו קומען שבת אין די שולען.

עס איז אויך בעריהרט געווארען די פראגע פון רעליגיע־לימוד אין די פאלקסשולען. ווי בעוואוסט ווערט דער דאזיגער געגענשטאנד זעהר אפט איבערגעגעבען דעם ערשטען בעסטען לעהרער פון וועלטליכע לימודים.

דאן איז ארומגערעדט געווארען די פראגע פון פראגראם פון די אגודישע שולען.

וועגען די אלע פראגען איז דעם מיניסטער איבערגעגעבען געווארען א מעמאריאל.

בעפרייט דעם פיהרער פון דער פויערים־פארטיי אין פשעווארסקער פאוויאט

פשעמישל, 9 (טעלעפאניש)

יעדלינסקי און שוויעטליק, וואס זענען מיט איניגע טעג צוריק ארעסטירט געווארען אין שייכות מיט די אונרוהען אין פשעווארסקער פאוויאט, זענען בעכטען, לויט א פעראָרדענונג פון פראקוראר בעפרייט געווארען פון תפיסה. גלייכצייטיג איז בעפרייט געווארען אלעקסאנדער פאראדיז, א מיטגליד פון ראט פון ארבייטער־קאמיטעט אין פשעמישל. וואס איז דאן אויך ארעסטירט געווארען.

דער פראקוראר פיהרט ווייטער די אויס־פארשונג אין שייכות מיט די געשעהענישען אין קשעטשאוויצע.

צוזאמענשטויס צווישען אביסיניער און איטאליענער

31 איטאליענער דערהרגעט געווארען

לאנדאן, 9 (ספ. טעל.)

רויטער מעלדעט פון כארטום וועגען א צוזא־מענשטויס פון אן אביסינישער אפטיילונג מיט אן אנ־דערע איטאליענישע לופט־פליהער הינטער לע־כעמטי. אנ'ערך 60 אביסינישע זעלנער פון שבט אמהארי, האבען אטאקירט 3 איטאליענישע אעראָ־פלאנען אין דער פראווינץ דזשימא, ביינאכט. אין א קורצער צייט נאכדעם, ווי די איטאליענער האָ־בען זיך אראפגעלאזט, 31 איטאליענישע זעלנער זענען דערהרגעט געווארען. איינער איז דורך די אביסיניער געבומען געווארען געפאנגען.

ענטדעקט א אפערע מיט קאפיטאליס־טישע וויזעס קיין ארץ־ישראל

ווארשא, 9 (טעלעפאניש). עס איז ענט־דעקט געווארען א גרויסע אפערע אין שייכות מיט דער עמיגראציע פון קאפיטאליסטען קיין ארץ־ישראל. אין דער אפערע זענען אויך פערמישט בעאמטע פון ענגלישען קאנסולאט.

די אפערע איז בעשטאנען דערין וואס אויב עס זענען געקומען אין ענגלישען קאנסולאט קא־פיטאליסטען האט מען זיי נישט געוואלט געבען די וויזעס. צו דיזעלבע פערזאנען איז מען אבער שפעטער געקומען און פאר גראב געלד האבען זיי בעקומען די וויזע.

אין שייכות מיט דער אפערע זענען ארעס־טירט געווארען א געוויסער דודלער און גורפינ־קעל.

טאג - טעגליך

די „אטעם-פויזע"

די וועלט שטעלט זיך איצט די פראגע — ווען וועט עס קומען? אז מיר האבען צו ערווארטען א נייעם „געשעהענעם פאקט", מצד דעם דריטען רייך, אין דעם צווייפעלט שוין איצט קיינער נישט. עס איז נאר א פראגע פון טערמין. א צווייטע פראגע איז — וואו וועט עס געשעהען? אויף וועלכען פונקט וועט פארקומען דער נאהענטסטער פוטש, וואס עס גרייטען צו די נאציס.

וואס שייך דער צווייטער פראגע, האט זיך איצט ארויסגערוקט אויפ'ן ערשטען פלאן דאנציג, וואס איז איצט געווארען דאס פיהלבארסטע ארט אין אייראפא. אפילו עסטרייך, וואס מען האט געהאל־טען, אז די רייה איז איצט געקומען אויף איהר, איז אפגעטרעטען אויפ'ן צווייטען ארט.

וואס איז ווידער נוגע דעם טערמין ווען מען וועט „לאס שלאגען", ווייזען אלע אן, אז דאס וועט יעדענפאלס נישט געשעהען פאר דער בער־לינער אלימפיאדע. אין בערלין פערשטעהט מען אויסגעצייכנעט, אז אין פאל פון עפעס א נייעם באצי־„זשעסט", וועלען די אלע הוצאות, די ריזיגע סומען, וואס מען האט אריינגעפאקט אין דער אלימפיאדע נישט נאר נישט ברענגען קיין הכ־נסות, נאר מען וועט אפילו נישט צוריקזעהען דעם קרן.

יא, א דאנק דער אלימפיאדע האבען נישט נאר די יודען פון היטלער־דייטשלאנד, נאר אויך די גאנצע וועלט בעקומען פון דריטען רייך א „אטעם־פויזע". ביז דאן קען מען אלזא נאך שלא־פען רוהיג.

און גאנץ מעגליך, אז צוליב דער אלימפיאדע וועט אויך אויפגעהאלטען די, אזוי געגארטע, תשובה אויף דעם ענגלישען פראגע־בויגען, און אז אידען וועט נישט קיין גרויסע הנאה האבען פון דעם ענטפער. ווייסט שוין צו דערצעהלען די „סענדע דיספעטש" לויט דער דאזיגער צייטונג וועט דער ענטפער ענטהאלטען צוויי פונקטען:

1) דייטשלאנד איז גרייט צו שליסען אן־אפ־מאך אויף מערב, וויל זיך אבער איבערלאזען פרייע הענד אויף מזרח און עסטרייך;

2) דייטשלאנד קען נישט האלטען, אז זי האט שוין צוריקבעקומען די „גלייכבערעכטיגונג", אזוי לאנג, ווי זי וועט נישט צוריקבעקומען די קא־לאניעס.

מיר האלטען אלזא נאך זעהר ווייט מיט דעם דריטען רייך, אבער ווי עס זאל נישט זיין — אן־אטעם־פויזע ביז איבער דער אלימפיאדע האבען מיר דערווייל.

ש.

אונזער ווארט

דער בלוטיגער חוזק

8 וואכען האט געדויערט ביז די ארץ־ישראל־רעגירונג האט זיך ענטשלאסען ארויסצוטרעטען געגען די אראבישע טעראריסטען. עס זענען פאר דעם אנגעווענדעט געווארען די פערשידענסטע מיט־לען צו „בערוהיגען" די אראבער מיט גוטען. טאג און נאכט האט דער הויך־קאמיסאר מיט זיי איינ־געטענה'ט, אז עס איז נישט שעהן, נישט גוט און נישט קלוג אזוי צו האנדלען, אז מיט גוטען וועלען זיי מעהר אויספיהרען. אבער נאך יעדער וענדונג פון הויך־קאמיסאר איז דער טערארר אלץ געשטיגען און יודיש בלוט האט זיך ככדר געגאסען, און יודיש האב און גוטס, וואס איז דערווארבען געווארען אין יאהרען־לאנגער ווי־רער הארעוואניע, איז אוועק מיט'ן רויך, צושטערט און פערניכטעט געווארען.

דאן האט דער הויך־קאמיסאר אנגעהויבען צו דראהען. אויסנאהמס־צושטאנד, ספעציעלע גע־זעצען, וואס זעהען פאר טויט־שטראף, בעזונדערע מאסנאהמען, — און אלס ענטפער דערויף איז גע־קומען א פערשטארקטע כוואליע פון אראבישען טער־ראר, נייע יודישע קרבנות, נייע פערוויסטונגען פון יודישען בעזיץ.

האט זיך אנגעהויבען די מאביליזאציע — עס האט געהייסען, אז פריהער קען מען נישט איינ־פיהרען אין לעבען די „ספעציעלע" און „בעזונדע־רע" פעראָרדנונגען און געזעצען, ביז די מאנדא־טאר־מאכט וועט נישט האבען צו דער דיספאזיציע א גענוגענדען מיליטערישען כח. זענען אנגעקומען פון עגיפטען און מאלטא, פון ליביען און פון אנ־דערע ענגלישע קאלאניעס מיליטער און אמו־ניציע, קריגס־שיפען און עראפלאנען, מאשינען־געוועהרען און טאנקס און אלדאס „גוטס", וואס איז נאר נויטיג צו פיהרען א רעגולירטע מאדערנע מלחמה. עס האט אפילו קיין גאזען נישט פערפעהלט.

און די גוט־בעוואפענטע ארמעע פון גרויס־בריטאניען איז ארויס אין קאמף געגען די אראבער. צוויי וואכען דויערט שוין די אפעראציע, און אין רעזולטאט: פערשטארקטער אראבישער טערארר, נייע יודישע קרבנות, און — דער הויך־קאמיסאר וואוקאפ קעהרט זיך צוריק צום אויס־גאנגס־פונקט און מוסרט די אראבישע באנדעס, דורכ'ן ראדיא, אז זיי „פיהרען זיך נישט אויף ארענטליך" —

עס שטעלט זיך דעריבער, שוין צום וויפיל־סטען מאל די פראגע:

— ווי לאנג נאך וועט געדויערן דער דאזיגער בלוטיגער חוזק?!...

פ.

פּאַרק
העלענאַוו
שבת, דעם 18־טען יולי ד. י. 2 אַ זייגער נאָכמיטאָג אַ גרויסע
גאַרטן־פעררוויילונג
לטובת דער
באַראָכאָוו־ביבליאָטעק

פּראָגראַם: 2 אָרקעסטערס. אויפטריט פון מאַריאָנעטן־טעאַטער „בערל־שמערל" ס'וועלן געגעבן ווערן בילדער פון בעקאַנטע געזעלשאַפטליכע פּאָליטישע טוער, פאָלקס־העלדן א. א. טעקסטן פון דיכטער משה בראָדערזאָן, אַבערזשאַנעק און בושוסטאַווסקי. מוזיק פון דוד בייגעלמאַן.
אויפטריט פון יידישע רעוועלערסען־כאָר מיט סאָלאָ־געזאַנג, דועטן און קוואַרטעטן. ביים קלאַוויר: פּרל. בלאַכער. אַ רייכע פאַנטאַן־לאָטעריע: איינענער בילעגער בופעט.
בילעטן צום פּרייז 75 גר. פאָרפאַרקויף 54 גר. שוין צו בעקומען אין דער באָראָכאָוו־ביבליאָטעק, צל. קאָשטשושקי 9.

די לעצטע מאָדעלען
זומער־שיר
ווי אויך אַ גרויסער אויסוואַהל פון
פלעטשאַנקעס
בעקומט מען נאָר ביי
A. Ogórek
Łódź, Zawadzka 11
tel. 202-86
בעמ.: אַ ספּעציעלער אויסוואַהל פון
מענער־פלעטשאַנקעס!

מאָרגן שבת, ד. 11 יולי פינקטליך 2 נאָכמ. קומט פאָר
איז „העלענאָוו"
אַ גראַנדיעזע
פאָלקס־פעררוויילונג
א. נ. „זאָרגלאָזיגקייט און פריידי"
אין פּראָגראַם: 1) אויפטריט פון רעוויו־אַרטיסט וול. גאָדיק; 2) טאַנץ־קאָנצערט אויסגעפיהרט דורך דער בעקאַנטער טענצערין יהודית בערג; 3) אויפטריט פון די מוסטער ספּאָרט־גרופּען ביים „מאָרגנשטערן"; 4) קאָנצערט פון בלאַז־אָרקעסטער ביי דער געז. „קולטור־ליגע"; 5) פאַנטאַסטישע בענגאַלישע פייערן אויפ'ן וואַסער. — ביליגער בופעט אויפ'ן אָרט.
בילעטן צו 75 גראָשען צו בעקומען אין קלוב א. נ. ליבעשנעשטיין, פּיעטריקאָווער 10, און אין אַלע פּראָפ. פעראיינען. און מ רגען שבת ביי דער קאַסע פון „העלענאָוו". הנחה־בילעטן צו 54 גראָשן צו בעקומען אין קולטור־ליגע, זאַכאָדניאַ 68

אַכטונג, קאָנקורענץ־פּרייזן!
העררן־שניידער־מייסטער
א. ח. קוטשינסקי,
13 נאַרוטאָוויטשאַ 13
קווער אָפיצינע, 1־טער שטאָק. טעל. 247-90
מאַכט בעקאַנט, אַז צום פריהלינג און זומער־סעזאָן ווערן אָנגענומען אַלערליי בעשטעלונגען פון אייגענע און אַנפערטרויטע סחורות מיט די נייעסטע מאָדעלען.
ערשטקלאַסיגע אַרבייט! מעסיגע פּרייזן!
בעמ.: געלעגענהייטליך צו פערקויפן אַלפאַגענע רעשטלעך אויף יופּיצעס און מאַרינאַרקעס.
קומט און איבערצייגט אייך!

אויפרוף פון ראַבינאַט
צו אַלע יאַטקע־אינהאַבער!
דער ראַבינאַט איז שטרענג מזהיר מ'זאָל נישט האַלטן אין יאַטקע קיין עוף אָהן פּלאָמבע כשר, געגענפאַל וועט די יאַטקע ווערן גע'אסרט.
דער ראַבינאַט.

פאַר קראַנקע און רעקאָנוואַלעסצענטען
אָריגינעלע
רויט־ווייַנען ווי אויך אונגאַר־ווייַנען
אין דער בעסטער קוואַליטעט צו זעהר צוגענגליכע פּרייזען
בעקומט מען אין דעם לאַנג־בעקאַנטען וויין־געשעפט פון
ע. שיקיער
אינה. ישראל שיקיער
איצט שרודמיעסקאַ 3
טעל. 107-84

ציוניסט. קאָאָרדינאַציע־קאָמיטעט אין לאָדז.
אין צוזאַמענהאַנג מיט דער ארץ־ישראל־וואָך קומען פאָר ווייטערע פערזאַמלונגען:
1) היינט, פרייטאָג, 9 אָוונט אין לאָקאַל פון „ברית־הקנאים", וואָלטשאַנסקאַ 52
רעדנער: אַדוו. גייזלער, מגר. שעפּסקי.
2) מאָרגן, שבת, 4 נ"מ אין לאָקאַל פון „פּועלי־ציון" (סעק. מיט צ.ס.) פּיעטריק. 83
רעדנער: ל. לעווין, אַרכי. רעד. א. נייגאָלדבערג.
3) מאָרגען, שבת, 9 אָוונט — אין קבוץ „וויתקיניה", קילינסקי 86
רעדנער: י. ראַבין, מ. ראַטין און ש. ליפּעל
4) מאָרגען, שבת, 9 אָוונט — אין לאָקאַל „השומר־הדתי", ב. שערפּיען 25
רעפ. ד. דעמבינסקי, ד. מאַרעק, מ. בירגער.

דעם טיפסטען מיטגעפיהל דריקן מיר אויס דער שווער־געטראָפענער פאַמיליע קינרוס צוליב'ן טויט פון
נ"ע חיים קינרוס
המקום יוחם אתכם בתוך שארי אבלי ציון וירושלים.
ברכה גאָטפריד און פאַמיליע, מ. זייד און פאַמיליע, בעריל גאָטפריד און פאַמיליע, י. גאָטפריד און פאַמיליע.

אַכטונג, פאַרבען־הענדלער!
עס ווערט בעקאַנט געמאַכט, אַז דאָס בעוואוסטע
פאַרבען־געשעפט א. פ.
„ל. ה. בערגער"
לאָדז, דרעוונאָווסקאַ 5, טעל. 133-39
איז ווידער געעפענט און עמפּפעהלט זיך די געעהרטע לאָדזער און פּראָווינצער קונדשאַפט.

נאַטאַליאַ צוקערמען
סאָלאָמאָן גאָלדבערג
צו זייער חתונה — אַ האַרציגען מזל טוב
י. אַבערזשאַנעק און פרוי.

אַכטונג אַכטונג
100־טער מענשען
האָבן זיך שוין איבערצייגט, אַז די בעסטע
היגיענישע טאַפּטשאַנען,
מאַזעטסעס און מאַטראַצען
ווי אויך פערשידענע טאַפּעציר־אַרבייט
זענען נאָר צו בעקומען אין דער 1־טער לאָדזער ווערקשטאַט פון אויסגעבעסערטע היגיענישע טאַפּטשאַנען און מאַטראַצען
א. „ZURMA" ג.
אינה. ל. מרוז
Łódź, Cegielniana 58
סאָלידע און פּינקטליכע אויספיהרונג

ווייכטיג פאַר מענער
צום זומער־סעזאָן!
ווער ס'וויל טראָגען
הויזען
לויט דער לעצטער פּאַריזער מאָדע, זאָל זיך ווענדען נאָר צום ערשט־קלאַסיגען ספּעציאַליסט פון הויזן, וועלכער איז צוריקגעקומען פון פּאַריז
B. Fajwlewicz
אַל. 1 מאַי 2, פּראָנט, 1 שטאָק
ערמעסיגטע פּרייזען!
קומט און איבערצייגט אייך!

געדענקט, שטשעשליווי
ביי
אַ גרויסער אויסוואַהל פון
אָריגינעלע בילליצער און טאָמאַשאָווער סחורות
אויף אַנציגער און פּאַלטענס
פון די בעסטע קוואַליטעטען ווי אויך פערשידענע רעשטען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אייך!
R. Szczęśliwy
לאָדז, 5 נאַוואָמיעסקאַ 5
טעל. 156-09.
נעדענקט פּראָנט II שטאָק.

גוטשאַ ליפשיץ
אהרן סאַוויצקי
פערלאָבט.
לאָדז, אין יולי 1936.

אַ האַרציגען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער חבר
אהרן סאַוויצקי
צו זיינע תנאים מיט פרל.
גוטשאַ ליפשיץ
זאָל זייער לעבענס־וועג מיט רויזן בעצירט זיין.
חברים: וויינבערג, ראָזענבוים, יוזעפאָוויטש, משאַפניק, באָזשיקאָווסקי, פלאַט, וואַקסמאַן, קוראָפּאַטוואַ.

אַ האַרציגען מזל־טוב ווינשען מיר אונזער פריינד ר' אלי' מרדכי סאַוויצקי און פרוי צו די תנאים פון זייער ליבען זוהן אהרן מיט פרל. גוטשאַ ליפשיץ און דעם יונגען פּאָר ווינשען מיר אַ גליקליכע צוקונפט
ישראל ראָזענבלום

מזל־טוב
צו דער פערלאָבונג פון אונזער חשובי מיטגליד
רפאל קאַלמאַ
מיט פרל. סאַלאַ אייזענמאַן
ווינשען מיר אַ האַרציגען מזל־טוב זאָל אייער לעבענסוועג מיט בלומען בעצירט זיין.
ועד חברה „עטרת־בחורים"
לאָדז, פל. וואָלנאָשטשי 6.

צו דער פערלאָבונג פון מיין וועדטען חבר
רפאל קאַלמאַ
מיט פרל סאַלאַ אייזענמאַן
ווינש איך אַ האַרציגען מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.
יעקב יאַמניק.

צו דער פערלאָבונג פון אונזער שוועסטערן־טאָכטער
פרל. בעלאַ זיידמאַן
מיט ה' שלמה אפּזאָץ
ווינשען מיר זיי אַ האַרציגען מזל־טוב און אַ גליקליכע צוקונפט.
פאַמיליע ווייסבאָרד.

אַ סוחר און וועבמייסטער
אין די מיטעלע יאָהרען מיט 2 יונגלעך פון 13-15 יאָהר וויל זיך בעקענען (צוועק הייראַט) מיט אַ קינדערלאָזער פרוי ביז אַ 50 יאָהר און מיט אַ ביסעל קאַפּיטאַל, אָדער האָבען די מעגליכקייט מיר אַ פּאָסטען צו פערשאַפען. ביי אַ פערשטענדיגונג קען מען אַלעס ערפאַהרען. אָפערטען אונטער „הכל תלוי במזל".

גינעקאָלאָגישער
אמבולאַטאָריום
ביים
„לינת הצדק"
צעגעלניאַנאַ 17,
טעל. 115-11
איז טעטיג יעדען טאָג פון 9-10 פריה און פון 3-4 נאָכמ.
אונטער דער לייטונג פון די בעסטע ערצטליכע ספּעציאַליסטען.

ווייכטיג פאַר
ברוך־קראַנקע

(רופּטורען) זאָווי פון פערקרימונגען פון רוקען־ביינער (הויקערס), פּאַראַליזשען, ביין־שווינדזוכט, פלאַטפוס און פערשידענע אַנדערע פערקריפּלונגען־ליידענדע.
פאַר פערשידענע אַרט רופּטורען פערעלטערטע און די געפעהרליכסטע ביי מענער, פרויען און קינדער ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע הייל־באַנדאַזשען לויט מיין מעטאָדע היילן און בעזייטיגען ראַדיקאַל יעדן איינציגן ברוך.

ביי מאָגען און קישקע - זענקונג ספּעציעלע אינדיווידועל צוגעפאַסטע לייב־הייל־באַנדאַזשען.
פאַר הויקערס ספּעציעלע גאָרסעטען און גלייכהאַלטערס.
געגען ביין־שווינדזוכט ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען פון אַלע סיסטעמען.
געגען שמערצענדע פלאַטפּיס ספּעציעלע אָרטאָפּעדישע איינלאַגען לויט גיפּס־מאָדעלען.
געגען קרומע אָדערן ספּעציעלע גומי־שטרימף לויט מאָס.
קינסטליכע הענד און פיס
ספּעציעלע הייל־אָרטאָפּעדישע אַנשטאַלט
ספּעצ. אָרטאָפּעד
א. פעטריקעוויטש, לאָדז
9 פּיראַמאָוויטשאַ 9, טעל. 177-09 (פריהער אַלגינסקאַ)
אַכטונג!! קראַנקע מוזען זעלבסט ערשיינען.
טויזענטער דאַנקזאַגונגען קענען בעוויזען ווערען

פוילישער דעמארש אין דאנציג

פוילישע רעגירונג וועט נישט דערלאזן צו א איינזייטיגער רעוויזיע פון סטאטוט

דאַנציג, 9 (ספּ. טעל.)

דער קאָמיסאַר פון דער פוילישער רעפּובליק אין דאַנציג האָט אָפּגעהאַלטן אַ געשפּרעך מיט׳ן פּרעזידענט גרייזער און האָט ערקלערט, אַז די פּוילישע רעגירונג וועט נישט דערלאָזן צו אַ איינזייטיגער רעוויזיע פון סטאַטוט. אַחוץ דעם האָט דער קאָמיסאַר געוואָרנט, אַז יעדע אַקציע וואָס וועט אַרויס מחוץ די ראַמען פון פּערפּלימטענדע אָפּמאַכען און וועלען אַזוי אַרום בעטראָהען די נאָרמאַלע פאַנקציאָנירונג פון פּוילישען האַנדעל דורכ׳ן דאַנציגער פּאָרט וואָלט זיך געמוזט אָנטרעפען אויף אַ געגען־אַקציע כצד פּוילען.

גרייזער האָט געענטפערט, אַז דער סענאַט האָט נישט בדעה אַרויסצוגעבען וועלכע עס איז אָרום־נאָהמס־פעראָרדנונגען און אַז זיין פּאָליטישע אַקציע געגען דער אָפּאָזיציע וועלען מיר בעטראַכטען אין די ראַהמען, וואָס זענען אָנגעצייכענט דורך די דאַנציגער געזעצען.

פוילישער אמבאסאדאר אין בערלין

ביים דייטשען אויסער־מיניסטער

בערלין, 9 (ספּ. טעל.)

דער דייטשער אויסערן־מיניסטער באַראָן פאָן נוירראט האָט אויפגענומען דעם פּוילישען אַמבאַסאַדאָר ליפּסקי, מיט וועלכען ער האָט אָפּגעהאַלטען אַ לענגער געשפּרעך אין שייכות מיט׳ן אינצידענט וואָס איז ענטשטאַנען צווישען חעם קאָמענדאַנט פון קרייצער „לייפּציג" און דעם הויך־קאָמיסאַר פון דער פעלקער־ליגע אין דאַנציג.

פעראָרדנונג וועגן פערקלענערן אדמיניסטראט׳יווע שטראפען

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

פּרעמיער סקלאַדקאָווסקי האָט אַרויסגעגעבען אַ צירקולאַר, לויט וועלכען עס ווערען בעגרענעצט און פערקלענערט די אַדמיניסטראַטיווע שטראָפען. אויב פון פּראָטאָקאָל איז צו זעהען, אַז די איבערטרעטונג איז בעגאַנגען געוואָרען דורכ׳ן בירגער פון אינבעוואוסטזיין, דאַרף דאַן דער שולדיגער אָנטמאַט די שטראָף. גרופּען יוערען אין אַמט און עס יוערט איהם אָ־געוויזען אויף זיין נישט געהעריגען פּערהאַלטען זיך. אויב די איבערטרעטונג יוערט פון בירגער בעגאַנגען צום צווייטען מאָל, דאַן יוערט ער ערשט שטרענג בעשטראָפט.

גרייזער — הערליין — פאן פאפּען

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

דעם „קוריער וואַרשאַווסקי" מעלדעט מען פון בודאַפּעשט:

אין אונגאַרן הערשט די מיינונג, אַז די דייטשע רעגירונג, וועלענדיג געווינען אויב נישט די הילף, איז יעדענפאַלס די נייטראַליטעט פון איטאַליען אין דער דאַנציגער פראַגע, איז געווען טרייט אויף הנחות אין דער עסטרייכישער פראַגע, בכדי מינהעסטענס אויף אַ געוויסע צייט ענטלאַסטען די דרום־גרעניץ. צוליב איטאַליען וויל דייטשלאַנד נישט אָנריהרען עסטרייך און דעריבער האָט פּאַפּען לעצטענס געפיהרט אונטערהאַנדלונגען מיט׳ן קאַנצלער שושניגג וועגען אַ דייטש־עסטרייכישען מאָדוס וויווענדי. אַזוי איז גרייזער׳ס אַקציע אין דזשענעווע, הערליין׳ס אין פראַג און פּאַפּענס אין ווין אַ איינהייטליכער סיסטעם, ווי רייטער האָט געמעלדעט, האָבען די אונטערהאַנדלונגען צווישען שושניג׳ן און פּאַפּען נישט געגעבען קיין רעזולטאַט, אָבער די שולד דערפאַר פאַלט דאָס מאָל נישט אויף דייטשלאַנד, וואָס האָט איצט נישט געשטעלט קיין שאַרפע בעדינגונגען נאָר אויף שושניג׳ן, וואָס האָט אַרויסגערוקט די האַבסבורגער פראַגע. דעם פּרייז האָט אָבער בערלין נישט געוואָלט צאָהלען.

אינטערוועניע ביים מיניסטער קוויאטקאווסקי

וועגן אפשטעלען די שטייער־עקזעקוציעס אין מינסק־מאז.

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

נעכטען איז אונטערגענומען געוואָרען אַן אינטערוועניץ ביים מיניסטער קוויאַטקאָווסקי מצד די יודיש־אַפּאָליטישע קרייזען וועגען אָפּשטעלען די שטייער־עקזעקוציעס צוליב די געשעהענישען אין מינסק־מאַזאָוויעצק.

געשטארבען סענאטאר לעווענהערץ

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

די פערגאַנגענע נאַכט איז אין בודאַפּעשט געשטאָרבען אויף אַ האַרץ־אַטאַק דער געוו. דעפּ און סענאַטאָר ד״ר העטריק לעווענהערץ, וועלכער האָט זיך געפונען אין בודאַפּעשט אויף דער קאָנפערענץ פון דער צווישען פּאַרלאַמענטאַרישער אוניע.

לעווענהערץ האָט געהערט צו דעם פּעקאַנטען מיט טעמאָקראַטישער אַסימילאַטאָרען. שוין אַ לאַנגע צייט ווי ער איז בכלל געווען געשמד׳.

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

צוליב׳ן טויט פון סענאַטאָר לעווענהערץ, ווייצע־פּרעזעס פון דער פּוילישער צווישען פּאַרלאַמענטאַרישע גרופּע און געוועזענער סענאַטאָר, האָט מאַרשאַלעק פּריסטאָר איבערגעשיקט חער אלמנה א מיט געפיהלס־חעפעשע.

יודישע קהלות אין שוועדען

ווילען זיך נישט בעטייליגען אין יודישען וועלט־קאנגרעס

סטאָקהאָלם (יט״א) די יודישע קהלות אין שוועדען האָבען בעשלאָסען נישט צו שיקען קיין דעלעגאַטען צו דעם פאָרשטעהענדען יודישען וועלט־קאָנגרעס אין דזשענעווע. די יודישע קהלה אין קאָפּענהאַגען האָט בדעה צו שיקען אַ פאָרשטעהער אלס אָבסערוואַטאָר אויף דעם קאָנגרעס.

אויף דעם 12־טען יולי איז צונויפגערופען געוואָרען אַ קאָנפערענץ פון דער נייטענדערטער ציוניסטישער פעדעראַציע פון סקאַנדינאַוויען מיט׳ן אָנטייל פון דעלעגאַטען פון נאָרוועגיען, שוועדען און דענעמאַרק. די היזיגע קאָנפערענץ וועט אויך בעהאַנדלען די שטעלונג צום יודישען וועלט־קאָנגרעס.

גרויסע רעוויזיע אין לאקאל פון דער ציוניסטישער עקזעקוטיווע אין לעמבערג

לעמבערג, 9 (טעלעפאָניש).

היינט איז אין לאָקאַל פון דער ציוניסטישען עקזעקוטיווע פאָרגעקומען אַ רעוויזיע, וואָס האָט געדויערט איינינע שעה. דער אָפיציעלער מאָטיוו פון דער רעוויזיע איז געווען, אַז עס ווערט געזוכט אַנטי־היטלער מאַטעריאַל. וואַהרשיינליך איז אָבער די רעוויזיע פאָרגעקומען אין שייכות מיט דעם פּראָטעסט־שטרייק.

בעשטראפט מיט 100 זל.

פאר זאמלען געלד פאר די געליטענע אין מינסק־מאז.

ווילנאַ, 9 (טעלעפאָניש)

דער רעדאַקטאָר פון ווילנער „טאָג", איז דורכ׳ן כטאַראַסטע־געריכט פערמשפט געוואָרען אויף 100 זל. שטראָף אָדער 10 טעג אַרעסט פאַר פיהרען אַ זאַמעל־אַקציע לטובת די געליטענע אין מינסק־מאַז.

האנדווערקער עקספערטען

ביי׳ם אויסמעסטען הכנסה שטייער

וואַרשאָ, 9 (טעלעפאָניש)

לויט אַ פעראָרדענונג פון פינאַנץ־מיניסטער, וועלען אין דער נאָהענטסטער צייט אַרויסגערופען ווערען האַנדווערקער־עקספּערטען, וואָס וועלען צוגעשטעלט ווערען דער שטייער־מאַכט דורך די האַנדווערקער־קאַמערן, אין פּראַגען, וואָס האָבען אַ שייכות צו דער פעסטשטעלונג פון אויסמעסטען דעם הכנסה־שטייער פאַרן יאָהר 1936.

זיצונג פון ציוניסטישען פארטיי־ראט

קומט פאר דעם קומענדיגען זונטאג

וואַרשאָ, 9 (טעלעפאָניש)

זונטאָג ווערט געפּלאַנט אין וואַרשאָ די זיצונג פון ציוניסטישען פּאַרטיי־ראַט. עס וועלען בעטראַכט ווערען אַ רייה אַקטועלע פראַגען.

געוואלדיגע שטורעמס איבער זאגלעמביער קאנט

קרעניצע, 9 (טעלעפאָניש)

נעכטען אין אָוונט איז איבער קרעניצע אַדורך אַ געוואַלדיגער שטורם מיט שלאַגס־רעגען און דונערס. אַ דונער האָט בעשעדיגט דעם הויפּט־קאַבעל פון דער עלעקטר־אָניע, צוליב וואָס אין דער שטאָט איז געוואָרען פינסטער. די פאַרשטעלונגען אין די קינאָס זענען אָפּגעשטעלט געוואָרען. אין טעאַטער האָט מען געשפּילט ביי ליכט. דער שטורם האָט אָנגעמאַכט אַ גרויסען שאָדען אין דער תבואה.

* * *

קאַטאָוויץ, 9 (טעלעפאָניש)

בעת דעם נעכטיגען שטורם, וואָס איז אַדורך איבער׳ן טשענסטאָכאָווער פּאָוויאַט, איז דערהרגעט געוואָרען פון אַ שטורם אַן אַרבייטער אין רענקשאַוויץ. צוויי אַנדערע אַרבייטער זענען שווער פערוואונדעט געוואָרען. די דריי אַרבייטער האָבען זיך געהאַט בעהאַלטען אין אַ שאָפּע.

* * *

סאָסנאָוויעץ, 9 (טעלעפאָניש).

דער נעכטיגער שטורם, וואָס איז אַדורך איבער׳ן זאַגלעמביער קאַנט, האָט אָנגעמאַכט אַ בעדייטענדען היזק. א סך וואוינונגען זענען פערגאָסען געוואָרען. צוליב דעם, וואָס עס זענען איבערגעריסען געוואָרען די עלעקטרישע דראָטען, איז אין אַ טייל שטאָט געווען פינסטער. די טראַמוואַי־קאָמוניקאַציע איז אַ פּאָר שעה געווען איבערגעריסען. אַ דונער האָט געטראָפען אַ גרופּע ספּאָרטלער. איינער איז אָפּגערביהט געוואָרען.

טשענסטאָכאָוו, 9 (טעלעפאָניש)

איבער טשענסטאָכאָוו און אומגעגענד איז נעכטען אַדורך אַ געוואַלדיגער שטורם מיט דונערן, וואָס האָט אונאונטערבראָכען געדויערט אַ שעה צייט. די עלעקטרישע אויסלאַדונגען האָבען אין אַ רייה פּונקטען פון דער שטאָט געמאַכט פּעריוויס־טונגען. 7 פּערזאָן זענען פּעריוואונדעט געוואָרען. דערונטער אַ מאָנטער, וועלכער האָט בעת דעם שטורם פּערלעגט אַן אַנטענע אויפ׳ן דאַך. בעת דעם שטורם איז אין דאָרף קאָשטשעלע דערהרגעט געוואָרען וואַוושיניעץ קאָנסטאַנטין.

געוואלדיגע היזקות צוליב די היצען אין אמעריקא

עטליכע הונדערט מיליאן דאלאר שאדענס

ניו־יאָרק, 9 (ספּ. טעל.)

די אויסערגעוועהנליכע היץ האָט גענומען אין די צענטראַל־שטאַטען פון אַמעריקאַ א ריזיגען שאָדען. די מעהרהייט תבואה איז בוכשטעבליך פערפרענט געוואָרען פון חער זון. דאָס לאַנדווירטשאַפטליכע מיניסטעריום שאַצט אָפּ דעם שאָדען אויף עטליכע הונדערט מיליאָן דאָלאַר. אין א סך געגענדען זענען אויסגעבראָכען וואַלד־שרפות. די צאָהל פּערזאָנען, וואָס זענען געשטאָרבען פון זונען־שלאַגען בעטרעפט העכער הונדערט.

אינטערפעלאציע אין ענגלישען פארלאמענט

וועגען דייטשע לופט־שיפען איבער ענגלאנד

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.)

נעכטען נאָכמיטאָג בעת דער דיסקוסיע אין פּאַרלאַמענט א. ד. ג. וועגען דייטשע לופט־שיפען, וואָס פליהען איבער ענגלאַנד, האָט דער קאָנסערוואַטיסט קאַפּיטאַן באַלפור זיך אָנגעפרעגט וואָס די רעגירונג האָט בדעה אונטערצונעמען בכדי צו פערהיטען אין דער צוקונפט, אַז דייטשע לופט־שיפען זאָלען נישט אַריבערפליהען געוויסע געביטען.

דער אונטער מלוכה־סעקרעטאַר פון לופט־פליה־מיניסטעריום, סאַסון האָט געענטפערט, אַז די לופט־שיפען וועלען דערלויבט אַריבערצופליהען נאָר אין אויסערגעוועהנליכע בעדינגונגען, נאָר אין פאַלען פון אַבסאָלוטע נויטווענדיגקייט, דערביי זענען נישט פאַרהאַן קיין שום סמנים, אַז די לופט־שיפען פליהען דעם אויסגעוועהלטען וועג צוליב אַנדערע סיבות ווי אַטמאָספערישע.

דאָס נייע בוך

זי שפילט ווייטער

פּיעסע אין 3 אַקטען, 4 בילדער

— פון —

ח. י. בזשוסטאָווסקי

צו בעקומען אין דער אַדמיניסטר. פון „נייעם פאָלקסבלאַט".

פּיעטריקאָווער 21.

אטענטאט אויף דער באהן־ליניע דזשיבוטי — אדיס־אבעבא

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.)

ווי עס מעלדעט דער היטיגער „דיילי טעלעגראַף" האָבען אַבּיסינישע באַנדעס אויסגעפיהרט אַן אַטענטאַט אויף דער באַהן־ליניע דזשיבוטי—אַדיס־אַבעבאַ.

דער אַטענטאַט איז אויסגעפיהרט געוואָרען נעבען מאָיאָ. צוליב דער בעשעדיגונג פון חער באַהן־ליניע, האָט דער צוג וואָס איז געגאַנגען קיין אַדיס־אַבעבאַ געמוזט אומקעהרען פון וועג. די מיליטער־מאַכט האָט אַרויסגעגעבען אַ שאַרפע פעראָרדנונג, כדי אין דער צוקונפט אונמעגליך צו מאַכען אַטענטאַטען אויף די באַהן־ליניעס.

מערדער פון דיר. גאשעווסקי דראהט טויט־שטראף

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

דער מערדער פון דירעקטאָר גאַשעווסקי, אַלעקסי שימעק געפינט זיך איצט אין דער איזאָלירטער צעלע אין אויספאָרשונגס־אַמט, מאָרגען ווערט ער אי־

בערגעפיהרט אין תפיסה. ער וועט אָנגעקלאָגט ווערען לויט אַרטיקעל 225 פון שטראָף־קאָדעקס, וואָס דראָהט מיט טויט־שטראָף.

אכטונג, לעטניקעס

פון וווישניאָווע־גוראַ, סטרוזשעווו און קראַשעוו!

דעם

נייעם פאלקסבלאט

קען מען בעקומען יעדען טאָג 7 אינדערפריה ביים צייטונגס־פערקויפער יאַמניק, ווילאַ סאַווילאַ, געגענאיבער דער כלאָדניע.

ערשטער שריט פון פערשטענדיגונג צווישען ענגלאנד און איטאליען

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.)

די דעציזיע פון דער בריטישער רעגירונג, וואָס איז היינט פערעפענטליכט געוואָרען דורך סער סאמועל האָר, וועגען צוריקציהען אַ בעדייטענדען טייל פון ענגלישען פלאָט פון מיטעללענדישען ים, איז דורך דער ענגלישער עפענטלכער מיינונג אויפגענומען געוואָרען מיט צופרידענהייט. אין די ענגלישע פּאָליטישע קרייזען זעהט מען אין דעם דאָזיגען בעשלוס די ערשטע שריט אויף דעם וועג צוריקצושטעלען די נאָרמאַלע בעציהונגען צווישען ענגלאַנד און איטאַליען.

ווען סאמועל האָר האָט אין פּאַרלאַמענט פערעפענטליכט די דאָזיגע דעציזיע, האָט אַ דעפוטאַט געפרעגט דעם ערשטען לאָרד פון דער אַדמיראַליציע, צי ער גיט זיך אָפּ אַ חשבון דערפון, אַז דער ענגלישער פלאָט געפינט זיך שוין אויף דעם מיטעללענדישען ים זייט 300 יאָהר. סער סאַמועל האָר האָט געענטפערט: איך קען דעם עהרווירדיגען דעפוטאַט בערוהיגען, אַז דער ענגלישער פלאָט וועט ווייטערדיגע 300 יאָהר בלייבען אויפ׳ן מיטעללענדישען ים.

ענגלאנד בעוואפענט זיך

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.)

די פאַרשלאַגען וועגען די צוגאָב־קרעדיטען אויף דער נאַציאָנאַלער פערטיידיגונג, וואָס זענען היינט פערעפענטליכט געוואָרען, נעהמען אַרום 1 מיליאָן 59 טויזענד פונט אויפ׳ן פלאָט, 6 מיליאָן 500 טויזענד פונט אויף דער אַרמעע און 11 מיליאָן 700 טויזענד אויפ׳ן לופט־פלאָט.

אידען איז קראנק אויפן הארץ

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.)

„דיילי מייל" מעלדעט, אַז אידען איז קראַנק אויפן האַרץ. ווי בעוואוסט, איז מיניסטער אידען אין אַפּריל בעת אַ נסיעה אין אַן אַעראָפּלאַן קראַנק געוואָרען און בעקומען אַ שטאַרקען האַרץ־אַטאַק.

איטאליען בויט בעפעסטיגונגען אויפ׳ן מיטעללענדישען ים

לאָנדאָן, 9 (ספּ. טעל.) די לאָנדאָנער פּרעסע רעדט אַרום די פראַגע פון די איטאַליענישע פאָרטיפיקאַציעס אויף דעם אינזעל פּאַנטעלאַריאַ, וואָס געפינט זיך צווישען סיציליען און טוניס.

הגם עס זענען נאָך נישט בעקאַנט די פּרטים פון דער אַרבייט, פערזיכערט מען אָבער, אַז די אַרבייטען האָבען זיך שוין ווייט פאָרגערוקט.

פארבערייטונגען צו טשיטשערינס לויה

מאָסקווע, 9 (ספּ. טעל.)

דער קערפּער פון טשיטשערינען איז היינט אויסגעשטעלט געוואָרען אין קאָנפערענץ־זאַל פון פאָלקס־קאָמיסאַריאַט פאַר אויסערליכע ענינים. 5 אַ זייגער איז פאָרגעקומען אַ טרויער־פערזאַמלונג. אין נאָמען פון אויסערן־קאָמיסאַריאַט האָט גערעדט קרעסטינסקי.

די מיטגלידער פון דיפּלאָמאַטישען קאָרפּוס האָבען קאָנדאָלירט די רעגירונג.

קעניג עדווארד קומט קיין פראנקרייך

פּאַריז, 9 (ספּ. טעל.)

דער ענגלישער אַמבאַסאַדאָר אין פּאַריז האָט מיטגעטיילט אָפיציעל דעם פראַנצויזישען אויסערן־מיניסטעריום, אַז קעניג עדוואַרד דער 8־טער קומט אין דער נאָהענטער צייט אויף אַ צוויי־וואָכענדיגען אורלויב קיין פראַנקרייך.

די אפאזיציאנעלע פרעסע אין דאנציג ווערט אפגעשטעלט

דאַנציג, 9 (ספּ. טעל.)

דער דאַנציגער פּאָליציי־פּרעזידענט האָט אָפּגעשטעלט אויף 5 חדשים דעם אָרגאַן פון די דייטש־נאַציאָנאַלע „דאַנציגער נאַציאָנאַל־צייטונג". פון די אָפּאָזיציאָנעלע צייטונגען איז נאָר נאָך געבליבען די „דאַנציגער פאָלקסצייטונג".

בולגארישער קעניג אפגעפאהרען קיין איטאליען

סאָפיאַ, 9 (ספּ. טעל.)

קעניג באָריס איז אין דער בעגלייטונג פון זיין שוועסטער אָפּגעפאָהרען קיין איטאַליען, וואו ער וועט זיין דער גאַסט פון דער קעניגליכער פאַמיליע. דער קעניג פאָהרט אינקאָגניטאָ.

ענדגילטיגער רעזולטאט פון די פארלאמענט־וואהלען אין פינלאנד

העלזינקי, 9 (ספּ. טעל.)

לויט דעם ענדגילטיגען אָפיציעלען רעזולטאַט פון די וואַהלען צום פּאַרלאַמענט האָבען די סאָציאַליסטען בעקומען 83 מאַנדאַטען (פריהער 78), אַגראַריער 53, שוועדען 21, קאָנסערוואַטיווע 20 (פריהער 17), פּאַטריאָטישע ליגע 14 (פריהער 15), ליבעראַלען 7 (פריהער 11), קליינע לאַנדווירטען 1 (פריהער 3), פאָלקס־פּאַרטיי 1 (פריהער 2).

עפענונג פון דעם תל־אביב׳ער פארט און די פילם־צענזור

תל־אביב (יט"א) די פילם־צענזור־קאָמיסיע האָט פערבאָטען צו דעמאָנסטרירען אין דער פילם־כראָניק די עפענונג פון דעם פּאָרט אין תל־אביב.

געשאפען אן אינספעקטאראט פון לופט־פערטיידיגונג פון דער מלוכה

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

אין היינטיגען „דזיענניק אוסטאַוו" איז פערעפענטליכט אַ דעקרעט פון מלוכה־פּרעזידענט וועגען שאַפען ביים גענעראַל־אינספעקטאָראַט אַ אינספעקטאָראַט פון לופטן־פערטיידיגונג פון דער מלוכה

אינגיכען וועט זיך אנהויבען א סעריע רעוויזיע־פראצעסען

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

דער פּראָקוראָרען־אַמט אין וואַרשאַ פיהרט אַן אויספאָרשונג אין אַ גאַנצער רייה ענינים אין שייכות מיט רעוויזיען־פערברעכענס. דאָס רוב רעוויזען־אַפערעס זענען ענטדעקט געוואָרען דורך דער גרעניץ־וואַך.

אַ סעריע רעוויזען־פּראָצעסען וועט זיך אָנהויבען שוין אין אויגוסט.

גרויסע זיצונג פון ציוניסטישע עסקנים

וואַרשאַ, 9 (טעלעפאָניש)

אין רעפּרעזענטאַנץ־זאַל פון האָטעל־אייראָפּעיסקי איז פאָרגעקומען אַ גרויסע זיצונג פון ציוניסטישע עסקנים. אין דער זיצונג האָבען זיך בעטייליגט סענאַטאָר פּראָפ. שאָר, יונגער סענאַטאָר און ד"ר הינדעס. אין דער זיצונג האָבען זיך אויך בעטייליגט די דעלעגאַטען פון ארץ־ישראל ישראל שפּירא און ד"ר ווײַנער.

אויף דער זיצונג זענען בעטראַכט געוואָרען אַ רייה אַקטועלע פראַגען

פערקלענערט די אמעריקאנער ספּארט־מאנשאפט צו דער בערלינער אלימפיאדע

ניו־יאָרק, (יט"א). צום ערשטען מאָל אין דער געשיכטע פון די אָלימפּישע שפּילען האָט דער אַמעריקאַנער אָלימפּישער קאָמיטעט זיך געזעהען געצוואונגען בעדייטענד צו פערקלענערן די אַמעריקאַנער מאַנשאַפט, וואָס פאָהרט אָפּ צו דער בערלינער אָלימפּיאַדע. דאָס איז געשעהן צוליב דעם שאַרפען מאַנגעל פון פאָנדען אין רעזולטאַט פון בויקאָט מצד די געגנער פון דער בערלינער אָלימפּיאַדע.

13־יעהריגער אראבישער יונגעל א באמבען־ווארפער

תל־אביב (יט"א) אויפ׳ן סמך פון עדות משה כאַדאַד כהן, אין וועמענס וואוינונג אויף דער גרעניץ צווישען יפו און תל־אביב מען האָט אַריינגעוואָרפען אַ באָמבע, איז אַרעסטירט געוואָרען אַ 13־יעהריגער אַראַבישער יונגעל, אין וועלכען משה כאַדאַד כהן האָט דערקענט דעם באָמבען־וואַרפער.

אויפ׳ן טויטען־בעט

האט זי איהם אויסגעזאגט א סוד, אז ער איז נישט איהר זוהן

שטוינענדע געהיימנישפולע פאסירונג פון אמת׳ן לעבען

פון ה. אקערמאן

איידער מיר וועלען לאָזען דעם העלד פון אונזער היינטיגער געשיכטע אַליין דערציילען, וואָס מיט איהם האָט געטראָפען, וועלען מיר דערווייל צוריקגעהן מיט עטליכע צענדליג יאָהר אין אַ קליין שטעטעלע און מיר וועלען זעהן, ווי אַזוי די באמת וואונדערליכע געשיכטע האָט זיך אָנגעהויבען.

אין ארעגענדיגער נאכט

ס׳איז געווען אַרום האַלבע נאַכט און דאָס קליינע שטעטעל יאַרשאָוו אין מאַלאָראָסיע איז שוין לאַנג געשלאָפען. אין דרויסען האָט גע־גאָסען ווי מיט צעבערס.

און אָט אין יענער רעגענדיגער נאַכט האָט פּלוצים דער יאַרשאָווער רב, ר׳ דוב בער שראַגע, דערהערט עפּעס אַ וויינענדיג קול, ווי פון אַ קינד, יאָמערען אונטער זיין פענסטער. דאָס געוויין האָט איהם אויפגעוועקט פון שלאָף.

אַרויסקומענדיג אין דרויסען האָט ער פאַר זיך דערזעהן ליגען אין שמאַטעס איינגעוויקעלט אַ קליין קינד.

ווען דער רב האָט אַריינגענומען דאָס קינד צו זיך אין שטוב אַריין, האָט ער דערזעהן, אַז דאָס קינד איז אַ יודיש יונגעלע און ס׳איז אַלט אַרום אַ יאָהר אָדער אַנדערטהאַלבען.

ביים רעכטען פיסעל פון קינד איז געווען

א בריף צום רב

אָבער אויפ׳ן בריף איז קיין נאָמען נישט געווען, פון דעם, וואָס האָט איהם געשריבען, נאָר ס׳איז געווען אונטערגעחתמ׳עט „אַן אומגליקליכע מוטער".

דעם בריף האָט דער רב געהאַלטען אַ סך יאָהרען ביי זיך און ער האָט זיך געלייענט אַזוי:

„איך, אַן אומגליקליכע מאַמע, לאָז איבער מיין קינד ביי אייך: ער איז מיין געזעצליכער זוהן, אָבער צוליב געוויסע פאַמיליען־אורזאַכען מוז איך איהם אַוועקגעבען. איך ווייס נישט אויף ווי לאַנג, איך וועל זיין צושיידט מיט מיין זוהן, קען זיין אַ יאָהר, און צוויי אָדער צעהן, און אפשר מעהר. איך לאָז איהם איבער ביי אייך, פשוט דערפאַר, ווייל איך ווייס, אַז איהר זענט אַ פרומער, גאָטספאָרכטיגער מענש — און איהר וועט זעהן, אַז דאָס אומגליקליכע קינד זאָל פערזאָרגט זיין מיט עסען און מיט אַ דאַך איבער׳ן קאָפּ. ווען איהר איהם האַלטען ביי אייך אין שטוב, איז מה־טוב. ווען נישט — בעט איך אייך און בין זיכער, אַז איהר וועלט דאָס סיי־ווי געטון, איהם אוועקצוגעבען אין זיכערע הענד צו מענשען, וועמען איהר קענט, און ער זאָל זיך ביי זיי דערציהען. האַלט דעם בריף, ווייל ווען איך וועל אַמאָל קומען צו אייך אָפּנעמען מיין זוהן, וועל איך מיטברענגען צו אייך אַ קאָפּיע פון דעם נעמליכען בריף, וואָס איך לאָז ביי מיר איבער, כדי איהר זאָלט וויסען, אַז איך בין זיין אמת׳ע מוטער. און אין דעם זכות וועט אייך גאָט העלפען..."

און אונטערגעשריבען איז דער בריף געווען מיט די דריי ווערטער:

„אַן אומגליקליכע מוטער".

דער רב גיט אוועק דאס קינד צו אן עקרה

דער יאַרשאָווער רב איז געווען אַ יוד אַן אביון, אַליין אַ מטופל מיט קינדער. האָט דער רב מיט דער רביצין זיך מישב געווען אויפצוזוכען אַן עקרה, וואָס וויל אַריינעמען אין שטוב אַריין צו זיך אַ פרעמד קינד און וועט זיך אונטערנעמען זיין צום קינד אַ געטרייע מאַמע.

דאָס קינד איז דערווייל געווען ביים רב כמעט ביז אַ יאָהר. די מוטער איז נישט צוריקגעקומען עס אָפּנעמען און דערווייל האָט די רביצין אָפּגעזוכט אַן עקרה, וואָס האָט געזוכט אַ פרעמד קינד און דער רב מיט דער רביצין האָבען דאָס קינד אַוועק געגעבען צו איהר.

דעם קינד׳ס מוטער האָט פערגעסען אָנצושרייבען אין בריף דעם נאָמען פון איהר יונגעלע; האָט איהם דער רב אַ נאָמען געגעבען משה, ווייל משהן האָט דאָך זיין מוטער אויך אַוועקגעוואָרפען. און אַזוי איז משה אָנגעקומען צו יענער עקרה און ער איז דאָרט ביי איהר געוואַקסען.

די עקרה האָט געוואוינט אין אַ דאָרף נעבען יאַרשאָוו. דאָס דאָרף האָט געהייסען וואַסילעווקע און דער עקרה׳ס מאַן האָט געהאַלטען די וואַסילעווקער וואַסער־מיהל אויף אַרענדע.

ער רופט די עקרה — מאמע

ביז משה איז אַריינגעקומען אין יענעם הויז איז דאָרטען געווען אומעטיג אין אַלע ווינקעלעך. אָבער ווען משה איז אָנגעקומען צו זיי אין שטוב אַריין, איז מיט איהם אָנגעקומען די פרעהליכקייט,

און די קינדערישע זאָרגלאָזיגקייט.

ווען משה האָט אָנגעהויבען רעדען און ער מיט זיין שכל האָבען אָנגעהויבען וואַקסען, האָט ער די עקרה גערופען מאַמע — און איהר מאַן — טאַטע. ווען זיי האָבען פון איהם צום ערשטען מאָל געהערט די ווערטער האָבען זיי זיך ביידע אָנגעקוקט און ביי ביידע האָבען טרעהרען גערונען פון די אויגען, אָבער וואָס ווייטער אַלץ מעהר זענען זיי צו דעם צוגעוואוינט געוואָרען און ס׳איז ביי זיי געוואָרען אַ נאַטירליכע זאַך, אַז משה איז זייער קינד און זיי — זיינע עלטערן.

(סוף — זונטאָג)

נייער באהן־פאהר־פלאן

גילטיג פון 15. מאי 1936

פאבריקס־באהן

0.36	קאַלושקי (קראַקאָ, קאַטאָוויץ)
1.40	פּשעוואָרסקאַ (דורך סקאַזשיסקאַ)
5.10	קאַלושקי (וואַרשאַ).
6.10	קאַלושקי (טאָמאַשאָוו)
7.05	קאַלושקי
7.39	וואַרשאַ — טאָרפּערא
8.00	וואַרשאַ דירעקט
8.10	ווידזעוו
8.55	קאַלושעק (זונטאָג און חגא פון 31 מאַי)
9.25	(קאַלושקי (קראַקאָ) פון 31 מאַי ביז׳ן 29 אויגוסט. אין די חגאות־טעג פון 25 אויגוסט ביז׳ן 1 סעפּטעמבער.
10.05	קאַלושקי (וואַרשאַ, קראַקאָ קאַטאָוויץ).
10.32	קאַלושקי (זונטאָג און חגא פון 31 מאַי
11.07	קאַלושקי (סקאַזשיסקאַ, לעמבערג).
12.20	קאַלושקי.
13.30	קאַלושקי אין אַרבייטס־טעג.
14.20	קאַלושקי (וואַרשע)
15.20	סקאַזשיסקאַ — קאַמיענא.
15.55	קאַלושקי (אין אַרבייטס־טעג:
16.34	וואַרשאַ — טאָרפּערא.
16.42	קאַלושקי
17.30	קאַלושקי (וואַרשאַ)
18.35	קאַלושקי (אין אַרבייטס־טעג)
19.00	אַנדזשעיעוו (אין חגא פון 31 מאַי)
19.34	וואַרשאַ — טאָרפּערא.
19.40	קאַלושקי
20.45	וואַרשאַ, דירעקט.
22.20	קאַלושקי
23.00	קאַלושקי פון 30 מאַי.

קאלישער סטאציע ריכטונג ווארשא

6.15	וואַרשאַ (אינטערנאַציאָנאַלער)
9.50	גלאָוונאָ (חגאות פון 31 מאַי)
12.17	וואַרשאַ.
14.23	גלאָוונאָ אין די שול־טעג פון 31 מאַי אויך אין די חגאות).
16.22	וואַרשאַ.
18.15	גלאָוונאָ (פון 29 מאַי פרייטאָג און ערבֿ חגאות).
20.25	וואַרשע
23.50	גלאָוונאָ.

ריכטונג קאליש

7.28	שעראַדז
8.25	לאַסק (חגאות פון 31 מאַי).
9.14	פּאַזען.
10.20	לאַסק (חגאות פון 31 מאַי)
11.22	אָסטראָווע.
14.25	לאַסק
15.34	פּאַזען.
17.32	שעראַדז
19.40	אָסטראָווע
22.40	זדונסקאַ־וואָליאַ
0.30	פּאַזען — בערלין.

ריכטונג קוטנע

7.22	גדיניע דירעקט
8.38	קוטנע (גדיניע, פּאַזען) פון 20 מאַי ביז 1 סעפּטעמבער.
9.17	קוטנע (פון 15 מאַי ביז׳ן 19 יוני און פון 2 סעפּטעמבער ביז 21 מאַי 1937.
11.40	פּאַזען דירעקט
14.02	אָזאָרקאָוו (אין די שול־טעג).
15.30	קוטנע (גדיניע).
18.38	קוטנע.
19.45	אָזאָרקאָוו (ערבֿ און חגאות)
22.10	גדיניע דירעקט.

ריכטונג קאלושקי

8.10	קאַלושקי (טאָמאַשאָוו, קראַקאָ קאַטאָוויץ)
21.30	סקאַזשיסקאַ (לעמבערג)

לאנדאן און רוים ווידער פריינד

די צוקונפט פון דער פעלקער-ליגע נאך דעם אפשטעל פון סאנקציעס געגען איטאליען

פון א. גלאנץ

אלץ שטעלט זיך ביסלעכווייז אויף אן׳ארט. ענגלאנד האט זיך אפיציעל אפגעזאגט פון די סאנקציעס געגען איטאליען פאר איהר אנפאל אויף עטיאפיע, ענגלאנד זוכט צו קומען צו א אויסגלייך מיט איטאליען.

זיכער וועלען א סך מענשען, וואס האבען גע-לעגט האפנונגען אויף דער „שטארקער, נאבעלער" פאליטיק פון ענגלאנד אנטקעגען מוסאליני׳ן, ווען יענער האט געמאכט זיין איבערפאל אויף עטיאפיע, פיהלען זיך אביסעל בעליידיגט. איז עס דען נישט א פאקט, אז מען האט אין ענגלאנד זעהר ערנסט גענומען די סאנקציעס.

נישט אלע האבען זעהר שטארק געגלויבט אין דעם מאראלישען צאהן, וואס האט געשאסען מיט בייער אין פלאם פון דער בריטישער מאריהועני-רונג, ווען זי איז געשטאנען ערב נייע וואהלען. עס זענען געווען נעטוג מענשען, וואס האבען דעם גאנ-צען סאנקציע-מאראראם נישט גענומען ערנסט, געזעהן אין איהם בלויז א וואהל-מאנעווער פון די טאריס — און דער מאנעווער האט זיך טאקע גלענ-צענד איינגענומען. אזוי גלענצענד — אז די פאר-טייען פון בידע ארבייטער-אינטערנאציאנאלען האבען זיך געלאזען מיטרייסען פון חעם הייליגען מאראלישען פייער, און די גאנצע פראגרעסיווע וועלט, אזוי צו זאגען, איז געשטאנען א בעגייס-טערטע און ווארעם אפלאדירט.

ניין, די טאריס האבען פון אנהייב אן נישט גענומען זיך צום הארצען עטיאפיע׳ס שיקזאל. זיי האבען אויסגענוצט דעם ריזיגען פרידענס-סענטי-מענט פון ענגלאנד און פון דער וועלט צו בעפעס-טיגען זייער איינענע אומגעשטערטע ממשלה אויף לאנגע יאהרען. זיי האבען בכלל גארנישט געהאט געגען דער צעריבונג פון אביסיניען, ווי עס האט שפעטער בעוויזען דער אפמאך צווישען דעם דע-מאלסדיגען ענגלישען אויסערן-מיניסטער סער סע-מועל האר און דעם דעמאלסדיגען פראנצויזישען פרעמיער לאוואל — אנ׳אפמאך, וואס האט אין פאר-אויס גוט געהייסען די חלוקה פון עטיאפיע. דער פאקט, וואס די ענגלישע רעגירונג האט קיינמאל נישט גענומען וועגען פארמאכען דעם סועץ-קאנאל פאר מוסאליני׳ס מיליטער-שיפען, אחער וועגען אנווענדען די סאנקציעס אויף אויל — חאט האט פלינדע געהראפט איבערצייגען, אז די אמת׳ע הא-רען פון ענגלאנד האבען געהאט אלץ איכוונען, נאר נישט צו ראטעווען א קליין, שוואך לאנד פון א פיראט׳ס איבערפאל.

אין ענגלאנד איז געווארען א טומעל, סער האר האט געמוזט רעזיגנירען און זיין ארט האט פער-נומען אנטאני איהען, וואס האט ווידער געווונערט מיט מאראל געגען דעם אנגרייפער, איז דאס נע-ווען פיעהרווערק, א מאמענטאן נאכגעבען דער עפענט-ליכער מיינונג. די כיטרע מאריפוסען האבען דערביי גוט אויסגענוצט, אז אנטאני אידען זאל נישט פארגעהן צו ווייט, נישט קאליע מאכען איי-נגאנצען די שאנסען אויף א פארשטענדיגונג מיט איטאליען.

די סאנקציעס — ווען זעהר׳יך דורכגעפיהרט — וואלטען געמיינט מלחמה. פאר די ארבייטער צו שטיצען אזא מלחמה וואלט געמיינט צו מאכען יד-אחת מיט א ושערנעם אימפעריאליזם. פאר די אר-ב[...] איז געשטאנען די אויפגאבע אויף א ריין-[...] עטארישען, פאלקסמיימליכען אופן אנצופיהרען די פעחטיידיגונג פון דעם בעפאלענעם קרבן. אט די אויפגאבע איז נישט פערשטאנען געווארען. פרא-קטיקט דערפון האט דער איטאליענישער פאשיסטי-שער אימפעריאליזם און אויך דער ענגלישער רע-מאקראטישער אימפעריאליזם. בידע קאנען איצט קומען צו אנ׳אויסגלייך. דערביי האלט עס איצט.

אנטאני אידען אליין, דער גרויסער מאראליסט און בעשיצער פון קליינע לענדער, האט אין פאר-לאמענט געלאזט וויסען, אז מען דארף זיך אפזאגען פון סאנקציעס, און אז בכלל מוז מען ביימען די שטעלונג צו דער פעלקער-ליגע. ווייטער האט ער געגעבען אנצוהערענישען, אז מען קאן און מ׳דארף שאפען א פערשטענדניש מיט מוסאליני׳ן. דער פרע-מיער, באלדווין, האט דאך נאך קלארער געמאכט, און דערביי ארייננעמונגען א נייע נאטע. עס איז, זאגט ער, טעוואנשען, אז די וועסטליכע לענדער — ענגלאנד, פראנקרייך, איטאליען און דייטשלאנד זאל-לען זיך צוזאמענעמען פאר דער בעזוארגניש פון שלום. גלייכצייטיג האט אנ׳אנדער מיטגליד פון דעם קאבינעט, דער קריגס-מיניסטער, נאך ווייטער גע-דרעהט די דיפלאמאטישע מיהל. ער האט א סטרא-שע געטאן די ענגלענדער מיט א שרעקליכער קריגס-געפאהר. דאס איז געווען אזוי אומדערוואהרט, אז א לארד פון חער לייבאר-פארטיי, פאנסאנבי, האט הערקלערט, אז מען דארף דעם ענגלישען קריגס-מיניסטער ארייננעמען אין א משוגעים-הויז פאר זיינע רייד.

אבער דער קריגס-מיניסטער איז שוין גארנישט געווען משוגע. מיט זיין חעדע האט ער געוואלט שי-מען צוויי האזען מיט אמאל. איינס — אנשרעקען דעם עולם מיט דייטשלאנד — די קריגס-געפאהר קאן קומען נאר פון חארט — אויף אזא אופן, אז דער עולם זאל וואס שנעלער פערלאנגען שלום מיט מוסאליני׳ן, כדי נישט צו האבען קיין שרפה פון צוויי זייטען. צווייי — כדי צוזאמענוואריגען דעם עולם צו אנ׳אפמאך מיט היטלערן, ווי דאס איינציגע מי-טעל אויסצומיידען א מלחמה מיט איהם.

האט איז איצט, ווייזט אויס, ענגלאנדס פאליטיק. דער 1-טער שריט דערביי איז זפארט דיפוילע האר-מאניע צווישען ענגלאנד און איטאליען. אנערקענען מוסאליני׳ס הערשאפטונג פון אביסיניען. מוסאליני נויטיגט זיך אין געלד. אהן פינאנצען קאן דער גאנ-צער עטיאפישער טריאומף זיינער איהם אויספאל-לען פאקאם. א הלוואה קאן ער אבער קריגען בלויז אין ענגלאנד.

צוליב דערזועלבער אורזאך וועט מוסאליני אויך איינשטימען צו געבען א מין פארמעלע גאראנטיע, אז ער האט נישט קיין שום פרעטענזיעס אויף די ענגלישע קאלאניעס אין מאנדאט-געביט ארום דעם מיטעלענדישען ים, כל-זמן עס איז אנגעגאנגען א סכסוך צווישען רוים און לאנדאן האט מוסאליני געטון, וואס ער האט געקאנט ארייצושטעכען שפילקעס אין דעם ענגלישען לייב.

דאס צוריקציהען די סאנקציעס מיינט אזוי גוט, ווי סוף פון דער פעלקער-ליגע. ווארום צוזאמען מיט דער אפשאפונג פון די סאנקציעס, וואס זענען אנ-געווענדעט געווארען לויט דעם סטאטוט פון דער פעל-קער-ליגע, שלאגט מען אין ענגלאנד פאר אנ׳ענדע-רונג פון דעם סטאטוט גופא. די ענדערונג דארף קודם כל בטול מאכען סאנקציעס אויף להבא, און דאן איינפיהרען לאקאלע אפמאכען, לויט פערשי-דענע ראיאנען אין איראפע און אפשר אין דער וועלט. דאס איז נישט מעהר ווי א מאסקע פאר ליק-ווידירען די גאנצע ליגע. ווארום אויף וויפיל זי האט געהאט א זין און א ווערט, איז דאס בלויז געווען, ווי די אומערבויאונג פון די גרעסטע צאהל לענדער, כדי צו בעשיצען איינס אדער עטליכע פון אנ׳אנפאל. אויב אבער די פרידענס-בעזוארגניש וועט ארי-בערגעזאגט אויף לאקאלע אפמאכען צווישען פערשיידענע לענדער-גרופען, דאן וועט דארף האבען דעם גאנצען פערפלאנטערטען זשענעווער אפא-ראט?

דווקא אין ענגלאנד איז דער סענטימענט פאר דער פעלקער-ליגע, ווי אנ׳אינסטרומענט פון און פאר שלום געווען געוואלדיג שטארק. אין א רעפע-רענדום, וואס איז דורכגעפיהרט געווארען מצד די פריינד פון דער ליגע און פון שלום, האבען צעהן מיליאן בירגער געגעבען זייער ענטוזיאסטישע אונ-טערשטיצונג דער ליגע.

דער אלטער זאטער בריטישער אימפעריאליזם האט מאנעווירט, מאנעווירט און האט ענדליך גע-מוזט אנערקענען דעם יונגען איטאליענישען אימ-פעריאליזם, וואס איז לויט מוסאליני׳ס רייד נאך דעם איינשלינגען עטיאפיע, שוין אויך זאט. בידע קאנען דערווייל מעהר פראפיטירען פון א פריינד שאפט, איידער פון א קאנפליקט.

דאנציגער קאנפליקט פערשארפט זיך

וואס שרייבט די פוילישע און אויסלענדישע פרעסע

דער ענין דאנציג האט זייט דעם שבתדיגען ארויסטריט פון גרייזערן אויף דער זיצונג פון דער פעלקער ליגע א״ג. בעקומען א שארפערען כאראקטער, וואס טראגט אין זיך אלע סימנים פון א דראהענדע פויליש-דייטשע שפאנונג. דער נעכטיגער „קוריער פאראנני", וועלכער ווערט אגב בעטראכט פאר דעם האלב אפיציעלען אויסגאן פון אויסערן מיני-סטעריום, איז ארויס אזוי צו זאגען מיט אפענע רייד. די צייטונג שרייבט צו גרייזערס אויסבער-סערונג", וואס ער האט געמאכט צו זיין רעדע אין זשענעווע אויפ׳ן דאנציגער וואקזאל און אין זיין אינטערוויו מיט דעם מיטארבייטער פון „דיילי עקספרעס" צווישען אנדערען פאלגענדעס:

„די פאליטיק צו שאפען געשעהענע פאקטען האט אהן שום ספק מעלות, א בעדינג אבער, אז זי זאל געלונגען איז א אפאטיע, אונטעטיגקייט און מאנגעל פון דעצידירטען ווילען מצד אנדערע פאקטארען, וואס זענען געמיינזאם פעראינטערעסירט אין א געוויסען פראבלעם, דאן נעהמט אויף זיך דער פארטנער וואס האט מעהר ענע׳גיע די ריזיקא פון מאט און... געווינט.

א ראפינירטער גוטער שפילער וואנדירט שטענ-דיג אויף א מעהר וועניגער דיסקרעטען אופן, דאס געביט און אומשטענדען איידער, איידער ער נעהמט אונטער עפעס דעצידירטעס, ווייל ער קען דער-גרייכען דאס, אז דער פארטנער, וואס איז כלומרשט גלייכגילטיג, קען אין לעצטען מאמענט ארויס - טרעטען אקטיוו און דערמיט צוגעבען דעם איינציי-טיגען שפיל א פולשטענדיג אנדערען כאראקטער".

ארומרעדענדיג דאן די ענטוויקלונג פון די גע-שעהענישען זייט דעם בעזוך פון דעם דייטשען קריגס שיף „לייפציג" אין דאנציג פיהרט די צייט-טונג אויס, אז א נישט געהעריגער טאן און א דערע טאקטישע פעהלער", ווי פען אפט ארויס ביי די פארט נערען, וואס רעדען הארט. פונקט א פערקעהרטען איינדרוק, ווי זיי האבען ערוואוט, א הארטע שפראך רופט ארויס א הארטען ענטפער, ווייל אויב נישט ווערט עס אין געוויסע בעדינגונגען פולשטענדיג פאלש פערשטאנען.

„הי גרייזער האט נאך זיין צוריקקומען אנגע-קינדיגט, אז ער ווארט אויף דער שעה אין וועלכער דאנציג וועט געפינען א געהעריגען אויסדרוק דער-פון וואס שטעקט יעצט אין זיין בעוואוסטזיין". צוליב דעם וואס די רעאליזאציע פון אזעלכע פלע-נער קען אין רעזולטאט זיך ארויסווייזען אלס א סתירה צו די פוילישע אינטערעסען, איז ווארשע גרייט הארט און אומבויגזאם צו פערטיידיגען איהרע רעכט און אינטערעסען אין דאנציג. דער סטאטוט פון דער פריישטאט שטיצט זיך אויף עקזיסטירענ-דע אפמאכען און טראקטאטען און בילדעט א גאנ-צער אהן ריקזיכט דערויף צי עס איז גוט אדער שלעכט קאנסטרואירט. דאס פון סענאט פון דער פריישטאט איינזייטיג צו עלימינירען די נישט בע-קוועמע פאר איהם בעשלוסען, וועט דורך פוילען נישט אקצעפטירט ווערען. ווען דער סענאט זאל שטרעבען צו א פרינציפיעלע ענדערונג, וועט אויך ארייננצופיהרען ענדערונגען אין א רייהע צווייזייטיגע פויליש-דייטשע אפמאכען, וועט פוילען אויך איהר זייט ארויסרוקען א גאנצע רייהע פאסטור-לאטען אויפ׳ן געביט פון בעפעסטיגען די זיכערקייט פון איהר ברייט פערשטאנענע דאנציגער אינטער-רעסען. עס אינטעריגט נישט קיין ספק, אז דאן וואלכען די פוילישע פאסטולאטען געגאנגען אזוי ווייט, אז ה׳ גרייזער וואלט שוין בעסער געוואלט זיך אפזאגען פון אלע זיינע רעוויזיע-פלענער".

די בעשטימונג פון דאנציג, וואס שליסט אפ ביים כאמע אויסגאנג די אוראלטע פוילישע ווייסעל, איז צו דינען פוילען. דינען, און נישט דיקטירען בעדינגונגען, ערפילען איהר ראלע, וואס איז איהר בעשטימט דורך דער נאטור און געשיכטע.

פוילען שאנעוועט די טראדיציעס און קולטור-רעלע שטרעבונגען פון דער דאנציגער בעפעל-קערונג. זי וויל אבער נישט ליידען קיין שום פערלעצונג פון איהרע רעכט איבער דער ווייסעל, וואס איז איהר בעשטימט געווארען דורך דעם גורל, געשיכטליכע מיסיע און היילינגע אייביגקייט פון פוילישען פאלק".

אויך דער ענדעקישער „דזענניק נאראדאווי" ווידמעט דער דאזיגער פראגע א לענגערען ארטי-קעל אין וועלכען זי זאגט צווישען אנדערעס: „מיר וועלען קיינמאל נישט מסכים זיין, אז דאס אויס-פיהרען אונזערע רעכט אין דאנציג זאל זיין אפ-העגגיג פון דעם גאנצען ווילען פון דער מאכט פון דער פריישטאט, אדער פון ווילען פון דייטש לאנד, מיר האבען זיך גוט איינגענומען אין זכרון די ווערטער פון פרידריך דעם גרויסען, אז דער וואס האלט דאנציג, איז מעהר הער איבער פוילען, ווי דער קעניג, וואס רעגירט אין ווארשע.

אויב ה׳ גרייזער האלט, אז דער איצטיגער דאנציגער סטאטוט מאכט פאר דער שטאט א סך זארג אז ער איז נישט גינסטיג פאר די אינערליכע פאלי-טישע בעציהונגען, דארף מען איהם אפען זאגען, אז אין אונזערע איבערצייגונג, וואלט דער בעס-טע אויסוועג געווען איינצושליסען דאנציג אין פוילען".

אויך די אויסלענדישע פרעסע רעדט לעבהאפט ארום דעם ענין דאנציג. אזוי פערעפענטליכט דער „דיילי טעלעגראף" איינדריקען פון זיין מיטאר-בייטער, וואס האט געמאכט א רייזע איבער פוילען און דאנציג, לויט זיינע רייד רוקט זיך אן אלס נעהנטער א דייטש-פוילישער צוזאמענשטויס צו-ליב דאנציג.

ביז איצט האט זיך פוילען געהאלטען אין דער גרעסטער רעזערוו, ווי עס זעהט אויס האט זי נישט געוואלט דורך וועלכע עס איז אקציע אין דאנציג שאדען ברענגען דעם דייטש-פוילישען נישט אנ-גריפס פאקט, וואס איז געשלאסען געווארען אין 1934.

דער מיטארבייטער האט אין דאנציג גערעדט מיט נאציס וואס האבען גארנישט געמאכט קיין סוד דערפון, אז זיי ווארטען נאר אויף דער געלעגענ-הייט פולשטענדיג צו בעהערשען די פריישטאט, ארויסצווארפען די אנדערע אפאזיציאנעלע פארטייען און צו פערטרייבען דעם הויך קאמיסאר, לויט זייער מיינונג, האט דער פעלקער-בונד קיין שום בעדיי-טונג מעהר, און ענגלאנד און פראנקרייך זענען נישט בכוח, אדער ווילען פשוט נישט אונטערנעהמען וועל-כע עס איז אקציע, דערביי קען די נאציס גארנישט שטערען אין א געוויסען מאמענט צו מאכען א פוטש און ווידער אמאל שטעלען פאר א געשעהע-נעם פאקט.

דאס וועט אבער צווינגען פוילען ענערגיש צו האנדלען. איהרע לעבענסוויכטיגסטע אינטערעסען וואלטען בעדראהט געווארען דורך א נאציסטיש דאנציג. א קוק אויף דער געאגראפישער קארטע בעווייזט, אז אלע פויליש-דייטשע אפמאכען איבער דעם קארידאר און אלע אנדערע פראגען האבען נישט קיין ווערט, אויב דייטשלאנד זאל בעזעצען דאנציג.

ביז מיט א קורצע צייט צוריק — שרייבט די צייטונג — האבען זיך די דייטשען אין דאנציג גערעכענט מיט דעם פעלקער בונד קאמיסאר, אבער דער פרעסטיזש פערלוסט פון פעלקער-בונד צוליב דעם אויסגאנג פון דער אביסינישער פראגע האט ביי לעסטערן געגעבען דאס לעצטע ביסעל אויטאריטעט באר איינגיכען קען פוילען האבען אלס פארטנער אין דאנציג דעם בעריהמטען „גאו לייטער" פארסטער. [...] שטאמט פון בייערן און די דאנציגער בירגער-שאפט האט ער ערשט בעקומען פון גרייזערן, וועלכער איז אלס שטעל-פערטרעטער פון „גאו-לייטער" פון דער פארטיי, אונטערגעווארפען פאר-סטערן. פארסטער אליין איז א שילער פון דעם בעקאנטען סאדיסט און יודען העצער שטרייכער, ערשט מיט א קורצער צייט צוריק איז ער אין פאטסדאם בעת א פייערונג פראקלאמירט געווארען דורך דעם „גאולייטער" קובע פון אדאלף היטלערס חסד אלס אויבער קאמיסאר פון דאנציג.

נאציסטישער פלפול וועגען די נירענבערגער געזעצען

די ירידה פון דער דייטשער יוסטיץ

בערלין (יט״א) אין דער „דייטשער יוסטיץ" איז ערשינען א נייער קאמענטאר פון לאנדגעריכטס-ראט ד״ר קוהן צו די נירענבערגער געזעצען, וועל-כע קלערט אויף, ווי אזוי זיי דארפען אינטערפרע-טירט ווערען אין דער פראקטיק. ד״ר קוהן האט שוין דורכגעפיהרט א סטאטיסטיק, פון וועלכער עס איז צו זעהען, אז צווישען די ביז-איצטיגע פער-משפטע פאר „ראסען-שאנדע" בילדען יודען 82.3 פראצ. און „דייטש-בלוטיגע" — 17.8 פראצ. די „שטראפבארע בעציהונג" האבען 8|7 פון פערמשפטע דייטשען און 5|4 פון די פערמשפטע יודען אונטער געהאלטען נאך פאר׳ן פערעפענטליכען די נירענבער-גער געזעצען. ד״ר קוהן האלט, אז די שטראף-בע-שטימונגען דארפען נישט אנגעווענדעט ווערען אויף אנדערע ראסען חוץ יודען, סיידען ווען עס האנדעלט זיך וועגען א מישלינג, וואס שטאמט חוץ פון יודען אויך פון אנדערע פרעמדע ראסען צ. ב. ציגיינער, אראבער און נעגערס. די רעליגיאנס-אנגעהעריג-קייט האט דערביי נישט קיין שום בעדייטונג, אין דער מאטיווירונג רוקט ארויס ד״ר קוהן דעם אר-גומענט, אז געשלעכטליכע בעציהונגען פיהרען אויך צו א גייסטיגער בעאיינפלוסונג, דעריבער דארף מען זיך ענטגעגענשטעלען דעם „יודישען געפאהר" ד״ר קוהן בעטאנט אויך, אז ביי „ראסענשאנדע" האט נישט קיין בעדייטונג די פראגע, צי איז די פרוי א פראסטיטוטקע.

נאכ׳ן טויט פון ווינער אויבערראבינער ד״ר דוד פויכטוואנג

וויען (יט״א) די גאנצע ווינער פרעסע ווידמעט ארטיקלען און נאטיצען דעם אנדענק פון דעם גאר וואס פערשטארבענעם ווינער אויבער-ראבינער ד״ר דוד פויכטוואנג.

די פראגע פון ד״ר פויכטוואנגס ממלא-מקום וועט בעטראכט ווערען ערשט אין א צייט ארום. דערווייל ערפילט די פונקציע פון אויבער-ראבינער הרב ד״ר טאגליכט.

יודישע שווים-מייסטערין דיסקוואליפיצירט פאר׳ן אפזאג צו פאהרען צו דער בערלינער אלימפיאדע

וויען, (יט״א) די בעקאנטע יודישע שווים-מייסטערין יהודית דויטש איז דיסקוואליפיצירט געווארען דורך דעם עסטרייכישען שווים-פערבאנד דערפאר, וואס זי האט זיך ענטזאגט צו בעטייל-יגען אין דער בערלינער אלימפיאדע. יהודית דויטש געהערט צו די בעסטע ספארטלערינס אין עסטרייך.

טעאדאר הערצל

צו זיין היינטיגער יאהרצייט כ' תמוז

פון ראובן ברייניז

איך האב הערצלען פערזענליך קענען געלערנט אינם חודש מערץ 1896, לערך מיט אנדערהאלבען יאהר בעפאר דעם ערשטען ציוניסטישען קאנגרעס. מיר איז געגעבען געווארען, אין א משך פון אכט יאהר די מעגליכקייט צו בעאבאכטען איהם פון דער נאהענט ביז דעם לעצטען מאמענט פון זיין קורצען לעבען, וועלכער האט זיך געענדיגט דעם פערטען יולי 1904, און וואס איך האב זיך מעהר דערנעהנטערט צום לעבעדיגען הערצלען, און וואס איך האב זיך מעהר צוגעקוקט און זיך צוגעהערט צו איהם אין פערשידענע שטעלונגען, אלץ מעהר און מעהר האב איך אין איהם אנטדעקט א בעזונדערע געניאליטעט פון זיין פערזענליכקייט, און איך וואלט וועלען חאטש גלייך בעמערקען, אז הערצל, דער שריפטשטעלער, האט מיך קיינמאל נישט בעגייסטערט און אז איך האב קיינמאל נישט געקאנט אנטדעקען אין קיינער פון זיינע שריפטען קיין פונק פון געניאליטעט.

הערצל, דער מענש, איז געשטאנען הימעל־הויך איבער הערצל, דעם דיכטער.

דאס פסיכישע פראבלעם, וואס רופט זיך „הערצל" די געהיימניש פון זיין פערזענליכקייט, פון זיין מאראליש גייסטיגער ענטוויקלונג פון זיין שיקזאל מיט די אלע געהיימנישען, וואס זענען געלעגען אין זיין אומגעוועהנליכען כאראקטער — אט דער פראבלעם איז פאר מיר דערשינען צו־קאמפליצירט און אומלעזבאר. און וואס איך האב זיך מעהר אנגעשטרענגט צו לעזען אט די רעטעניש, אלץ מעהר און מעהר האט זי זיך פערפלאנטערט אין מיינע אויגען.

נאך הערצל'ס טויט און נאך דער דערשיינונג פון זיינע טאגביכער, ווי אויך נאך דער אנהויפונג אויף מיין שריפטטיש איבער ענינג וויכטיגע דאקומענטען ביאגראפישע מאטעריאלען און הונדערטער פון זיינע נאך נישט פערעפענטליכטע בריף, האט זיך געעפענט די מעגליכקייט צו לעזען דעם דאזיגען קאמפליצירטען פראבלעם.

ביי דער געלעגענהייט וויל איך דא געבען די הויפט־שטריכען פון הערצל'ס אפשטאמונג און זיינע קינדערישע יאהרען.

טעאדאר (אדער בנימין זאב, ווי זיין יודישער נאמען איז געווען) הערצל איז געבוירען געווארען ביי זיינע עלטערן, יעקב און זשאנעט הערצל, מיטוואך, דעם צעהנטען טאג אין חודש אייר, תר"ך (דעם צווייטען טאג אין חודש מאי 1860) אין בודאפעשט, די הויפטשטאט פון אונגארן, דאס הויז, אין וועלכען הערצל איז געבוירען געווארען געפינט זיך אין דער טאבאק־גאס, לעבען דער גרויסער סינאגאגע, די איינדרוקען פון דער טאבאק גאס אין וועלכער עס איז געווען קאנצענטרירט א היבשער טייל פון דעם יודיש־רעליגיעזען לעבען, וועלכע זענען געווען כמעט אינגאנצען אויסגעמעקט דערנאך פון זיין הארצען, האבען ווידער אויפגעלעבט אין הערצל'ס זכרון נאך דעם ווי ער האט זיך צוריקגעקעהרט צו זיין פאלק.

הערצל'ס עלטער זיידע פון זיין פאטערס צד, לעבל, איז געווען א ספרדי, וועגען וועלכען עס ווערט דערציילט, אין די ענגערע קרייזען פון הערצל'ס משפחה, פאלגענדע געשיכטע: צוויי ברידער, די קינדער פון א יודיש־שפאנישער פאמיליע, מיט דעם נאמען לעבעל, זענען געווען געצוואונגען דורך די שווערסטע ענויים (פייניגונגען), אפצוזאגען זיך פון דער יודישער רעליגיע, אנצונעהמען דאס קריסטענטום און אריינגעהן אין אנ'ארדער פון מאנאכען. מיט א צובראכען הארץ האבען די ברידער אנגענומען די גזירה פון שמד'ן זיך, אין דער האפנונג צו בעפרייען זיך פון די אינקוויזיטארישע הענד אין א פאסענדען מאמענט און צוריקקעהרען זיך צו דער אמונה פון זייערע עלטערען.. דער מאמענט איז געקומען דאן, ווען די צוויי ברידער האבען בעקומען א בעפעהל פון דעם מאנאכען ארדער אין אינסברוק, צו מאכען א געוויסע רייזע, אום אויסצופיהרען א געהיימע מיסיע, די ברידער האבען איינגעשטעלט זייער לעבען, און מצליח געווען זיך ארויסצורייסען פון פערשידענע סכנות, ביז זיי האט זיך איינגעגעבען ארויסצואנטלויפען קיין טערקיי, וואו ביידע האבען זיך צוריקגעקעהרט צו דער רעליגיע פון זייערע עלטערן. איינער פון די אנוסים, וועלכע האבען געקעמפט העלדיש, איבערטראגענדיג אומצעהליגע צרות און יסורים צוליב דער אמונה פון זייער פאלק, איז געווען דער עלטער־זיידע פון טעאדאר הערצל.

דער זיידע פון טעאדאר הערצל פון דער מוטערס צד, הערמאן דיאמאנט, איז געווען פערעכנט אלס איינער פון די אנגעזעהנסטע יודישע בירגער אין בודאפעשט. וועלכער האט אפגעשטאמט פון א זעהר יחוסדיגער פאמיליע אין זיבעצעהנטען יאהרהונדערט אין דער מדינה מהרביה.

יעקב הערצל, טעאדאר'ס פאטער, איז געווען א וואוילהאבענדער, צייטענווייז אויך א גאנץ רייכער סוחר. אנ'אנשטענדיגער און ערליכער מענש. ער איז געווען א געדולדיגער און מיושב'דיגער, וועלכער האט נישט ליב געהאט פיל צו רעדען, און א פראקטישער מענש. צייטענווייז איז ער געווען א וואלד־הענדלער און צייטענווייז האט ער שפעקולירט אויף דער בערזע, אדער ער האט זיך בעשעפטיגט מיט פערשידענע עסקים, וועלכע האבען זיך געמאכט צום האנט.

יעקב הערצל, וועלכען איך האב נאך פערזענליך געקענט און אפט בעגעגנט אין איהם'ס הויז פון זיין איינציגען זוהן, טעאדאר, האט געמאכט דעם איינדרוק פון א קערפערליך געזונטען מאן, מיט געמאסטענע און געוואויגענע בעוועגונגען און זשעסטען. זיין גאנצע פערזענליכקייט איז געווען געשטעמפעלט פון דער מיטעלמעסיגקייט. זיינע בעציהונגען צום יודענטום זענען געווען, בעפאר זיין זוהן טעאדאר איז געווארען א ציוניסט, גאנץ קאלטע, דאס רעליגיעזע לעבען האט נישט פערנומען קיין פלאץ נישט אין זיין הויז און נישט ביי איהם אין הארצען. ביז וואנען טעאדאר האט זיך געשטעלט אן דער שפיץ פון דער ציוניסטישער בעוועגונג איז זיין פאטער געווען איינער פון די דייטש־אסימילירטע יודען אין אונגארן, אסימילירטע אומבעוואוסטזיניג, נאר אויס געוואוינהייט אונטער'ן איינפלוס פון זיין סביבה. דאך האט ער איבערגענומען פון זיין משפחה־קרייז געוויסע רעליגיעזע מנהגים, וועלכע ער האט איינגעפיהרט ביי זיך אין הויז, וואו מען האט געפייערט געוויסע ימים־טובים, הגם אין די וואכעדיגע טעג פון א גאנץ יאהר האט מען נישט אפגעהיט אין זיין הויז קיין כשרות און קיין שבת.

הערצל'ס מוטער האט זיך אויסגעצייכענט מיט איהר שעהנעם געשטאלט און פנים, זי איז געווען שטארק בעלעזען אין דער דייטשער ליטעראטור בעזונדערס איז זי געווען בעהאוונט אין געטהע'ס און שילער'ס שריפטען. זי האט זיך אויסגעצייכענט מיט איהר ליבשאפט צום אמת אויף אלע לעבענס־וועגען, און מיט איהר שנאה צום שקר, צו פאלשקייט און צו צביעות אין אלע זייערע מעגליכע פארמען. איהר ווילען איז געווען שטארק ווי אייזען, און זי איז בעשטאנען אויף איהר מיינונג אין יעדער זאך, וואס זי האט געוואוסט, אדער געגלויבט, אז זי האט רעכט, פון יודישע מנהגים האט זי ווייניג געוואוסט, דאך געוויסע פון זיי, וועלכע זי האט געזעהען אין איהרע קינדערשע יאהרען ביי איהרע עלטערן אין הויז, האט זי טייער געהאלטען און מאנכע פון זיי אפילו פערהייליגט.

דער פראפעסאר פון דער ענגלישער ליטעראטור, יאן קעלנער, אין דער וויענער אוניווערזיטעט ערציילט וועגען זשאנעט הערצל פאלגענדעס:

„די מוטער פון טעאדאר הערצל, די פרוי מיט דעם מוט פון א לייב, וואוינט נאך אין דיזעלבע צימערן, אין וועלכע זי האט געזעהען איהר מאן, איהר יוגענט־פריינט, ליגענדיג טויט אין זיין שווארצען ארון (קאסטען); אין יענע צימערן, וואו מען האט איהר געבראכט די שלעכטע בשורה וועגען דעם טויט פון איהר זוהן. איהר שיקזאל האט זי געשטעלט צו פראבע אין די שווערסטע נסיונות, וואס כמעט קיין מענש וואלט נישט געקאנט ביישטעהען געגען זיי, זי איז דאך זיי בייגעשטאנען און איז ארויסגעקומען אלס א זיעגערין. ווי עס פאסט פאר דער מוטער פון א העלד. זי איז געווען [illegible] און פול מיט שטילער בעשיידענקייט. דאן, ווען איהר מאן, דער בעסטער צווישען די מענער, און איהרע קינדער, די אויסגעצייכענטע און איינגעבענקטע צווישען די קינדער, זענען נאך געווען ביים לעבען. איצט, ווען איהר זענען איבערגעבליבען פון אלע דריי איהרע ליבלינגען נאר ערינערונגען, הערט זי נישט פון איהרע ליפען קיין זיפץ".

„ווער עס האט זיך איינגעקוקט אין'ם פנים פון טעאדאר הערצל, ווען ער איז געשטאנען ביי זיין פאטער'ס אפענעם קבר, דער האט געזעהען, אז דאס קאנוואלסיווע הארץ פון'ם זוהן איז שיער נישט ארויסגעשפרונגען פון זיין ברוסטקאסטען, — אבער זיין אויג איז געבליבען טרוקען, זיין געשטאלט איז גלייך געבליבען. ער איז געשטאנען פעסט אויף זיינע פיס אויך דאן, ווען מען האט אראפגעלאזט זיין פאטער אין קבר — זיין פאטער, וועלכער איז איהם געווען, אויסער דער מוטער, דער געליבטסטער מענש אין דער וועלט; זיין פאטער, וועלכער איז איהם געווען פון זיינע קינדער־יאהרען און, ווי א טרייער פריינט, אט די שטאלצע, עקשנות'דיגע האלטונג האט ער געירש'נט פון זיין מוטער".

זשאנעט איז געווען די טאכטער פון א משפחה, וועלכע האט זיך געווען אויסגעצייכענט מיט איהר גייסטרייכקייט און מיט איהרע שארפע וויצען. טעאדאר שרייבט אין א בריף צו זיין מוטער: „און אך אמאל האט געזיגט דיין קלוגע געשיקטקייט, די גייסטרייכקייט פון דיין משפחה, די דיאמענטען". יא, זשאנעט הערצל איז געווען א פקחית, זי האט עס אבער קיינמאל נישט ארויסגעוויזען, אז זי איז מעהר פקחית פון איהר מאן. זי פלעגט זיצען שווייגענדיג לעבען איהם, אין דער צייט ווען ער האט זיך גענויטיגט אין איהר שטילשווייגענדיגער געזעלשאפט, זי האט זיך אונטערהאלטען אין דער צייט ווען זי האט געוואוסט, אז איהרע רייד זענען איהם אנגענעהם און זיי בערוהיגען זיין געמיט. זי איז קיינמאל צו איהם נישט געקומען מיט איהרע עצות; האט ער אבער געדארפט האבען איהר ראט, האט ער איהם געפונען נאך איידער ער האט איהם פערלאנגט.

טעאדאר איז דערצויגען געווארען אין זיינע קינדערשע יאהרען כמעט נאר דורך דער מוטער, ווייל זיין פאטער איז אין יענע יאהרען געווען זעהר שטארק פערנומען מיט זיינע געשעפטען, וועלכע האבען געפאדערט פון איהם אפטע רייזען. אויסער דער שולע פלעגען קומען אין איהר הויז פערשידענע פריוואטע לעהרער. טעאדאר האט נאך אלס קינד גענומען פריוואטע „שטונדען" אין פראנצויזיש, איטאליעניש און ענגליש. ער האט אויך געלערנט פיאנא שפילען. זיין מוטער אבער האט געשעצט די מאראלישע ווערטען העכער אלס די מאדערנע בילדונג.

זי האט פערלאנגט פון איהר זוהן א גראדע האלטונג, אויגען אפענע, וועלכע קוקען רוהיג אין די אויגען אריין פון דעם, וואס רעדט מיט איהם, איבערהויפט יושר געפילען צו יעדען איינעם. הערצל האט בעוואונדערט און פערגעטערט זיין מוטער. לעבענסלאנג האט ער זיך גערעכענט מיט איהרע עצות, וועלכע ער פלעגט אויפמערקזאם אויסהערען, איהר אורטייל וועגען מענשען און זאכען פלעגט ער אפט נעהמען אין בעטראכט. יעדעס מאל, ווען ער פלעגט צוריקקעהרען פון א רייזע אין די אנגעלעגענהייטען פון ציוניזם, פלעגט ער צוערשט בעזוכען זיין מוטער'ס הויז איידער זיין אייגען הויז.

ווען הערצל האט גענומען אפשייד פון זיין מוטער בעפאר ער האט געמאכט זיין ערשטע ווייטע אייראפעאישע רייזע, אום צו קאנען לערנען די וועלט און די מענשען, די פעלקער און די לענדער — אין יענער ערנסטער שעה ווען זיין מוטער איז געווען איינגעזאפט מיט צער פון זיין אפשייד, האט זי געפונען גענוג קראפט אין איהר גייסט צו זאגען איהם פאלגענדעס: „ליבעס קינד, זאלסט אונז שרייבען טעגליך, ווארים גייסטיג זענען מיר שטענדיג מיט דיר און מיר לעבען נאר צוליב דיר; אבער אפענע קארטלעך וועלען זיין גענוג. דיינע רייזע־איינדרוקען, וועלכע דו וועסט בעארבייטען — דאס געהערט נישט אונז, נאר דער וועלט".

—*×*—

יאוש און כאמה...

מיט וואס האבען מיר זיך פערשולדיגט פאר דער וועלט?

פון ד"ר א. מוקדוני

מיט אומרוהיגער נייגעריגקייט און הארצקלאפעניש עפענסטו יעדען טאג א יודישע צייטונג.

עס האגלען אויף דיר טרויעריגע און ביטערע בשורות פון אלע עקען וועלט:

אין יעדען פאל פרעגסטו זיך צום טויזענדסטען מאל —

וואס אזוינס האבען מיר יודען דער וועלט געטון? וואס האבען מיר, וועלכע 16 מיליאן יודען צעווייטע און צוזיפטע איבער דער גאנצער וועלט. געקענט טון אזוינס דער גרויסער וועלט מיט איהרע הונדערטער מיליאנען מענשען, מיט איהרע בלוטדיגע בעוואפנונגען און מיט איהר אומהיימליכער און אומגליקליכער גבורה?

מיט וואס האבען מיר זיך פערשולדיגט פאר דער וועלט?

און דו ווערסט א שטרענגער פארשער, א בייזער ריכטער, הויבסט אן זוכען זינד ביי יודען, ביי זיך אליין. הויבסט אן זוכען יודישע פערברעכענס און עוולות.

ווערסט א בייזער קטיגור אויפ'ן יודישען פאלק.

קריכסט אריין אויף א רגע אין דער הויט פון א שונא־ישראל און בעהמסט זיך אהן איינזעהען, ניט זוכען און נישטערען זינד ביי יודען.

און א יוד קען זיין שטרענג, ביז צו יודען.

יעדער יוד טראגט זיך אליין ארום מיט א שווערען פעקעל טענות און תביעות צו יודען.

יעדער יוד טראגט זיך ארום מיט תרעומות'ן אויף יודען, יעדער יוד איז דער שארפסטער און בייסיגסטער קריטיקער פון יודען.

הויבסטו אן אויסלעגען דעם גאנצען פעקעל יודישע זינד:

יודען ווארפען זיך צופיל אלעמען אין די אויגען, יודען פלאנטערען זיך כסדר אלעמען פאר די פיס.

יודען זענען טומלדיג, פלדערעבריג, רעשיג, און יארידישדיג.

יודען האבען א מיאוס'ע טבע צו שטופען זיך דוקא דארט, וואו מען וויל זיי נישט.

יודען זענען אדער צו־הכנעה'דיג, אדער צו־עזות'דיג.

יודען זענען צו פלינק, צו בריה'ש און צו־היימיש אין דער וועלט.

אבער סוף־כל־סוף מוזטו איינזעהען, אז די אלע בעשולדיגונגען זענען בשום אופן נישט פון אזא שווערען קרימינעלען כאראקטער, או מען זאל בעשטראפען די בעשולדיגטע מיט טויט־שטראף, מיט קאנפיסקירען זייער פערמעגען, מיט צונעהמען זייער רעכט און מיט די אלע אנדערע שטראפען.

כדי צו בערעכטיגען זיינע שטראפען אויף יודען אין דייטשלאנד, האט אדאלף היטלער געמוזט שאפען א טעאריע פון א שטאאט, וואס שטעהט איבער אלץ און אלעמען און קען טון וואס זיין לינקען פוס פערוויילט זיך.

און נאך די אלע ראסען־און שטאאט־טעאריעס בלייבט ביי דער וועלט דער קלאהרער איינדרוק, אז די יודען אין דייטשלאנד ווערען בעהאנדעלט געגען יעדער געזעצליכער לאגיק און געגען יעדער מענשליכער לאגיק.

סוף כל סוף איז קלאהר פאר יעדען, אז מען קען נישט בעשטראפען איינעם דעו פאר, וואס ער איז פלינקער, בריה'שער און ריהריגערדיגער פאר זיין שכן און זיין שוך־געשעפט איז א גרעסערער ערפאלג.

און עס האט נישט פאסירט אין קיין אנטיסעמיטיש לאנד, אז מען זאל אנקלאגען א יודען אפיציעל, אז ער האט א צו־הייסען טעמפעראמענט אז ער ווארפט זיך צו־פיל אין אויגען, אז ער שטופט זיך דארט, וואו מען וויל איהם נישט.

א טייל פון די אויבען אויסגערעכענטע זינד ווערען אנגעגעבען ווי זינד אפשר אין עטיקעטביכער. אבער קיינער האט נאך קיינעם נישט בעשטראפט פאר זינד געגען דער עטיקעטע.

* * *

איז פארוואס מאטערט מען אונז? פארוואס רויבט מען יודיש האב־און־גוטס? פארוואס מארדעט מען יודען? פארוואס קריצט מען אויף יודען מיט די צייהן און פארוואס בעליידיגט מען יודען אזוי?

עס איז דא אנ'אלטער, ביטערער און זעהר טרויעריגער ענטפער:

מיר זענען נישט זינדיגער, מיר זענען נישט שלעכטער, מיר זענען נישט פערדארבענער פון אנדערע, מיר זענען בלויז אומגליקליכער.

דאס איז די גרעסטע זינד אונזערע.

און דערפאר האט מען אונז געגעבען די שעיר־לעזאזל'דיגע ראלע אין דער וועלט־פאליטיק.

ווען יודען וואלטען אויף דער וועלט נישט געווען וואלט מען זיי אויסגעטראכט.

אזוי נויטיג זענען יודען געווארען אין דעם פלאנטער פון דער וועלט־פאליטיק.

אזוי איז עס געווען אין די ווייטע אלטע צייטען און אין די שפעטערע צייטען.

זענען קריסטען געפאלען פון שווארצע מגפות, האבען גלחים געווארפען די שולד אויף אונז, מיר האבען די ברונימער פערסמ'ט.

און אט נאך דא נישט לאנג האבען די רוסישע צארען זיך געוואלט ראטעווען פון רעוואלוציעס דורך יודישע פאגראמען.

מיט יודיש בלוט האבען די צארען אפגעשטופט דעם בלוטיגען גורל, וואס איז געהאנגען איבער זייערע קעפ.

און אזוי כסדר.

כאפט דיך ארום מיט זיינע ביינערדיגע הענד דער יאוש — כלו כל הקיצין, יודען קענען שוין מעהר נישט, עס האלט שוין ביי אסיפת הכוחות...

* * *

אבער אט געהסטו אדורך אין גאס.

זעהסטו יודען האוען מונטערע, זיכערער, גנבעריש, זייער האווען איז פול מיט חיות'דיגען אפטימיזם, מיט ליכטיגען גלויבען...

און דו שטעהסט א פערחידושטער:

סטייטש, היתכן? עס לויפען און קומען זיי בייזע רוחות פינסטערע בשורות.

היתכן? מאכען זיך יודען נישט וו סענדיג. עס לויפען און האוען יודען מיט וואכענדיגער האוועניש, וואס איז פול מיט פשוט'ער, געזונטער פרייד, עס טוען יודען זייער טאג־טעגליכע ארבייט ריכטיג ווי די יודישע צייטונג וואלט גאר געווען פול מיט ידיעות וועגען גרויסע, ליכטיגע ישועות אויף יודען.

וואס איז דאס? גייסטיגע גבורה, טיפע גלויבען און זיכערקייט אין אייגענע כוחות?

אדער גאר פשוט — קעמפער זענען יודען, קעמפער פון טויזענטער קאמפען מיט דער וועלט, קעמפער מיט הונדערטער פעלקער און מיט הונדערטער מדינות.

קעמפער בעקומען קלעפ. ווערען פערוואונדעט אפטער ווי דער היינטעראויוען מענש, אבער דער קעמפער שרעקט זיך קיינמאל נישט אפ פאר א נייעם קאמף. ער געהט צו א נייעם קאמף מוטיג און האפערדיג.

דער קעמפער איז שטענדיג זיכער איז זיין זיג, אין זיין טריאומף.

שוין א פאר טויזענד יאהר, אז מיר קעמפען, דער שרעק פאר א קאמף איז שוין לאנג, לאנג אויס געוועפט געווארען.

צוויי טויזענד יאהר קאמף מיט דער וועלט, ווערט מען נישט צורודערט ווען אפילו די וועלט איז נישט ספארטיש, נישט דזשענטעלמעניש און מען בעפאלט אונז פון הינטען...

מען האט דורכגעמאכט שווערער, בלוטיגערע און ביטערע קאמפען, און מען ווערט נישט אפגעשראקען.

די האוועדיגע יודען זעצען זיך נישט אוועק פילאזאפירען און שקלא וטריא'יען וועגען דעם זיי טוען זייער טאג־טעגליכע ארבייט און קעמפען מיט דער גרעסטער פשטות.

און קוקענדיג אויף זיי צושמעלצט זיך דער יאוש ווי אייז אנטקעגען זון, און א מונטערקייט רייסט זיך אריין אין דיר.

לעבען איז קאמף, איז אונזער לעבען פערפלאנטערט אין מעהר קאמפען.

איז מעה רעש?

די צדיקים פון סדום

(קלאַגען און אָפּקלאַנגען)

פון לעאָ קעניג

זענען אין סדום נישט געווען קיין ליטווישע און גערעכטע מענשען?

א סך מאָל קלערט זיך מיר, אַז דער בעל־הפרק, וועלכער האָט צוגעגעבען דעם „ויש אומרים זה מדת סדום" האָט געמוזט זיין א פּראַקטישער פּסיכאָלאָג און מענשען קענער.

אפשר געדענקט איהר נישט דעם ענין:

„דער וואָס זאָגט מיינס איז דיינס און דיינס איז דיינס איז א צדיק; דער וואָס זאָגט מיינס איז מיינס און דיינס איז מיינס איז א רשע; און דער, וואָס זאָגט מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס איז א מיטעלער, הייסט עס, אָרענטלישער מענש". קומט אָט דער אַנאָנימער בעל הפרק און גיט צו: און אייניגע זאָגען, אַז „מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס" איז גאָרנישט די מדה פון א מיטעלען מענשען נאָר א מדה פון סדום.

דאָס הייסט, אַז אָט דער מיטעלער אָרענטליכער בעל הביתישער מענש איז גאָר נאָך ערגער פונם רשע. וועלכער וויל אַלעס פאַר זיך.

און ווירקליך, וואָס פאַר א טיפער פּסיכאָלאָג איז דער בעל „יש אומרים" האָט געמוזט זיין! ווי פיין ער האָט פערשטאַנען מענשען, און וואָס פאַר א פיינעם חוש און וויזיע האָט ער געהאַט ווענען אָט דעם לעגענדאַרען ביבלישען סדום, וואָס האָט געמוזט אונטערגעהן „ווייל ס'איז דאָרט קיין איין ליטווישער און גערעכטער מענש נישט געווען".

ניין, זאָגט ער, אין סדום זענען יאָ געווען ליטווישע און גערעכטע מענשען, נאָר פון די מיטעלמעסיגע גערעכטיגקייטען, וועלכע זענען ערגער פון דער ערגסטער אָפענער רשעות.

איהר פערשטעהט: די גערעכטיגקייט פון העם, וואָס זאָגט „מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס" און גיט זיך נישט א ריהר אויף א האָר פון זיין גערעכטען אויסגעמאָסטענעם פּרינציפּ.

זענען אין סדום נישט געווען קיין גערעכטע מענשען, קיין צדיקים?

געווים זענען זיי דאָרט געווען. סדום האָט געמוזט זיין פול מיט קאָרעקטע פּרינציפּיעלע מענשען, וואָס האָבען זיך פון זייערע אויסגעמאָסטענע דאָגמען, לעבענס רעגלען און פּרינציפּען, נישט א ריהר געטוהן פון אָרט. סדום האָט געמוזט זיין די אוטאָפּיע־שטאָט, פון וועלכער אַמת'ע גאָטפערשאָלטענע מיטעלמעסיגקייט חלומ'ען:

„מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס" און באַטש האַק איהם און בראַק איהם, וועט ער זיך פון דער גערעכטיגקייט נישט א ריהר טון; און איהר מעגט אויסגעהן פאַר זייערע אויגען, וועלען זיך די סדום־לייט נישט א ריהר טון פון זייערע אָביעקטיווע פּרינציפּען.

איז אַנ'אורח, א פרעמדער וואַנדערער געקומען קיין סדום האָט ער געמוזט האָבען מיט זיך זיין וואַסער און זיין ברויט, ווייל סדום־לייט האָבען שטאַרק געהאַלטען פון „מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס" און זיי וועלען פון זייער פּרינציפּ נישט אָפּטרעטען און געבען דעם פרעמדען ברויט צו וואַסער.

האָבען די גערעכטע מענשען פון סדום געגעבען א פרעמדען אַמאָל שוין א נאַכט־לעגער האָט ער געמוזט זיין די איינענע לענג פון זייער בעט„ איז ער געווען צו לאַנג פאַר דעם בעט, האָט מען איהם די פיס אונטערגעהאַקט; איז ער געווען צו קורץ— האָט מען איהם אויסגעצויגען.

אַז איינער א פרעמדער האָט שוין געהאַט דאָס גליק איבערצונעכטיגען אין דער אוטאָפּיא־שטאָט סדום, האָט ער געמוזט זיין די זעלבע לענג פון דעם סדום־בעטעל.

„מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס".
„דאָס אויסגעמאָסטענע און גערעכטע בעט פון סדום".

איז סדום אונטערגעגאַנגען, ווייל עס זענען דאָרט גאָר קיין גערעכטע מענשען נישט געווען?

ניין, איך וועל וואַגען צוגעבען נאָך א „יש אומרים":

סדום איז אונטערגעגאַנגען ווייל אָט די שטאָט איז געווען פול מיט גערעכטע מענשען, פול מיט מיטעלמעסיגע צדיקים.

סדום איז דערשטיקט געוואָרען אין איהר אייגענער לופט פון קאָרעקטקייט, פּרינציפּיעלער אויסגעהאַלטענקייט, און אָביעקטיוויטעט.

ווייל ס'איז נישטאָ קיין לאַנגווייליגערע נידעריגערע לופט ווי די לופט פון גערעכטע מיטעלמעסיגקייט; פון מענשען וואָס געהען אַרום מיט פערטיגע אַרשינען אין זייערע קעשענעס און מעסטען גלייך אָפּ יעדע ערשיינונג, יעדען צווייטען מענשען מיט זייער סדום־אַרשין. ווייל מיט א רשע קענט איהר קעמפען, אָבער מיט א גערעכטער צדיקית'דיגער מיטעלמעסיגקייט איז שווער צו קעמפען, ווייל זי איז דאָך גערעכט, ווייל זי איז דאָך פּרינציפּיעל אויסגעהאַלטען און קאָרעקט.

וואָס קענט איהר פאָדערן פונם סדום־בירגער, ווען ער פאָדערט פון אייך גאָרנישט?

וואָס קענט איהר צו איהם פאַר א טענה האָבען, ווען ער האָט צו אייך קיין טענות נישט?

„מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס".

סדום איז געווען פול מיט קאָרעקטע, פּרינציפּיעלע און אָביעקטיווע לייט. זיי האָבען געלעבט צווישען זיך ווי קאַלטע שאַרפע מעסער; קיינמאָל אין וואַרימען (גוטען צי שלעכטען) קאָנטאַקט צווישען זיך נישט געקומען. זיי האָבען נישט גענומען און נישט געגעבען.

זיי זענען געווען קאָרעקט, אויסגעהאַלטען און געלעבט לויט די גערעכטע געזעצען פון זייער שטאָט.

אָבער וויזיאָן, פאַנטאַזיע און הומאָר האָבען מער פעהלט אין סדום און אָהן די לעבעדיגע משלות ווערט יעדע גערעכטיגקייט א טויטע, שעדליכע און זיך זעלבסט פעהניגע פאָרמולע.

אָהן וויזיע און אָהן הומאָר ווערט יעדער גערעכטער פּרינציפּ ווי א שטומפּיגע שווערד, וועלכע הרג'עט אָוועק איהר טרעגער.

ווייל גערעכטע פּרינציפּען מוזען אַנגעווענדעט ווערען מיט א פערשטענדניש, מיט זעהונגס־קראַפט, אויב נישט ווערען זיי פערוואַנדעלט אין טרוקענע שטעכיגע דערנער.

און סדום איז אונטערגעגאַנגען ווייל זי איז געווען בעפעלקערט בלויז מיט אָט די גערעכטע און ליטווישע, אָבער דערפאַר הומאָרלאָזע און פאַנטאַזיע־לאָזע מענשען.

סדום איז געווען די אוטאָפּיא־שטאָט פון די גערעכטע און אָביעקטיווע מיטעלמעסיגקייטען.

מיר קוקען נישט צוריק צו סדום, ווייל סדום איז נישט אונטערגעגאַנגען. און ווער ווייסט צי סדום וועט ווען עס איז אונטערגעהן? סדום לעבט נאָך און בליהט נאָך. אין יעדער פון די היינטיגע סיסטעמען, מדינות, פּאַרטייען און בעוועגונגען זענען פאַרהאַן אָט די ענגהערציגע פאַנאַטיש־אויסגעהאַלטענע און גערעכטע סדום מיטעלמעסיגקייטען, וועלכע מעסטען באַלד אָפּ יעדע סאָציאַלע און אינדיווידועלע ערשיינונג לויט זייערע קורצזיכטיגע, גערעכטע מאָסען און פּרינציפּען. און די סדום־לייט זענען נאָך איבעראַל די הערשענדע רעדעל־פיהרער.

און זיי שרייען איינער צום אַנדערן: מיינס איז מיינס און דיינס איז דיינס... און זיי זענען אַלע פערברעכעריש־זינדיג און אַזוי קליין־נישטיג גערעכט.

און אַנטקעגען וואָס איז דאָס אַלעס צוריק געקומען?

אַנטקעגען וואָס נישט?

—*X*—

פערלאָזען די יודישע רעליגיע

און געקעמפט פאַרן יודישען פאָלק

די לעבענס־געשיכטע פון לודוויג בערנע. דער פרייהייטס־קעמפער און גרעסטער סאַטיריקער פון דייטשלאַנד. — זיין גרויסע ליבע. — זיין קאַמף מיט די אַנטיסעמיטן. — צו זיין 150־יאָריגן געבורטסטאָג

פון ש. קופערמאַן

— I. —

דאָס יאָהר 1750 ווערט בעצייכענט אין דער געשיכטע אַלס דער אָנהויב פון דער „מאָדערנער צייט".

אייראָפּע איז פון איין זייט געווען א ברויזענדער וואולקאַן: רעוואָלוציעס, מלחמות, קאַמף קעגען אונטערדריקער. פון דער אַנדערער זייט איז געווען אויפבליהונג פון ליטעראַטור, קונסט און וויסענשאַפט. א מיש־מאַש פון פרייהייטס־קאַמף און אונטערדריקונג. די לופט פול מיט דעם גערויש פון דעם מאַרש פון צענדליגער טויזענדער סאָלדאַטען און מיט דעם הילכען פון דעם קראַכען פון האַרמאַטען; דער טריאומף פון זיגער און וועה־געשריי פון בעזיגטע; אויף דער אַנדערער זייט ים, אויף דעם מערב'דיגען וועלט־טייל, ווערט א ניי פאָלק צום לעבען גערופען און בעפרייט פון ענגלישען יאָך הויבט עס אָן שרייבען זיין אייגענע געשיכטע — די געשיכטע פון די פאַראייניגטע שטאַאַטען פון אַמעריקע.

אויף דער יודישער גאַס: לעסינג הויבט אָן זיין בעריהמטען קאַמף פאַר דער יודען־בעפרייאונג; משה מענדעלזאָהן און זיינע אָנהענגער שאַפען די אַזוי גערופענע „מענדעלזאָהן־עפּאָכע"; אין די קאַרפּאַטען בערג ווייט פון טומעל פון דער וועלט, ווערט צו דער זעלבער צייט פון בעל שם א גייסטיגע רעוואָלוציע געשאַפען, און דער חסידיזם ווערט געבוירען.

דער דאָזיגער יאָהרהונדערט האָט אויך געזעהען דאָס זעלטענע וואונדער: א קליינער טייל פון א גרויסער בעפעלקערונג, וועלכע ווערט אומבארחמנות'דיג אונטערדריקט, שאַפט קולטור־ווערטען אויף יעדען געביט. און אומשאַצבאַרע גייסטיגע אוצרות אויף זיין אייגענעם פעלד. די יודען פון דייטשלאַנד הויבען אָן שאַפען א גלאַנץ־פעריאָדע, וואָס האָט צו זיך נאָר איין גלייכען אין גלות: אַלט שפּאַניען.

פון דער אַנדערער זייט שאַפט אָפּ נאַפּאָלעאָן אָפיציעל די שפּאַנישע אינקוויזיציע, פערופט דעם יודישען „סנהדרין", און מאַכט א גראַנדיעזען ספּעקטאַקל מיט דער איינבערופונג פון די פראַנצויזישע יודען, וועלכע ווערען דעקלערירט אַלס „פראַנצויזען פון יודישען גלויבען".

און אין מיטען פון דעם דאָזיגען טומעל פון צער, שטערונג און שאַפונג, אין דעם דאָזיגען שפּיל פון ליכט און שאָטען, איז אין דער געטאָ פון פראַנקפורט־אם־מאַין, מאי 22טען 1786, אויף דער וועלט געקומען לייב באַרוך, וועלכער איז שפּעטער שטערבליך געוואָרען אַלס לודוויג בערנע. זיין פאָטער, יעקב באַרוך, איז געווען א רייכער סוחר און בעלאַנגט צו איינער פון די עלטסטע און אָנגעזעהענסטע משפחות פון שטאָט, ער איז געווען פרום און געפיהרט אַנ'עכט יודיש הויז, ווי אַלע יודישע געטאָקינדער, איז אויך לייב ערצויגען געוואָרען און איז אויסגעוואַקסען אין א ריין יודישער סביבה — אין א געטאָ, וועלכע איז געווען אָפּגעצאַמט פון דעם איבעריגען טייל שטאָט, און וועמענס טויערען זענען געווען געשלאָסען פון זון־אונטערגאַנג ביז זון־אויפגאַנג.

פון זיין פריהעסטער יוגענד אָן האָט לייב אַנגעהויבען לערנען ביי פריוואַטע לעהרער יודישע לימודים [illegible] נישט פערנאַכלעסיגט געוואָרען זיין מוזיקאַלישע ערציהונג, וועלכע איז צו יענער צייט געווען א טייל פון א גוטער, אַלגעמיינער בילדונג, ער האָט פלייסיג שטודירט און גוט געשפּילט פליוט און פּיאַנאָ.

ווען ער איז עלטער געוואָרען האָט זיין פאָטער אָנגעהויבען טראַכטען וועגען א תכלית. אָבער אַזוי ווי צו האַנדעל האָט דער בחור'ל קיין חשק נישט געהאַט, איז פאַר איהם בעשלאָסען געוואָרען א מעדיצינישע קאַריערע — די איינציגע קאַריערע פאַר א יודען אין זיין רעכטלאָזען צושטאַנד. און דער פערצען־יאָהריגער בחור איז געשיקט געוואָרען קיין גיסען זיך צוצוגרייטען פאַר זיינע מעדיצינישע שטודיען. אָבער מעדיצין האָט זיך נישט געפּאַסט פאַר זיין שוועמערישען כאַראַקטער און ער איז צוריקגעקומען נאָך דעם ווי ער איז דאָרט אָפּגעווען א יאָהר צייט.

ביז צו זיין זיבעצעהנטען יאָהר האָט לייב באַרוך פערבראַכט אין הויז פון זיינע עלטערן, געליענט וואָס ער האָט געוואָלט, מוזיצירט און דאָס לעבען אין אַלגעמיין לייכט גענומען. זיין לעבען איז זיך געגאַנגען מעהר אָדער ווייניגער רוהיג: א שטיל טייכעל, וואָס האָט אין זיין גאַנג לייכט איבערגעשפּרונגען די עטליכע שטיינער, וואָס ער האָט אויפן וועג בעגעגענט און זיך ווייטער געפלאָסען זאָרגלאָז, פריי, אָבער פלוצים בעשליסט דאָס שיקזאַל גאַנץ אַנדערש. דאָס רוהיגע טייכעל הויבט אָן פערוואַנדעלט צו ווערען אין א רוישענדיגען שטראָם און דערגרייכט די גרויסקייט פון א ריזיגען רוישענדען טייך.

לודוויג בערנע אין בערלין

יעקב באַרוך האָט געהאַט א פריינד, דר. מאַרקוס הערץ, וועלכער האָט געוואוינט אין בערלין. דער דר. הערץ איז געווען א מעדיצינער, אָבער ער האָט זיך בעריהמט געמאַכט מיט זיין אַלגעמיינער געלערנזאַמקייט און איבערהויפּט מיט זיינע לעקציעס וועגען פילאָזאָפיע. און אַזוי ווי ער איז געווען איינער פון די בעסטע שילער פון דעם גרויסען פילאָזאָף עמאַנועל קאַנט, האָט דאָס איהם צוגעגעבען א געוויסען גלאַנץ און פּרעסטיזש. דר. הערץ האָט געהאַט א פרוי הענריעטע, וועלכע איז געווען פערערעכענט אַלס איינע פון די גייסטרייכסטע, געבילדעטסטע און איינע פון די שענסטע פרויען פון איהר צייט. זי איז דעמאָלט אַלט געווען אַכט און דרייסיג יאָהר און אין פולער בליהונג פון איהר לעבען. א חוץ איהר אַלגעמיינער בילדונג האָט זי גוט געקענט פראַנצויזיש, ענגליש, שפּאַניש, איטאַליעניש, פּאָרטוגעזיש, דעניש, גריכיש, לאַטיין און גענוג העברעאיש צו לייענען דעם תנ"ך און קאָמענטאַרען אין אָריגינאַל. אין זייער הויז האָבען פערקעהרט די בעריהמטעסטע מענשען פון דער ליבעראַלער געזעלשאַפט: וויסענשאַפטסלייט, דיכטער, קינסטלער, פּאָליטיקער און שריפטשטעלער, דער הערץ „סאַלאָן" איז געווען בעריהמט, און אין דער סביבה איז געבראַכט געוואָרען דער יונגער זיבעצעהן יעהריגער לייב באַרוך. צו ווערען איינער פון דר. הערץ'ס שילער און וואוינען ביי איהם אין הויז.

עס האָט נישט לאַנג געדויערט און דער יונגער שעהמעוודיגער בחור האָט זיך

שטערבליך פערליבט

אין הענריעטען — א ליבע, וואָס ער האָט פון זיין האַרצען זיין גאַנץ לעבען נישט געקאָנט אַרויסרייסען. הענריעטע איז אָבער געווען אַנ'אמת יודישע טאָכטער. איהר צניעות און מאָראַלישע גאַנצקייט איז געשטאַנען העכער פון יעדער קריטיק. איהר צניעות און איהר גוטהאַרציגקייט, אַזוי ווי איהר גייסטרייכקייט און בילדונג, זענען פון אַלעמען געליבט און געשעצט געוואָרען. אָבער זי האָט דעם סימפּאַטישען יונגען באַרוך גאַנץ גוט פערשטאַנען. נאָר איהר כאַראַקטער־פעסטקייט האָט דעם לייבענשאַפטליך־פערליבטען בחור לאַנגזאַם בערוהיגט און בעהערשט.

אין די בריף וואָס זיי האָבען זיך געשריבען, ערשיינען בולט די געגענזייטיגקייט פון זייערע כאַראַקטערען, זיינע בריף, אין וועלכע עס דערקענט זיך שוין דער צוקינפטיגער מייסטער סטיליסט, זענען פול מיט לייבענשאַפט און פערצווייפלונג, איהרע בריף ווידער זענען פול מיט פריינדשאַפט, רוהיגע צערטליכקייט און גוטהאַרציגע שוועסטער־ליבע. אין הענריעטעס געזאַמעלטע בריף, וועלכע זענען א לאַנגע צייט שפּעטער אָפּגעדרוקט געוואָרען אין א בוך, פערנעהמען זיינע בריף דעם אויבענאָן. אָבער דאָס אינטערעסאַנטסטע דערביי איז, וואָס דער שעהמעוודיגער לייב באַרוך האָט דאָס איהר נישט געזאָגט אַזוי לאַנג ווי איהר מאַן, זיין לעהרער, האָט געלעבט. ערשט אין 1804, ווען דר. הערץ איז פלוצים געשטאָרבען, האָט ער איהר פון זיין ליבע דערצעהלט און דער בריף־וועקסעל האָט זיך אָנגעפאַנגען. אָבער איהר פריינדשאַפטליכקייט האָט זי נישט אָפּגענאַרט, זיין ליבע איז פאַר איהר קיין סוד נישט געווען. אין זיין פערצווייפלונג האָט ער אַפילו בעשלאָסען צו בעגעהן זעלבסטמאָרד. אָבער הענריעטע האָט אויף איהם אַזוי ווייט געווירקט אַז ער האָט זי געפאָלגט און איז געפאָהרען שטודירען אין דער אוניווערזיטעט פון האַלע. די וואַהל פון זיין האַרץ האָט זיך פערשפּילט, אָבער געהיילט איז זי קיינמאָל נישט געוואָרען. דאָס איז געווען זיין איינציגע גרויסע ליבע.

ער ווערט פערפאָלגט אַלס יוד

א פּאָר יאָהר שפּעטער פערלאָזט ער האַלע און מיר געפינען איהם אין דער בעריהמטער אוניווערזיטעט פון היידעלבערג, וואו ער שטודירט געזעץ, פּאָליטיק, פינאַנץ און אַדמיניסטראַציע, אין א יאָהר צייט אַרום האָט ער צוגעטריט זיין דאָקטאָראַט און געקראָגען דעם טיטעל דר. יורי (דאָקטאָר פון געזעץ), דערווייל האָט נאַפּאָלעאָן בעזיגט פּרייסען, פראַנקפורט איז דערקלערט געוואָרען פאַר א פרייער שטאָט און די געטאָ איז אָפּגעשאַפט געוואָרען, ווען לייב באַרוך איז צוריק אַהיימגעקומען האָט ער געקראָגען א שטאַטישע רעגירונגס־שטעלע די יודען האָבען אונטער דער פראַנצויזישער הערשאַפט אָפּגעאָטעמט. אָבער דעם יונגען באַרוך האָט פערדראָסען פאַרוואָס די דייטשען דולדען דעם שונא און קעמפען נישט געגען איהם. זיינע דייטשע קאָלעגען האָבען איהם פערדאַכט מיט זייער האַס און פעראַכטונג פאַר זיין יודישער אָפּשטאַמונג, וואָס האָט פערביטערט און פערגאַלט זיין האַרץ. און אין יאָהר 1815, ווען נאַפּאָלעאָן איז געפאַלען אין קאַמף געגען ענגלאַנד און דייטשלאַנד, האָט זיך די פינסטערע רעאַקציע ווידעראַמאָל פערשפּרייט אין פּרייסען און דער האַס און יודען־פערפאָלגונגען זענען געוואָרען אומדערטרעגליך.

ווען די יודען זענען צוריקגעטריבען געוואָרען אין געטאָ האָבען די דייטשען נישט געוואוסט וואָס צו טון מיט דעם בעאַמטען לייב באַרוך. געזעצליך איז ער געווען א רעגירונגס־בעאַמטער, האָט מען זיך פּרובירט איהם צווינגען ער זאָל רעזיגנירען. אָבער זיי האָבען שלעכט אָנגעטראָפען. וואָס מעהר זיי האָבען איהם פערפאָלגט, אַלץ פערביסענער איז זיין קאַמף געוואָרען. נישט וועגען זיין געהאַלט האָט זיך דאָ געהאַנדעלט. ער האָט קיינמאָל נישט געליטען פון מאַנגעל אין געלד, ער האָט געקעמפט לשם פּרינציפּ, ענדליך האָבען די דייטשען בעשלאָסען איהם אָפּצוזאָגען פון דער שטעלע מיט א פּענסיע פון פיר הונדערט גולדען א יאָהר. דאָס איז געווען זיין ערשטער זיג.

פון דער זעלבער צייט שטאַמט זיין לאַנג־יאָהריגער קאַמף געגען רעאַקציע און אונטערדריקונג און זיינע בעריהמט־געוואָרענע שאַרף־שניידענדע שריפטען און יודען פערטיידיגונג, איבערהויפּט זיין „איבעריגער יוד".

איינע פון די שאַרפסטע בעמערקונגען, וואָס ער האָט דעמאָלט געמאַכט, איז: „די שנאה, ווייזט אויס שטאַמט פון אַנ'אומדערקלערליכער שרעק, וואָס דאָס יודענטום וואַרפט אָן, ווי א געשפּענסט, ווי א שרעק בילד פון א דערהרגעטער מאַמע בעגלייט עס דאָס קריסטנטום פון וויגעל אָן, שפּאַצירענדיג און סטראַשענדיג".

די דאָזיגע אַטאַקעס, געשריבען אין א ברענענדיגען, צאָרענדיגען, אָבער קרישטאָל־קלאָרען סטיל, האָבען צוגעצויגען די אַלגעמיינע אויפמערקזאַמקייט און בעוואונדערונג, אָבער להיפּוך פון אַנדערע זשאַנרען, וועלכע הויבען אָן שרייבען ווען זיי זענען נאָך גאָר יונג, הויבט זיך אָן לייב באַרוך'ס ליטעראַרישע קאַריערע פון זיין דרייסיגסטען יאָהר אָן, ווען ער הויבט

(ווייטער סזעה זייט 20.)

גערייענט און געשריבען

אנ'אמת מעג מען זאגען אויפ'ן אייגענעם מא־מען, — אויב ער איז נישט קיין יובילאר.

* * *

צוליב די ליטעראַרישע יום־טובים, זאגען מיר אזוי אפט הלל אינדערוואכען, אז מיר ווילען זיך באלד אפגעוואוינען פון א וואכעדיגען דאווענען.

* * *

א מאדנע זאך: גראד די, וואס פערלאנגען פון ליטעראטור, אז זי זאל „אפשפיגלען דאס לעבען", קאנען נישט פערטראגען קיין ליטעראַריש ווערק, אין וועלכען עס איז נישטא קיין... פאלוטער, אזוי ווי אין לעבען זאל מעהר גארנישט זיין, א חוץ פולע שפייכלערס מיט אמוניציע... שאפען מענשען נישט קיין אנדער זאך, א חוץ קריגס־געוועהר? פראדוצירען זיי נישט, נוצען זיי נישט קיין פרידליכע געצייג? פערקויפען זיי נישט דאס פעלד? טראגען זיי נישט קיין שיך אדער קליידער? היינט אויב דער שרייבער מוז „דעם לעבען", איז פארוואס מוז ער בסדר נאר וואהרען ליטעראַרישע באמבעס? פארוואס טאר ער נישט העלפען „דעם לעבען" אויספיהרען זיינע פרידליכע פונקציעס?

גראד, די וואס מעסטען דאס קינסטלערישע שאפען מיט דער מאס פון דער ארומיגער ווירקליכקייט, פאדערן פונם קינסטלער, אז ער זאל אלעמאל און אומעטום זיין איהר וואכזאמער, נישט לאזענדיג איהם רעאגירען אויף איהרע נישט־קריגערישע מאמענטען... איז עס נישט מאדנע?

* * *

צוליב דער בעקוועמליכקייט פון קריטישען אנאליז, ווי אויך כדי קלערער צו מאכען דעם אונטערשיד צווישען די פריהערדיגע און די שפעטערדיגע ווערק פון מענדעלע מוכר ספרים, איז נויטיג צו רעדען וועגען זיין קאמפערישקייט און זיין קינסטלערשאפט, ווי וועגען צוויי באזונדערע עלעמענטען אין זיין שאפען; אבער האט הייסט נישט, אז מען וויל צערייסען דעם זיידען אויף שטיקער און הערקלערען אז דער ריס צווישען דעם קעמפער און דעם קינסטלער און מענדעלען איז קיינמאל נישט פערהיילט געווארען. מען וויל, פערקעהרט, זאגען, אז דער זיידער האט געזוכט איינצושמעלצען א גלייכגעוויכט צווישען די צוויי גרויסע כוחות פון זיין נשמה.

* * *

פאלעמישע ארטיקלען, וואס מיר קומט אויס צו לייענען (און צו שרייבען), מאכען מיר קלאר, אז בעת אין געווענליכע מלחמות זענען דא, ווי מען זאגט, נאך דורכגעפאלענע, איז פאלעמיק דער איינציגער סארט קריג, אין וועלכען ביידע צדדים טריאומפירען. פריהער ווייזט איינער גבורות — און בלייבט געהרגעט; דערנאך מאכט דערמיזעלבענען קונץ דער צווייטער — אויף פערקעהרט. פאלעמיק איז א געשלעג — אונטער די אויגען. די קלעפ פאלען — אין דער לופטען.

* * *

שלום עליכם האט אפילו ליב געהאט יודיש און אזוי שטארק הנאה געהאט פון יעדען יודישען ווארט

פון אַ לעזערס און שרייבערס נאטיץ־בוך

פון ש. ניגער

אדער וועהמיטיג, אז ווען ער האט געהאט פאר זיך ענבלימע אויסדרוקען, האט ער זיך נישט געקאנט קיין עצה געבען, נישט געוואוסט וועמען פון זיי זאל ער אויסקלייבען, אדער ער האט נישט געהאט קיין הארץ צו נעמען נאר איין שטראך־ווענדונג און די אנדערע לאזען אויף הפקר, האט ער זיי ביידע גענוצט, און חעוהבוי האט ער זיי אזוי קונציג איינגעפאסט אין זאץ, אז קיינע פון זיי זעהט אונז נישט אויס צו זיין איבריג. א שטייגער: „און מרדכי נתן שטעהט פאר איהם מיט א געמאכטען הדך ארץ, מיט א גע'מלאכה'טען רעספעקט, און טראכט זיך בעת מעשה א. אז. וו." אדער: „די געלערנטע... ווייזען אויף מיט ראיה'ס, אז קיין זאך אויף דער וועלט גייהט נישט לאיבוד, ווערט נישט פערפאלען, שטארבט נישט אוועק". אדער: פאר אנדערע כתריעלעווקער פאסאזשירען איז דער האזיגער „יחד, וואס קאנטארי" געווען, קאן מען זאגען, אנ'אאזיס אין דער מדבר, א געזונט אין בויך, א זאלץ אין די ביי־נער".

* * *

אגב, ביי מענדעלען טרעפען זיך אויך אזעלכע זאכען, — און עס קאן זיין, אז אי ביים זיידען, אי ביים ארטיקעל נעמט זיך עס דערפון, וואס יודיש איז ביי זיי אזוי ווי א ציל פאר זיך אליין, נישט נאר א מיטעל. יודיש איז ביי זיי אזוי ווי א זעלבסט שטענדיגע טעמע, אטעמע, וואס זיי האלטען אין פסחר, א וועלט, וואס זיי הערען נישט אויף אויס־צופארשען. די יודישע פאלקס־שפראך איז פאר זיי ווי דאס יודישע פאלקס־לעבען, אזוי ווי די יודישע פאלקס־נשמה. זיי לאזען נישט דורך אומבעמערקט קיין איין שטריך אדער שטריכעלע פונם יודישען פאלקס־כאראקטער, — און אזוי נוצען זיי אויך אויס, היטען אויף לדורות און פערהייבען יעדען קניטש, יעדעם חנ'דעל, יעדעם פינטעלע, וואס איז דא אין דעם יודישען לשון.

* * *

מיר דוכט, אז לעהרער פון וועלטליכע יודישע שולען, נישט נאר תלמוד־תורה לעהרער, מעגען נוצען „מעשות פון אגדתא" פון חיים שוויס און שלמה סימאן (ניו־יארק, 1936, 32 זייטלאך). דאס זענען שעהנע מעשיות פון תלמוד און מדרש. א טייל פון זיי געפינען זיך שוין אין די „אגדות" פון ח. נ. ביאליק און י. ח. ראווניצקי. זיי זענען דא אבער מעהר סיסטעמאטיזירט (א גאנצע סעריע דער־צעהלונגען וועגען חוני המעגל, וועגען רבי חנינא בן דוסא א. ד. גל.). ס'איז אויך מעהר עטנוויקעלט דער מעשה'לע נוסח. חער כטיל האט אביסעל געלי־טען דערפון, וואס פון די צוויי מחברים איז איינער א היסטאריקער און דער אנדערער — א דערציהער. דער היסטאריקער האט געזוכט פינקטליכקייט, דער דערציהער — לעבעדיגקייט. מיט דער צייט וועלען זיי זיך מסתמא אינאַרבייטען, און די ביידע סטילעלעמענטען וועלען זיך אויפגיסען אויף א מעהר הארמאנישען אופן. אבער אויך איצט זענען די „מעשות פון אגדתא" גוטער לייען־שטאף, נאר מער וועלען די קינדער אנהויבען גלויבען אין נסים. קינדער זעהען גארנישט אזוי לייכטגלויביג, ווי מען מיינט. זיי האבען נאר ליב שפיל פון פאנטאזיע, פאנטאזיע פון שפיל, און מיר מעגען זיי עס פערגי־נען. אגב, מעגען זיי וויסען, אז עס זענען דא אויך אנדערע סארטען העלדען, א חוץ די העלדען פון די לינאס א. ד. גל.

* * *

די, וואס גאנהאליזירען דעם העבראישען אויס־ליינ, וועלען מוזען מאכען א ווייטערדיגען שריט. זיי וועלען מוזען אויסמעקען געוויסע שטעלען אין די ווערק פון אונזערע קלאסיקער. א שטייגער: די שטעלען אין שלום עליכמ'ס „כתריעלעווקער פראג־רעס", וואו די רעדאקטארען פון די צוויי כתריעלעווער צייטונגען, „דער קאפעליוש" און „די יאר־מולקע", רעכענען אויס איינער אנטקעגען דעם אנ־דערן א גאנצען צעטעל מיט צונעמענישען על־פי אלף בית. לויט דער סאוויעטישער ארטאגראפיע פון „קאסריל׳עווקע" (פארלאג „עמעס", מאסקווע, 1935), האבען די דאזיגע שטעלען קיין שום זינען נישט. שלום־עליכם דערצעהלט, אז דער „קאפע־ליוש" וויל נישט דערמאנען דעם נאמען פון דער „יארמולקע" און דערפאר רעכענט ער בעסער אויס „א גאנצען צע על מיט נעמען על פי אלף־בית, אט אזוי: אט דער ווייען (אביון), דער באטלען (בטלן), דער גראבער יונג, דער האלפן (דלפן), דער הונט, דער וויינצירקאסכא (וצדקתך), דער זיילעלוהעסיוועו־ניק (זולל וסובא'ניק), דער כאצעף (חצוף), א.א.וו." (ז. 214). קומט אויס, אז דער אלף־בית הויבט זיך נישט אן מיט טאנ'אלף, נאר מיט אנ'עין, אז נאך ו' קומט נישט ה' נאר כ' (כאציף) אז נאך י' קומט נישט כ', נאר ק' (קעטעוו), אז נאך ס' קומט נישט ע' נאר א' („אמארעץ"), אז נאך ש' קומט נישט ת' נאר ט' („טערעף") א.א.וו. אויב די סאוויעטישע לעזער קענען אלף־בית אדער אלעף־בייז, וועלען זיי זיך וואונדערען, פארוואס אזא גרויסער שרייבער ווי שלום עליכם האט נישט געקענט קיין אלף־בית אדער אלעף־בייז און האט אנגעהויבען מיט עווין (אביון) בעת ער האט נאר נעדארפט אנהויבען מיט „אמארעץ" (עם הארץ), וואלט דערייבער בעסער גע־ווען אויסצומעקען די אין שהנליכע שטעלען, וואס מען חריקט שלום־עליכמס ווערק לויט דער פאנעטי־שער ארטאגראפיע, סיידען מען זאל רעפארמירען דעם עצם אלף־בית, נישט נאר דעם אויסלייג, און שטע־לען נאך ז'—כ' (אנשטאט ח'), נאך י'—ס' (אנ־שטאט כ'), אבער דאן וואלט מען געמוזט מאכען נאך א רעפארם, א מאטעמאטישע, און בעשטימען אז כ' איז אכט און נישט צוואנציג, צוואנציג איז ק' א.אז.וו. פרעגט זיך: זענען די, וואס נאציאנאליזי־רען דעם העבראישען אויסלייג, גרייט צו שענקען אונז, אינאיינעם מיט דער נייער ארטאגראפיע, אויך א נייעם אלף־בית מיט א נייער אריטמעטיק?

* * *

עס איז נאריש צו זוכען אומעטום און אלעמאל „אידעאלאגיע" ביי שרייבער, עס איז אבער אויך נישט איבעריגענס קלוג צו זיין תמיד אריינגעטון אין שעהנקייט און „זיסע קלאנגען", בעת א שרפה, צום ביישפיל, מוז מען די ערשטע זאך ראטעווען וואס מען קאן און פרובען אויסלעשען דאס פייער, נישט שטעהן שטענען פונווייטענס און בעוואונדערען די פינקען, וואס פליהען, און דעם רויטען אדער ראזער־ווען הימעל... איהר געדענקט די סצענע ביי שלום־עליכמ'ען, וועגן „אדם הראשון" (הער בעקער), טראגט ארויס פון דער באד, וואס ברענט, ר' יוזופ'לען? „ווי מען טראגט א קליין קינד פון וויגעלע אזוי האט ער ארויסגעטראגען דעם רב ר' יוזפל אויף זיינע גע־זונטע הענד און ר' יוזפל האט ווי א קליין קינד זיך פערשטעלט די אויגען פונם פייער וואס האט בעלויכ־טען דעם גאנצען הייך מיט די ווערבעס מיטן געמויז־ערעבץ, מיט א גאנץ שטיק הימעל, וואס אהין האט זיך געצויגען דאס פייער און זיך געקייקעלט דער רויך, דער געדיכטער רויך, דורכגעווארפען אלע מאל גרויסע און קליינע פונקען, און אלץ האט מיינאמאל בעקומען אנ'אנדער פנים, א מאדנעם חן, געווארען רויט: דער הייך רויט, דער הימעל רויט, די ווערבעס רויט, די מענשען רויט — ר' יוזפל האט נאך קיין־מאל אזא מין רויטקייט און אזא מין שעהנקייט נישט געזעהען, און ער האט נישט געקאנט איינהאל־טען זיך פון התפעלות, און אז „אדם הראשון" האט איהם אנידערגעשטעלט אויף דער ערד, האט ער א זאג געטון צו זיך אליין: „ווי שעהן איז גאט'ס וועל־טעל און וואונדערליך!" — און האט זיך אבער באלד פערכאפט און א קעהר געטון זיך צו „אדם" מיט „חוה'ן": „קינדערלעך, האט עס חלילה נישט גע־שאדט אין די נפשות?"

אפילו אט דער וועלט־פערמעדער ר' יוזפל האט זיך באלד פערכאפט און אויפהערענדיג צו בעוואונ־דערען גאט'ס שעהן וועלטעל, האט ער א פרעג געטון, וואס הערט זיך מיט די נפשות.

—***—

מיין הייאהריגע „גלות־שטאט"...

אדער: פונקט ווי אויף דער ליעטניסקע

פון י. אבערזשאנעק

כ'האב עס געוואוסט! כ'האב עס פריהער־אויס געזעהען! ווי נאר מיין יודענע האט זיך איינגע־שפארט „ניע פאיאדען", אז זי פאהרט הייאהר נישט אויף קיין לעטניסקע, האב איך געוואוסט, אז דאס נישט פאהרען וועט אויסגעהען צו מיין קאפ.

איך האב מיך ביי איהר געבעטען ווי ביי א גזלן:

— מיימעשי קרוין, אוצר'ל מיינס. גדולה מיינע. לאמיר ציקער־פופעלע. וואס הייסט עפעס נישט פאה־רען אויף קיין לעטניסקע? אזא חרוב'דיג מענש ווי דו ביזט. קוים דו זשיפיעסט. קוים דו שטעהסט אויף דיינע צוויי שטשינע־שטעקעלעך! דו האסט פערגע־סען אז דו האסט א מעטעראלאגישע סטאציע אין די פיס וואס זאגט דיר אן וואס פאר א פאגאדע עס וועט זיין... דו מוזט האבען זון, זאמד, פליאזשע — אלץ אזעלכע זאכען, וואס אין לאדז איז עס נישטא.

— „דאסיטש!.. ניע פאיאדען"! — אזוי האט זי א געשריי געטון. איך בין „סטאנאוושע" — האט זי א טופ־געטון מיט איהר שטשיגאווע שטעק־קעלע. מיטן אויסגעדארטען פיסעל, היים עס.

מילא, פערפאלען. אז מ'האט א סטאנאוושע יו־דענע, העלפט נישט. אז מיין יודענע זאגט „ניע פא־יאדען", איז א שאד יעדעם ווארט.

אי, פארוואס בין איך אזוי צוגעשטאנען צו מיין ווייב זי זאל פאהרען? ס'איז דאך געזונטער פאר דער לעשענע, אז א יודענע זיצט אינדערהיים? איז דער תירוץ, וואס אז מיין יודענע ווערט „אטשטשענדנע", געהט עס אויס צו מיין קאפ. און אזוי איז עס טאקע. ווי איך וואלט דערביי געשטאנען. מיין יודענעס בלייבען אין לאדז וועט מיך, שונא ציון, ברענגען יונגערהייד אין דר'ערד אריין. איך פיהל, אז כ'וועל דעם זומער אלט פאר דער צייט.

צו מיין אומגליק, האבען זיך הייאהר געמאכט אזעלכע היצען, און מיין יודענע איז לא עליכם נישט „טרוואלע" אויף היצען. מילא, אין האלץ גיט זי זיך אנ'עצה. מוזט זי זיך אוים ווי א קליין קינד צום פאמאגראפידען... ווי חוה אין גן־עדן. און דעם „קאַ־סטיום" פיהלט זי זיך וואונדערנער... שמירט זיך אן דאס לייב מיט עפעס א קרעם, און דאס, זאג טוי, „אולוושעס" איהר...

אבער אין לאדז? וואס טוט מען אין לאדז? אין לאדז וועט זי זיך דאך נישט אויסטון די קליידער, און דא פערגעבעלט די זון. פייער פאלט פון הימעל. נו, האב איך עס געפ־ענטע צרות, א יאנצי־ריאו

מוז איך זיין אין דרהיים, און איהר העלפען... סטענקען. ווי זי גיט א סטענקע, מוז איך זיין גרייט איהר ארויסצוהעלפען. נאך יעדען „אוי", מוז איך זאגען: „א,ווי ווויי". נאך יעדען „אך", מוז איך זא־גען: „האהא".

זאגט זי:

— אוי פיטעל,... כ'קום אום.

ענטפער איך באלד:

— אוי, מייטעל, כ'האלט עס נישט אוים.

זאגט זי:

— פיטעל. כ'ווער צעשמאלצען.

ענטפער איך באלד:

— מייטעל, כ'ווער דערוואַרגען.

א גאנצען טאג שטעה איך נעבען איהר מיט א האנטוך און פאכע. איך פאכע זי און זי פאכעט מיך. איך גיב איהר אין מויל אריין א לעק קאלטע לעמא־נאדע. און זי גיט מיר א שליק לעמאנאדע. איך וואש איהר דעם שטערן מיט עסיג, און זי וואשט מיר דעם שטערן מיט עסיג.

און נאך ביטאג? ביינאכט אויך. אין מיטען נאכט, וועקט זי מיך:

— פיטעל, דו שלאפסט?

— נייז, מייטעל, איך דוושימיע.

— פיטעל, ס'איז מיר דושנע...

— פיטעל, פראל־אויף די פענסטער!

אזוי פארע איך מיך ארום ביי מיין ווייב גאנצע נעכט. און אין דער פריה בין איך א געהרגעטער. כ'פאל פון די פיס.

איצט האב איך צרות פון איהרע שפאצירען, רק זי האט טענות צו מיר:

— פיטעל, וואס איז דאס מיט דיין לאדז, וואס? מ'קען דאך נישט ארורכגעהן די גאס. דא קאלכט מען די וועגעד, דארט שמירט מען סמאלע. אנדערשוואו יע־כען אויפגעקאפעט די גאסען, לעכער און גרובער — מ'איז דאך איינגעשטעלט מיטן לעבען!

טוט זי אן א ווינטער קלייד, קומט זי אהיים איינ־געפאלכט, יעלט זי אן א העל קליידעל, קומט זי צוריק איינגעשמירט מיט סמאלע. אהער זי זאוואדזשעט זיך ביי א נאגעל. און יעדעס מאל ווען זי קומט אהיים מיט פערפרישעטע אויגען, מאכט זי מיר שווארץ שבת:

— פיטעל, אזא שווארצע וועלט זאלסטו מיר האבען, וואס פארא שטאט דיין לאדז איז! מ'זאל נישט קענען ארורכגעהן די גאס — „טא יעסט סקאנ־דאל!...

די הייננטיגע וואך האב איך אויף איהר געקריגען רחמנות. וואס איז זי נעבעך שולדיג? זי איז דאך פארט צוגעוואוינט צו הער לעטניסקע. עפעס איז זי דאך אנ'אלטע לעטניטשקע. נאך קיין זומער נישט גע־ווען אין לאדז. און דא זענען אזעלכע שרעקליכע היצען. האב איך גענומען טראכטען. וואס טוט מען? ווי אזוי טוט מען זי „אוספאקאיען"? האב איך גע־טראכט און געטראכט ביז כ'האב אויסגעטראכט.

— מייטעלע, איך האב עס!

— וואס, פיטעלע?

— א פלאן.

— וואס פאר א פלאן?

— ווי אזוי דיר לייכטער צו מאכען.

— ווי אזוי?

— מיר וועלען מאכען אין לאדז — א לעט־ניסקע.

— ווי אזוי?

— וועסט שוין זעהען. קוק צו ס'גרייטער.

פון דעמאלט אן האב איך אין לאדז געמאכט א לעטניסקע. כ'מאך אלץ זאכען פונקט אזוי ווי א לעטניק. זי לעבט ווי א לעטניטשקע. כ'בעמיה מיך, זי זאל זיך פיהלען אלץ וואס מ'פיהלט אויף דער זו־מער־וואוינונג.

אין דער פריה עפען איך ס'פענסטער. און פארן פענסטער שטעל איך אוועק א חברה לצים וואס רעווען ווי בהמות. וואס מעקען ווי קאזעס. קרעהען ווי האהנער.

מיין ווייב בראפעט אזוי געשמאק, שנארכט און דאס פנים שמייכעלט. כ'דעקען אויף איהר פנים אז דאס „רזשאלעט" אזוי שטארק אויף איהר דאס רע־ווען, מעקען און קרעהען...

פארמיטאג לעג איך פארן פענסטער אוועק א קופע מיסט, און אז דער „ריח" קומט אין שטוב אר־יין, דערכעט זי לייכטער אפ.

— א... א טייער ביסעל לופט.. א... א פיין ביסעל פאוויעטזשע...

פארנאכט מאך איך מיט איהר א שפאצער אין דער קוח־שטאל. זיצט זי א שעה צייט, שמעקט זיך אן וויפיל איהר הארץ גלוסט און אז זי געהט ארויס פיהלט זי אז ס'איז איהר עפעס צוגעקומען...

אין דער שטוב, האב איך אוועקגעשטעלט א דארען בלומען־טאפ. הערנעבען א באליע וואסער. אויסגעשיט די פאדלאגע מיט זאמד. מיין יודענע זיצט אויסגעלייגט אויפן האמאק, פליגען בייסען אומצוקומען. איך געה א גאנצען טאג ארום און שריי:

— סגאניקי! יאגאדניקי! זאפאווקי דלא רזשעד־משי! ווישני! טרושקאווקי! ליאדי! מיטעטשקי. רעפארמי, אקולארי פליאזשאווע! — א גאנצע לעט־ניסקע, א ליעטניסקע מיט אלע קלימפערלעך!

פרייטאג פארנאכט קום איך אהיים אנגעלאדענט ווי א מויל־אייזעל. פון קאפ ביז פיס מיט פעק און פעקלעך. דער שוויים רינט פון פנים. כ'סאפע ווי א לאקאמאטיוו, קום אהיים, לויפט מיין יודענע מיר אנטקעגען, פאקט אויף די פעקלעך. איך לייג מיך אוועק אויפן האמאק. און זי דערלאנגט מיר א שי־סעלע פאזשאמקעס מיט סמעטענע — פונקט ווי אויף דער לעטניסקע.

שבת זיצען מיר ביידע ביים דארען בלומען־טאפ. מ'וואשט זיך אין דער באליע. מ'רייבט זיך איין מיט דעם זאמד. אונטערן פענסטער הערט מען רעווען, מעקען און קרעהען, די פליגען רייסען אויס שטיקער פלייש — פונקט ווי אויף דער ליעטניסקע!..

נעבען פענסטער ליגט א פריש בערגעל מיסט, און עס „שמעקט" אריין אין שטוב. מ'פיהלט עס אין יעדען ווינקעלע — פונקט ווי אויף דער לעט־ניסקע!

— ווי איך האלט איצט? געלויבט דער אויבער־שטער דערפאר. הלוואי וואלט נישט ערגער. מיין יודענע איז א פאלנע לעטניטשקע — אין לאדז. איך בין א לעטניק און מאך אלץ ווי א לעטניק, און ביי מיר אין שטוב איז, פונקט אזוי ווי אויף דער לעט־ניסקע!..

—*—

קלויזניקעס

(בין השמשות־שמועס)

פון משה בראָדערזאָן

(אינם בין־השמשותדיגען בית מדרש, בין מנחה למערב, ביי דעם געצאַנק פון איין אויסגייענדיגען יאָהרצייט־ליכט — טוקען זיך די שאָטענס און גע־שטאַלטען פון די קלויזניקעס. אין דעם רוים ליגט אַניאומעטיגע ווייכקייט פון פאַרנאַכט, פון שטויב, און א שמיל ברומען — א המשך און געפלאָנטער פון וואָכעדיגע רעיונות. העגד און זיפצען הוידען זיך אין דער לופטען און וועבען זיך אויין אינם ניגון):

דער ניגון

אמר, אוי, ר' אביי —
נו, האָט ער געזאָגט!
אַז ס'איז נישטאָ צו קייען —
האָט ער דאָך נעבעך געקלאָגט...
ס'גייט איבערי מויל די סמייע —
אוי ואבוי!
אוי, ווי זשע לאַנג וועט זיין אזוי?!!
אַז ס'איז נישטאָ צום פיקען —
קיין טאָג נישטאָ!
וואָס - זשע טויגען אלע גליקען:
תיקון דאַרף מען דאָך דאָ — יאָ!
די באַלעבאַטים ביטער
זעהען אזוי —
כאַפּט מען בלויז פון זיי א ציטער
ס'איז נישט געהויבען — לאָ!
אָמר, אוי, רב אַביי —
האָט ער געזאָגט,
בשעת די שכינה האָט געקלאָגט

ערשטער

אוי-אוי-אוי!
אוי-אוי!

צווייטער

איז ווידער די אייגענע מעשה:
ס'איז נישט גוט, אַז מען טוט —
אַז מען טוט ביידע זאכען צוזאַמען!
כ'מיין —
אז מען האָט אי צו זינגען,
אי צו זאָגען,
און ס'רעדען זיך פונאַנדער,
פערשטייט איהר מיך,
אַז סע זינגען און זאָגען
אין דער זעלבער צייט
שירות ותשבחות
דאָס מויל מיט'ן — מאָגען,
און דאָס פיסקעל, ימח שמו,
בעקומט ס'קדחת...

דריטער

אזוי איז עס, ברידערל, למך —
אזוי ווערט עס גאָר שמאָל מיט דער תורה,
אז ס'איז נישטאָ קיין קמח...

צווייטער

דאָס מאָגערע פעטערל —
מען קאָן איהם!...
און ווערסטו ווייטער בלעטערן,
ווערסטו זעהען, ווי איך זעה מיך,
אז מיט'ן מגן אָבות
איז דאָס זעלבע פונקט,
וואָס מיט'ן מאָגען-בנים!..

דריטער

אָהן קאַטאָוועס:
אַז מ'זאָל אזוי גיין אריינקוקען,
איז די מעשה-עגל
דיזעלבע מעשה, וואָס מיט'ן בייגעל,
וואָס איך מיט חנא'ן האָבען מיר געפונען!

ערשטער

ס'אַראַ מעשה?

צווייטער

הערך זשע אַ מעשה:
מיר, ביידע, איך און חנא,
האָבען נעכטען געפונען א בייגעל
האָבען מיר געפונען...
האָט מען זיך ביידע תיכף אַמפּרען גענומען,
ווער'ס עמען פון אונז,
וועמען קומט זי —
די מציאָה...
מאַכט חנא:
— אייגענטליך, על פי דין
איז די מעשה נישט מסוכן —
מע מוז דאָ פשוט מאַכען א חלוקה,
אזוי-אָט אויף דער העלפט...
דענסטמאָל אָבער — זאָגט חנא —
כמה שנאמר,
ווי עס שטייט געשריבען,
וואָלט דאָך איטליכען געבליבען
פון א קנאַפּען חלק עולם הזה צו געניסען!
נישט וואָהר —
אַ קנאַפּע דערקוויקעניש פאַר דער נשמה:
חצי בייגעל איז — חצי נחמה!
הכלל —
איז נאָך אַ לאַנגען פלפול,
נאָך אַ לאַנגען שמועסען,
ביי אונז געבליבען: —
דעם בייגעל, וואָס איז מתוק מדבש,
ס'צפּיחתי'ל דאָס זיסע
צו בעהאַלטען ביז מאָרגען,
און בעקומען זאָל איהם אַטאָ-דער,
וואָס זעהען ביינאַכט וועט
א חלום
א בעסערען, אַ שעהנערען...

ערשטער

אַ שיינע מעשה!

דריטער

און דער חלום — א שענערער!
איי, חלום חלמתי —
האָט זיך מיר געחלומט א חלום,
אז איך גיי אזוי אין א שיינעם גאָרטען,
אין א פרדס אַ גינגאָלדענעם,
און פלוצים קומט דאָרט צופליהען
א גילדענע פאַווע...
איי, אַ גילדענע פאַווע,
קומט דאָרט צופליהען,
און שטעלט זיך ביי מיינע פיס!
וכך הוה — רבותי —
פאַווע יאַק פאַווע,
מאַך איך נישט קיין שהיות קיין גרויסע,
בין זי מקבל באהבה,
זעץ זיך אַרויף אויפ'ן פויגעל,
און — כ'פליה —
און — כ'פליה —
איך פליה אזוי לאַנג...
ביז אריינגעפיהרט האָט מיך די פאַווע,
עטך ווייסט וואוהין?

ערשטער און צווייטער

וואו — משיקאָווע?

דריטער

גלייך אין גן עדן...

ערשטער

וואַ-וואַ... אין גן עדן?

צווייטער

הער אַ מעשה —
פערשפּאָרט מיר צו ריידען!...
איך —
איך האָב דאָך אויך געזעהען
דעמזעלבען חלום...
געזעהן —
געזעהן, ווי דו פליהסט אויף דער גילדענער פאַווע...
האָב איך, פערשטייסטו מיך — געזעהן!...
וואָס זשע גייט מען דאָ מאַכען,
וואָס זשע זאַל איך דאָ טאָן?..
האָב איך —
האָב איך —
האָב איך דעם אויער-האָן —
דעם אויער-האָן געשפּאַנט
פונים ווייטען אופיר-לאַנד,
און מיט אָפענע אויגען
דיר נאָכגעפלויגען....
און אזוי ווי די אויגען מיינע
האָבען סינס דערזעהן,
ווי ס'איז געשעהן,
אז בינען-בינסטו מיר בשלום
אויף דער פאַווע אין גן עדן
אריינגעריטען —
האָב איך זיך אויפגעכאַפּט אינמיטען
פונים חלום
און מחמת...
און באשר, מיין חנאישי קרוי'ן
פערשטאַנען, אז פטור אַניעקק, און — שוין,
עס וועט זיך דיר, אָסור, אהער-דאָ פערגלוסטן
צו קומען צוריק פונם סאמע גן עדן —
האָב איך זיך מישב געווען
ס'איז געלונגען.
און —

ערשטער און דריטער

און — וואָס?

ערשטער

אַליין כ'האָב דעם בייגעל
איינגאַנצען פערשלונגען!

אַלע

איינגאַנצען! (ניגון — טרויעריג - צעצויגען)

דריטער

איי, ווען דער רבונו של עולם העלפט!
ווען ער העלפט אַזוי!

ערשטער און צווייטער

וואָס, א שטייגער?

דריטער

ווען כ'וועער אַ גביר —
אַ גביר אַדיר,
וואָלט איך זיך אויסגעבויט
זיבען מויערען
מיט זיבען-און-זיבעציג טויערען,
פערשטייט איהר מיך!
און די זיבען מויערען
וואָלט איך אַוועקגעשענקט
צו זיבען באַלעבאַטים!
און געזאָגט וואָלט איך צו זיי:
נאַ - דיר! נאַ - דיר! נאַ - דיר!
איי, ווען כ'בין אזוי א גביר אַדיר,
וואָלט איך געזאָגט צו זיי:
הערטס נאָר, איהר זיבען באַלעבאַטים!
אויך ענק זענט עס ווערט —
גם אַתם!
נאָר אויסגערעדט וואָלט איך צופריהער,
פ'הייסט — מושווה געוואָרען,
אַז ביי איטליכען פון זיי
זאָל איך האָבען אַ טאָג
לצמיתות —
אויף אייביגע יאָהרען!

ערשטער

געפלויגען, געריטען, געפאָהרען —
איז ווידער די אייגענע מעשה!
די מעשה מיט ר' לוי יצחק באַרדיטשעווער,
זכרונו צדיק לברכה!
פרעגט אַנומעלט דער צדיק
ביי א ישיבה-בחור,
פונוואַנען ער איז זיך מפרנס —
אינים לאַנגען וועג...
פונוואַנען, בחור?
ענטפערט דער בחור:
— כ'עס טעג...
— דאָס איז דאָס בעסטע:
טעג גאָר עסטו?
הערסטו, רבונו של עולם, זעהסטו...
אזוי-גאָר, בחור?!..
— אַזוי!
און אויב שוין יאָ אַזוי —
זאָגט דער הייליגער צדיק:
אויב שוין יאָ אזא עסער,
טאָ טראַכט שוין נישט בעסער
קלער נישט, נישט פרעג,
עס - אויף די „ניין טעג"
און אַניעק זאָל עס נעהמען,
זיך ענדיגען זאָל עס
מיט ווייסטען מיט ביטערן יודישען גלות —
אין וועלכען מיר-זע-מיר...

אַלע

כמה שנאמר —

(דער ניגון הילכט טרויעריגער, פערבענקטער. די שאָטענס ציהען זיך אויס לענגער און גרעסער).

נשיאות אין רבי'ס צייט

(סעריע, ווי אזוי יודען האבען זיך איינגעאָרדענט אהן א לאַנד)

פון מ. קליינמאַן

די סיסטעמאַטישע אינערליכע אָרגאַניזירונגס־אַרבייט פון בן זכאי ביז רבי און די קלוגע אויסען־פּאָליטיק פון רבי האָבען דערפיהרט דערצו אַז דאָס יודענטום האָט זיך אויסקריסטאַליזירט אין א אינ־טערנאַציאָנאַלער נאַציאָנאַליטעט, וועלכע האָט גע־מוזט אָנערקענט ווערען, אלס אזעלכע אויך פון דער שטאַטסמאַכט. סיי אין די גרענעצען פון דער רוימי־שער אימפעריע און סיי אויסער איהר איז דאָס יו־דענטום געזעהען געווען און געזעצליך אָנערקענט געוואָרען אלס א געזונדערטע נאַציאָנאַליטעט מיט איהרע אייגענע געזעצען און אייגענער זעלבסט־פיר־וואַלטונג. אין בבל איז די יודישע אויטאָנאָמיע גע־ווען אפשר נאָך ברייטער ווי אונטער די רוימער. אָ־בער זי איז זעהר ברייט געווען אויך אונטער די רוי־מער. נישט נאָר וואָס דאָס רוימישע געזעץ האָט אָנער־קענט דעם נשיא אלס לעגיטימען פאָרשטעהער פון יודישען פאָלק, עס האָט אויך אָנערקענט זיין בית־דין אלס צענטראַלע געזעצגעבערישע און געזעץ־אויס־פיהרענדע מאַכט פאַרן יודישען פאָלק. די איינצעל־נע יודישע קהלות וועהען אין רוימישען רעכט נישט בעטראַכט אלס נאָר רעליגיעזע געמיינדען, ווי די אַנ־דערע קולטור-פעראיינונגען, וועלכע האָבען עקזיס־טירט אונטער דאַך פון דער רוימישער אימפעריע, נאָר בפירוש אלס נאַציאָנאַלע געמיינדע מיט א סטאַ־טוס ווי א מוניציפּאַליטעט און צוגעהעריג צו דער נאַציאָנאַלער געמיינשאַפט פון יודישען פאָלק, וועל־כע שטעהט אונטער דער אויבערמאַכט פון דער נשיאות און דעם גרויסען בית־דין. בקיצור: יודען האָבען געהאַט א נאַציאָנאַלע אויטאָנאָמיע מיט די ברייטסטע פּראַגראַמען. וועלכע איז אָבער געווען איינגעראַמט נישט אין א טעריטאָריאַלער ראַהם, נאָר זי האָט אַרומגענומען אלע יודישע מענשען און אלע יודישע געמיינשאַפטען וואו זיי זאָלען זיך נישט האָ־בען געפינען — דאָס וואָס מיר רופען אויף אונזער היינטיגען לשון: נאַציאָנאַל־פערסאָנאַלע אויטאָנאָ־מיע. א זאַך וואָס איז פון דעמאָלט אָן געוואָרען מוס־טערהאַפט פאַר גערעטעלטען יודישען לעבען און איז נאָך היינט דער אידעאַל פון יודישע נאַציאָנאַליסטען.

די אויטאָנאָמיע וואָס יודען האָבען געהאַט אין דער רוימישער אימפעריע פון יענער צייט (און גלייכצייטיג אויך בבל) איז ווירקליך געווען זעהר א ברייטע. זי האָט איינגעשלאָסען אַן'אייגענע יוריסדיקציע מיט ברייטע אויספיהררעכט. אפילו ביז טויט־שטראָף. עס איז דעריבער קיין חידוש נישט וואָס עס האָט זיך ברייט צעוואַקסען און אַנטוויקעלט א יודיש רעכטסוויסען אין אלע זיינע בראַנזשען: ציוויל־רעכט, שטאַנד־רעכט, שטראָף - רעכט, עפענטליך - רעכט, יוריסדיקציע און פּראָצעדור — אָט דאָס אלעס וואָס איז ענטהאַלטען אין דעם מערקווירדיגען ספר וואָס הייסט „תלמוד" און וואָס איינגעראַמטען מיינען אז דאָס איז בלויז א פרומער ספר פאַר אלטע יודען און פאַר כלי קודש...

די דאָזיגע ברייטע אויטאָנאָמיע פון יודישען פאָלק איז געשטאַנען אונטער דער העכסטער אויטאָריטעט פון דעם נשיא און זיין גרויסען בית־דין. אָבער די מאַכט פונם נשיא און פון זיין גרויסען בית־דין אין ארץ ישראל האָט דערלאַנגט ווייטער ווי די גרע־ניצען פון דער רוימישער אימפעריע. זי האָט דער־גרייכט צו אלע יודישע ישובים אין דער גאַרער וועלט, און אפילו בבל, וואָס האָט געהאַט א אייגענע אויטאָנאָמיע און אַן'אייגענעם פירשט איבער זיך, אויך פון בית־דוד, וועלכער האָט געהאַט דעם טיטעל „ריש גלותא" (דער קאָפּ פונם גלות) אויך ער איז געווען אונטערוואָרפען דער מאַכט פונם נשיא און דער געזעצגעבונג פון זיין גרויסען בית־דין אין ארץ ישראל.

צוגעפאַסט צו דער דאָזיגער ברייטער מאַכט ספערע און פּראָפאָרציאָנעל פונם צענטער אין ארץ־ישראל איז געווען אויך די אָרגאַניזאַציע פון דער נשיאות. מיר האָבען שוין פריהער געזעהען אז דער נשיא האָט געהאַט צוויי אַסיסטענטען: דעם אב־בית־דין און דעם חכם. די פונקציעס פונם ערשטען זענען געווען נישט נאָר צו פּרעזידירען איבערן הויכען געריכט, נאָר אויך צו פערוואַלטען דאָס גאַנצע גע־ריכטס־וועזען אין אלע יודישע ישובים, ארויסגעבען די „סמיכה" צו מאַטורירטע תלמידים פון דער אקאַ־דעמיע, אַז זיי זאָלען מעגען פּסקענען דינים און פערנעהמען שטעלען פון ריכטער (דיינים); איינזע־צען די דיינים אין די איינצעלנע געמיינדען; אינס־טרואירען די ריכטער און ענטפערען אויף אָנפראַגען פון די ערטער וועגען אויפגעקומענע פראַגען וואָס זיי האָבען נישט געוואוסט ווי אזוי צו פערענטפערען א. ד. גל. — א מין קאָמבינאַציע פון א יוסטיץ־מיניס־טער און א אויבערשטען ריכטער. פערשטעהט זיך אז ער האָט געמוזט האָבען ארום זיך א גאַנצען שטאַב העלפער און אונטערגעאָרדענטע: פערשידענע מדרגות פון ריכטער, בעזונדערע דעפּאַרטאַמענטען פאַר די פערשידענע רעכטען פון נעהמים־וועזען: איינ־פאַכע משפּטים פון האַנדעלס בעציהונגען, דינים און משפּטים פערבונדען מיט דער לאַנדווירטשאַפט, דינים און משפּטים פון פאַמיליען לעבען א. ד. גל. יעדער דעפּאַרטאַמענט האָט בעדאַרפט א שטאַב העכערע און נידריגערע בעאַמטע און אדמיניסטראַ־טאָרען.

די פונקציעס פונם „חכם" זענען נישט גענוי פערשריבען אין תלמוד, אָבער פון איינצעלנע דער־ביי־איינע בעמערקונגען קאָן מען זיך אָנשטויסען אז דאָס איז געווען א מין קאָמבינאַציע פון רעקטאָר אין דער אקאַדעמיע (ראש הישיבה), רעפערענט אין די זיצונגען פון ועד וואו עס זענען בעהאַנדעלט גע־וואָרען די הלכות און אָפּגעשטימט געוואָרען איבער די מחלוקתן, און אפשר נאָך אויך אויפזעהער, אז די פערשידענע אינסטיטוציעס זאָלען פונקציאָנירען לויט'ן גייסט פון געזעץ.

(ווייטער — פרייטאג).

רבי, וואס איז בעטראכט געווארן פאר א נביא

פון מנשה אונגער

א משקו־וויטשער טיפ איז דער וויעליפאָלער רבי ר' שלמה זלמן פריענקעל געווען. ער האָט קיין רבי נישט געוואָלט זיין. געוואָלט פארבלייבען א פּלוינער חסיד, נאָר מען האָט איהם פשוט געצוואונגען דערצו. און ווען ער איז שוין יאָ געוואָרען א רבי, האָבען די אנדערע רביים פון מערב־גאַליציע, די וואָס זענען געווען די מיוחסים, די איניקלעך, איהם אָנגעהויבען צו רודפ'ן און אויך איהם געקלאָפּט, אָבער דער וויעליפאָלער רבי איז געווען א גרויסער עניו און האָט געליטען אָרעם און גאָר זיך נישט געמאַכט פון דעם וואָס די אנדערע רביים רעדען אויף איהם...

דער וויעליפאָלער רבי איז געווען א זוהן פון ר' אברהם פון שמעטעל פּאָטשינאָוו, וואָס איז באַקאַנט אין דער יודישער געשיכטע צוליב דעם „פּאָטשינאָווער מושל". וואָס איז דאָרט פאָרגעקומען אין מיטעלאַלטער. (מען האָט געהאַט פאַראורטיילט א יודישען שמיד צום טויט, אָבער אזוי ווי אין שטעטעל איז נישט מעהר געווען ווי איין שמיד, האָט מען גע־פּסקנט אז אנשטאָט דעם איינעם יודישען שמיד זאָל מען הענגען צוויי יודישע שלאָסער), דער פאָטער זיי־נער איז געווען איינער פון די שאַרפסטע חסידים פון קאָזשעניצער מגיד.

ר' שלמה זלמן איז געבוירען געוואָרען אין יאָהר תקס"ד (1804) אין די יונגע יאָהרען איז ער גע־ווען א חסיד פון דעם רבין ר' מאיר'ל פון אפּטע און דערנאָך איז ער געוואָרען א חסיד פון דעם רבין ר' נפתלי פון ראָפּשיץ, און ער איז מוסמך געוואָרען פאר א רבין פון דעם אַלטען רבין ר' שמעון יאַרעסלאַווער.

וועגען דעם דערציילען די חסידים אזוי: ר' שלמה זלמן איז אמאָל טאָג־געלאָפען דעם וואָגען, וואו ס'איז געזעסען דער רבי ר' שמעון יאַרעסלאַווער, וועלכער איז געווען א זקן מופלג (ער איז נפטר געוואָרען ווען ער איז אַלט געווען דריי און ניינציג יאָהר), און א סנײַנהור, פּלוצלונג האָט דער בליני־דער רבי ר' שמעון געהייסען אָפּשטעלען דעם וואָ־גען און געפרעגט: „ביזטו דאָס מיין זוהן שלמה זלמן? זיי וויסען, אז איך בין מוסמך געוואָרען צו זיין א רבי פון מיין רבין ר' אלימלך פון ליזשענסק, וועלכער איז מוסמך געוואָרען פון רבין ר' בער, וועל־כער איז געווען א תלמיד פון בעל־שם־טוב, וואָס איז מוסמך געוואָרען צו זיין א רבי פון אליהו הנביא אליין. יבכן בין איך, הייסט עס מוסמך פון אליהו הנביא, נו, מאַך איך דיך פאר א רבי און זאָג דיר, אז עס איז נישט שוין וואָס דו לויפסט נאָך מיין וואָגען"...

אָבער ר' שלמה זלמן האָט נישט געוואָלט הערען דערפון און איז קיין רבי נישט געוואָרען און ער איז געפאָהרען צום רבין ר' הערש פון רימאַנאָוו. דאָרט האָט ער זיך נישט אויסגעגעבען ווער ער איז. נאָר ער איז געוואָרען פעררעכענט צווישען די פּראָס־טע חסידים. די חסידים האָבען געזעהען אז ער איז זיך שטאַרק מסגף, האָבען די חסידים איהם אָנגע־טאָן שרעקליכע יסורים, זיי פלעגען איהם ביים דאַוו־נען שאַטען מיט שפּילקעס און וואַרפען נאַסע האַנ־טיכער. ער האָט זיך אָבער גאָרנישט געמאַכט וויסענ־דיג און ווייטער געדאַוונט מיט זיין גרויסען התל־הבות. און איינער א חסיד האָט אליין דערציילט אז ער האָט אמאָל געזאָגט צו שלמה זלמענען, ווען ער איז נאָך געווען א חסיד פון רימאַנאָווער רבין:

— איך וויס, שלמה זלמן, אז דו קוואַקעסט צו ווערען א רבי, אָבער מיר וועלען דיר אָנטאָן אזוינע געבענטשטע צרות, אז דו וועסט גאָר נישט קאָנען קו־מען דערצו...

אָבער ר' שלמה זלמן האָט עס דאָך אויסגעהאַל־טען און געלערנט חסידות ביי די פערשידענע רביים. ר'איז געווען א אָרימאַן און האָט זיך פון גאָר נישט געמאַכט. ער, צוזאַמען מיט זיין ווייב, האָבען פערמאָגט איין פּאָר שיך... און ער איז געוואָרען רבי נאָר דערפאַר, ווייל דער רבי ר' מאיר'ל פּרעמישלאַ־נער האָט אויף איהם גוזר געווען ער זאָל ווערען רבי. די מעשה איז אזוי געווען:

צו ר' מאיר'ל פּרעמישלאַנער זענען אמאָל געקו־מען דריי אונגאַרישע חסידים איהם פרעגען אַן עצה האָט ר' מאיר'ל זיי געזאָגט, אז ער קען זיי גאָרנישט העלפען, נאָר זיי זאָלען פאָהרען קיין ראָפּשיץ און דאָרטען אויפזוכען דעם חסיד ר' שלמה זלמן און איהם ביטען ער זאָל פאר זיי נעהמען א קוויטעל... דערביי האָט ער זיי אויסגעמאָלט ווי אזוי ר' שלמה זלמן זעהט אויס. די דריי אונגאַרישע חסידים זענען גלייך געפאָהרען קיין ראָפּשיץ, דעמאָלט איז דאָרט געווען רבי ר' אשר, דעם ראָפּשיצער רבינ'ס איי־דעם. די חסידים האָבען אַרומגעזוכט דעם חסיד ר' שלמה זלמן און דער ראָפּשיצער קלויז און האָבען איהם אין ערגעץ נישט געקענט געפינען ביז זיי האָ־בען איהם געטראָפען ליגען און פּאָליש צוזאַמען מיט פערשידענע דורכגייערס. די חסידים האָבען איהם דערקענט לויט דעם אויסזעהען וואָס דער רבי ר' מאיר'ל האָט זיי געהאָט אויסגעמאָלט און זיי האָ־בען איהם געבעטען, ער זאָל ביי זיי נעהמען א קוויט־טעל. ווי נאָר ר' שלמה זלמן האָט דערהערט וואָס די פרומע חסידים פון אונגאַרן פון איהם האָט ער זיך שנעל אויפגעהויבען פון געלעגער און איז אַוועקגעלאָפען אין א וואַלד אריין, די חסידים האָבען איהם נאָכגע־יאָגט, און אין מיטען דער נאַכט, איינס טיפען וואַלד, ביים שיין פון דער לבנה, האָט ר' שלמה זלמן געגור מען דאָס ערשטע קוויטעל. ער האָט זעהר געוויינט ווען ער האָט געלייענט דאָס קוויטעל און האָט זיך ביי זיי געבעטען:

— לאָזט מיך געמאַך, וויפיעל צדיקים זענען פאַראַן אין דעם הייטיגען דור?..

אָבער די חסידים האָבען איהם געזאָגט, אז ר' מאיר'ל פּרעמישלאַנער האָט אויף איהם גוזר געווען ער זאָל ביי זיי נעהמען דאָס קוויטעל, האָט ער נעבעך מיט געוויין זיי אָנגעוואָרפשען.

און באַלד האָט זיך פערשפּרייט א שם און אלע שטעטלעך, אז ר' שלמה זלמן איז געוואָרען א רבי. זיינע מופתים זענען געווען ממש לויט דעם בעל־שם־טוב'ס דרך. מען האָט פון איהם דערציילט וואונ־דער אין אלע שטעט און שטעטלעך, ער האָט אָבער פון די פּריצות נישט געוואָלט נהנה זיין און האָט דאָס גאַנצע געלד צעטיילט די אָרימעלייט, דאָס איז געווען באַקאַנט אין דער גאַנצער געגענד און הונדער־טער אָרימעלייט פלעגען זיך ציהען קיין וויעליפּאָלע צו נעהמען ביים רבין געלד.

די מופתים זיינע זענען פשוט נישט געווען משיג צו זיין, אליין איז פאר איהם געווען אָפען און די חסידים האָבען געזאָגט, אז ער איז נאָך א גרעסערער בעל מופת פון זיין פאָטערס רבי, דער קאָזשעניצער מגיד... מען האָט איהם געהאַלטען פאר אַן'אמתען נביא.

צוליב די שטאַרקע מופתים און די ריינע רוח הקודש'ן האָבען די רביים אָנגעהויבען אויף איהם מסטרג צו זיין, זיי האָבען געזאָגט, אז מען טאָר נישט אויסנוצען דעם רוח־הקודש אויף צו טרעפען וויפיעל קיה עס שטעהען ביים דאָרפס־יוד אין דער שטאַל. אָבער דער רבי ר' מאיר'ל פון פּרעמישלאַן האָט איהם פערטיידיגט און האָט געזאָגט, אז ווען די אנדערע רביים וואָלטען געהאַט אזא רוח הקודש ווי ער, וואָלטען זיך אויך דאָס יועלפע געטון...

צוליב זיינע גרויסע סגופים איז דער וויעליפּאָ־לער רבי תמיד געלעגען אין בעט פונקט אזוי ווי דער קאָזשעניצער מגיד און ער האָט אמאָל צו א חסיד געזאָגט:

— ווען איך וואָלט געווען בכוח וואָלט איך אַר־רומגעפאָהרען איבער אלע שטעט און שטעטלעך און וואָלט בעווייזען מופתים, אזוי אַרום וואָלט איך מקדש השם געווען ברבים און אלע יודען וואָלטען דעמאָלט מיט מיר מיטגעשריגען: ה' הוא האלוקים"..

פון אומעטום איז מען צום וויעליפּאָלער רבין געפאָהרען, על־פי רוב ווייבער און דאָרפס־יודען, ער האָט זיי אלע געהיילט און געגעבען עצות, זיי געזאָגט רוח הקודש'ן און דערביי קיין גראָשען נישט גענומען און האָט ווער איהם יאָ איבערגעלאָזט עפּעס געלד. איז שוין געשטאַנען גרייט א גאַנצע חבורה פון אָרי־מע לייט, וואָס האָבען דאָס געלד באַלד צוגענומען. דערביי איז נאָך א גאַנצע וואָך זיין טלית געווען פער־זעצט, ווייל ער האָט נישט געקאָנט אויסקומען מיט דעם געלד וואָס די חסידים האָבען איהם געגעבען צו־צוטיילען די אָרימע לייט, דערצו זענען זיינע אייגענע קינדער אַרומגעגאַנגען אין שטעטעל אָפּגעריסען און אָפּגעשליסען, און האָבען גאַנצע טעג געהונגערט. ווייל דער רבי האָט פון דעם געלד פון די חסידים, זיי נישט געלאָזט נהנה זיין..

ווי מיר האָבען שוין פריהער דערמאָהנט, איז דער וויעליפּאָלער רבי אין די לעצטע יאָהרען כסדר געלע־גען אין א בעטעל, אזוי אָפּגעשוואַכט איז ער געווען פון זיין כסדריגען פאַסטען, און אין דעם לעצטען יאָהר פון זיין לעבען, איינם יאָהר תרי"ח (1858) דערציילט מען, האָט ער זיך געבעטען ביי זיינע חסי־דים, זיי זאָלען איהם אַריינטראָגען אין בית המדרש אריין, ווייל ער וויל זאָגען דאָס לעצטע מאָל די „עבודה" פאַרן עמוד, און ווען ער האָט אָנגעהויבען צו זאָגען „ונתנה תוקף" און געקומען צום פּסוק „מלאכים יחפזון" האָט ער אָנגעהויבען אזוי צו צי־טערען פאר שרעק, אז זיין פּנים איז איינגאַנצען שוואַרץ געוואָרען, ער האָט פערוואָרפען דעם קאָפּ

(ווייטער זעה זייט 20)

דריי בריוו

(דערצעהלונג)

פון נ. דרייצען

„טייערע ליבע דזשעני". — האָט רוטי, א פרוי, א פערהייראַטע, א העכסט מאָראַלישע, כמעט א צנועה, א בריף געשריבען צו איהרער א חבר'טע, — „טייערע ליבע דזשעני, איך בעט דיך זעהר דריי־ענד, אז דעם בריף, וואָס איך שיק דיר איצט, זאָלסטו איבערלייענען זעהר אויפמערקזאַם, ווייל דו וועסט דאַרפען וויסען וואָס מיר צו ענטפערען. און ווען דו וועסט פערשטיין וועגען מאַכ דעם איבערלייער־נען זאָלסטו גלייך די מיטום צוריישען דעם בריף אויף קליינע שטיקלעך און די שטיקלעך פערברענען, ווייל דאָס וואָס איך פערטרוי דיר אָט אין דעם בריף, מוז פערבלייבען אלס סוד צווישען מיר און דיר און מעהר קיינעם נישט.

„דזשעניגעלע, מיט מיר האָט געטראָפען א שרעק־ליכער אומגליק, דו וויסט דאָך, אז איך געפין זיך אין דעם גרינגעם האָטעל. פון אונזער האָטעל צום שטעטעל איז דריי מייל. ס'איז אָבער דאָ א וועגעלע וואָס איז דורכגעלעגט דורך א וואַלד צום שטעטעל, און ווען מען געהט איבער אָט דעם וועג, קומט דאָס אויס אויף האַלב אזוי מעהר ווי איין מייל גאַנג. איך קום אָפט אין שטעטעל, מיר געהען איבער דעם וועגעלע וואָס און וויליג מאָל זענען מיר אויך געגאַנגען איבער דעם וואַלד־וועג.

„ס'האָט געטראָפען עטליכע מאָל וואָס איך בין איבער דעם וואַלד־וועג געגאַנגען אין שטאָט אַריינע אליין, דער אמת איז, אז ווען איך פלעג געהען אליין, פלעג איך זיך אביסעל שרעקען, ווייל פון ביידע זייטען ציהט זיך א געדיכטער וואַלד. און ווען מען זאָל אויף דעם וועגעל טרעפען א מענשען, וואָלט קיינער נישט געוואוסט, ס'איז אָבער קיינמאָל גאָרנישט געשעהען. דער מיזרעל האָט מיך נישט גענומען. און ווען נאָר איך האָב געזעהען אין שטעטעל, בין איך געגאַנגען מיטן וועלדעל.

„היינט אין מיטוואָך, פאַסירט האָט דאָס מאָנ־טאָג, מיט צוויי טעג צוריק. איך בין געווען אין מיטען וועג, און איך בין געווען פערטראַכט. ווייל ס'איז מיר געשלעכט א פערדרוס אויפן האַרצען. דו קענסט דאָך מיין מאַן. קוים וואָס ער זשיפּעט, די צוויי טעג וואָס ער איז דאָ פערבליבען, איז ער געווען אזוי פערמאַטערט אז ער איז די גאַנצע צייט געשלאָפען. ס'איז מיר מיט איהם נישט בעסער ווי מיט איהם.

„ס'איז מיר געווען פון מיין מאַנ'ס ווייזען מיאוס פאר די געסט אין האָטעל און מיאוס פאר זיך אליין, מיר איז געלעגען א פערדרוס אויפן האַרצען. בין איך געגאַנגען א פערטראַכטע און מיט אמאָל איז עפּעס, נאָר ווי פון דער ערד, אַרויסגעוואַקסען פּונקט אַנט־קעגען מיר א פּחזמדער מאַן, אזא הויכער, אזא געזונ־טער, האָט אין פּיס האָבען מיר געגומען ציטערען פאר שרעק, ווייל איך ווייטער געהען, פערצאַמט ער מיר דעם וועג, קוקט מיך אָן מיט אזא מאָדנעם שמייכעל, און ער פרעגט מיר ווי אזוי איך האָב דאָ נישט מורא איינע אליין צו געהן איבער אזא פער־וואָרפענעם וועג, ענטפער איך איהם: וואָס איז דאָ פאר מורא צו האָבען?

— ביזט פערהייראַט? — פרעגט ער מיך?

— יאָ.

— און וואו איז דיין מאַן?

— אין שטאָט — האָב איך געענטפערט.

„שפּעטער ווען איך בין צו זיך געקומען, האָב איך געטראַכט, אז איך האָב בעדאַרפט זאָגען אז מיין מאַן געהט אזויך מיט מיר. אז ער וועט מיך באַלד אָנ־יאָגען. און ווען איך וואָלט אזוי געזאָגט, וואָלט דער שרעקליכער מענש אפשר דערשראָקען זיך און ער וואָלט מיך אָפּגעלאָזען, אָדער אָמווייניגסטען וואָלט איך געהאַט צייט זאָגען, אז מיין מאַן איז דאָ נישט ווייט אין האָטעל. וואָלט די ביידע חיה אפשר אויך זיך נישט געפיהלט אזוי זיכער. איז אָבער מיר נישט א יינגעפאַלען אזוי צו רעדען, און איך האָב געזאָגט, אזוי ווי ס'איז. אז מיין מאַן איז אין שטאָט, מאַכט ער צו מיר, אז ער פיהלט מיך גוט אָנצוקושען. האָב איך געוואָלט אַנטלויפען, לאָזט ער מיך נישט.

„איך האָב געוואָלט מאַכען א געוואַלד, איז ווער געשריי ביי מיר פערשטיקט אין האַלז געבליבען; און ווען איך וואָלט יאָ געשריגען, וואָלט אויך ווער ניג וואָס געהאָלפען, ווייל קיינער וואָלט נישט גע־הערט, וו א ווילדער איז ער געוואָרען. די אויגען האָבען זיך איהם אָנגעצונדען ווי מיט פייער און ער מאַכט צו מיר, אז איך זאָל געהן מיט איהם אין וואַלד. אייגעדער איך האָב געקאָנט א וואָרט אויס־ריידען, האָט ער מיך געטראָגען אויף זיינע הענט מיט אזא קראַפט, עפּעס ווי איך וואָלט א קליין קינד געווען. איך האָב איבערגעפיהלט טויט־שרעק.

„ער האָט מיך טיף אין וואַלד אריינגעטראָגען. מיר דאַכט זיך, אז איך בין געווען א נעהלשטע, ער האָט מיך אויף די הענט צוריק פון וואַלד אַרויס־געטראָגען... מיך אזוי איבערגעגלאָזט אויפן וועג... עס איז אין וואַלד פערשוואונדען געוואָרען. ווי א משוגענע בין איך געלאָפען צום האָטעל... מיין געדאַנק איז געווען צו מאַכען א געוואַלד אין האָטעל... דערציי־לען וואָס מיט מיר איז געשעהען, און זאָל מען לוי־פען זוכען דעם מערדער מייטעם. איך האָב דאָס אָבער נישט געטון.

„דער גרעסטער געדאַנק מיינער איז געווען גלייך איינפּאַקען זיך און לויפען אהיים צו מיין מאַן, דער־צעהלען איהם וועגען דעם שרעקליכען אומגליק, אָ־בער ווען איך האָב איבערגעטראַכט, האָב איך דאָס אויך נישט געטון, קענסט דאָך מיין מאַן, אזא שוואַ־כער, קוים וואָס ער לעבט, ער וואָלט דאָך זעהר גע־ליטען. איך האָב אויף איהם רחמנות געהאַט. ער וואָלט דאָך געוואָרען א צעדרעדערטער. און נאָך אלעס מען, וואָס וואָלט מען דאָ געקענט טון? ווען איך וואָלט כאָטש געוואוסט ווער די בעסטיע איז האָב איך געטראַכט, אז אפשר זאָל איך דערוועגען מאַכען א שווייג, פערבלייבען וואו איך בין, אפשר וועט זיך מיר אייננעבען אויסגעפינען ווער דער אויסוואורף איז געווען. וועט מען קענען מיט איהם זיך אָפּרעכ־נען ווי ס'קומט איהם.

„אָט אזוי זענען שוין צוויי טעג אריבער. איך געה אַרום ווי א פערווירטע. דער מאָרד פרעסט מיר. אפשר זאָל איך פאָרט פאָהרען אהיים? אָדער שיקען נאָך מיין מאַן? דערצעהלען איהם אלץ? אָבער איך האָב אזא רחמנות אויף איהם, עס וועט איהם אָפּרייסען דאָס האַרץ, ער וועט נישט קענען אַרבייטען ער וועט רואינירט ווערען. און ווען איך וואָלט כאָטש דערוויסען, זיך וועגען דער אויסוואורף איז גע־ווען, איך וויים וואָס נישט. איך וואָנדער אַרום אַר־בער אלע אַרומיגע וועגען, אָבער דערווייל האָב איך איהם נאָך נישט בעגעגענט.

„טייערע קלוגע חברטע מיינע. איינציגער פריינד מיינער, גיב מיר אַן'עצה וואָס זאָל איך טון? ענט־פער גלייך, ווייל איך פיהל ווי איך ווער משוגע. צו־ליים און פערברען יעדען שפּור פון אָט דעם בריף, דיין רוטי וואָלפסאָן".

* * *

אויף מאָרגען האָט רוטי דזשעני'ן צום טעלעפאָן גערופען. דזשעני האָט געטרערט האָט'ס אויפגע־רעגט, אָבער איהר עצה איז געווען: „שווייג, רוטי, טאַקע אויס רחמנות צו דיין מאַן איז די גלייכסטע זאַך פאר דיר צו שווייגען. ווען דו וואָלסט וויסען ווער ער איז, וואָלט אפשר אויסגעקומען אנדערש צו האַנדלען. אָבער עס איז אזוי ווי אין וואַסער אריין, איז גלייכער שווייגען"..

* * *

נאָך עטליכע טעג זענען פערביי געלאָפען און רוטי האָט געשריבען צו דזשעניען א צווייטען בריף:

„ליבינקע דזשעניע מייטעס!

„איך קען נישט שרייבען פאר אויפרעגונג. איך האָב אויסגעפינען ווער ער איז. וואַנדערענדיג איבער די פערשידענע וועגען און שטעגען, זוכענדיג איהם האָב איך איין מאָל געזעהען ווי ריי־טענדיג אויף א פערד קומט מיר אנטקעגען א מאַן, ווען דער רייטער איז נעהענטער צוגעקומען, האָב איך איהם דער־קענט, דעם אויסוואורף, דעם אונמענש. ער האָט נאָך געוואָלט זיך אָפּשטעלען, בעמערקט מיך, ווי גע־פיהלט דיר, דזשעניעלע, וואָס פאר אַן'אויסוואורף א מאַן קען זיין? ער האָט זיך ווייניג וואָס דערשראָקען פאר מיר. און אזוי בלייבענדיג זיצען אויף זיין פערד, דערצעהלט ער מיר אליין, אז ער אַרבייט אויף א פאַרם, אז ער שלאָפט איינער אליין אין א שטיבל ביים בייכעל און ער פערהיינט זיך נאָך מיך איינצולאָדען איהם קומען בעזוכען. איך בין געבלי־בען שטעהן ווי א פערגליווערטע.

„שיקענדיג מיר פליהענדיגע קושען, האָט ער זיך ווי א ווינטער זיך אוועקגעטראָגען און איך האָב איהם מעהר נישט געזעהען. מיר האָט אזוי געקלאַפּט אין האַרצען, אז איך האָב ביים זייט פון וועג געמוזט זיך צוזעצען. מיין ערשטער געדאַנק איז געווען אוועק לאָזען זיך און שמאַכט און לאָזען וויסען, וואָס מיט מיר איז געשעהען. איך האָב אָבער געטראַכט אז אפשר האָט דער לוחם מיך געטאַרט, ווען ער האָט אַן געגעבען דעם אַרט וואו איך אַרבייט, בין איך נישט פויל געווען און בין אוועק צו דעם פאַרם. וואו ער האָט געזאָגט, אז ער אַרבייט. איהם האָב איך נישט געזעהען, אָבער פון דעם פאַרמער האָב איך אויס־געפאָרשט אז אזוי זעהען און אזוי אויסזעהען אַרבייט אויף איהם און ער איז אויך טאַקע אַן אַרבייטער, פאַרמער־יונג, און עס זאָגט אין שטוב אַקאַנט ער איז. און טאַקע אזוי זיין נאָמען איז אזוי ווי מען וואַנדערט אויף זיין פאַרם, וואָס מאַכט מען אויף אַזאַ קוואַן, זאָל מען מיר נישט ווייזען אויף דעם פאַרם. און ווען איך וואָלט קומען אויף זיין פאַרם, וועט מען מיר דאָרט ווייזען ווי ער איז, קענען קלאָר פאר מיר און וואָלט שוין נעמען. וואָס איך האָב צו טון. און הער ווייטער, דזשעניגעלע.

„דערצעהלט מען מיר, אז ער איז זעהר א וואוי־לער בחור, אז אויף זיינע פערדינסטען האַלט ער אויף אַלטע טאַטע און מאַמע און א יונגערע שוועסטער, וואָס איז קראַנק אויף שווינדזוכט, האָט מיר שוין ווייטער געבומען בּרענען דער מוח: וואָס זאָל איך טון? ער, דער אויסוואורף, איז ווערט, אז ער זאָל פערפאַלען ווערען אין תפיסה, אזא בעשעפע־ניש דאַרף אָפּזיצען זיינע יאָהרען אהינטער אייזער־נע גראַטעס, אָבער אלע פאַמיליע און מוטער. א קראַנ־קע שוועסטער? זאָל איך איהם, דעם הפקר־יונג, לאָזען ארעסטירען, איז וואָס וועט ווערען פון זיי? איך וועל דאָך אומגליקליך מאַכען דריי אומשולדיגע מענ־שען. אויף די אלטע טאַטע און מאַמע און אויף דער שוועסטער איז דאָך א גרויסער רחמנות.

„גיב מיר אַן'עצה, דזשעניגעלע, ווי אזוי זאָל איך איצט האַנדלען? איך בין אין גאַנצען א צעדרודערטע. איך שלאָף נישט, איך עס נישט, איך בין קראַנק. איך בעט דיך ענטפער מיר גלייך. איך וועל קיין איין שריט נישט טון אָהן דיין עצה...

„דיין זעהר אומגליקליכע

רוטי וואָלפסאָן".

* * *

ווידער האָט דזשעני אין טעלעפאָן גערעדט האַסטיג און אויפגערעגט. און ווידער איז דזשעניס עצה גע־ווען אז אפילו איצט איז אויך גלייכער אז רוטי זאָל וועגען אלץ פערגעסען, אַרויסוואַרפען אלץ פון די קאָפּ און מאַכען א שוויג.

קיין דריטען בריף האָט שוין דזשעני פון רוטין נישט ערהאַלטען, זי האָט אָבער ערהאַלטען א בריף פון רוטי'ס מאַן...

„טייערע דזשעניגעלע" — האָט רוטיס מאַן גע־שריבען צו זיין ווייבס פריינדין און חברטע — ווייסט איהר כאָטש, אז איך בין א פערלאָזענער מאַן? ווייסט איהר, אז מיין רוטי, די שטילינקע רוטי, די שטילינקע רוטעלע, האָט אונטער מיינע אויגען פערפיהרט א ליבע עפּעס מיט א פאַרמער־יונג, זי איז אוועק פון מיר מיט אָט דעם יונג, ווייסט איהר כאָטש פון דעם?

„און וועמען האָט זי אויסגעקליבען, אז א בראָך וועט זיין צו איהר, ביי מיר איז זי דאָך געווען א טאַג צע מאָדאַם, געהאַט א דיענסט, דאַכט זיך נישט גע־האַט קיין כוח די הויז דורכצוגעהן, און איצט איז זי דאָך אוועק אַרבייטען, האַלט אויף איהר געליבטען און אלס צוגאָב האָט דער חברה־מאַן אָנגעגעבען אין גדן א טאַטען, א מאַמען, א קראַנקע שוועסטער. נו, איז זי טייטש פון דעם גלייכען זיינען אַרונטער? איך וואָלט גאָר וועלען וויסען ווי אזוי האָט זי געקראָגען צו דעם פאַרמער־יונג, זי פלעגט דאָך, דאַכט זיך, אויף א פערד מאָן אפילו נישט א קוק טון. וואָס איז דאָ פאָרט געשעהען?

„איך וואָלט איך וועלען זעהען, דזשעני.

סעם וואָלפסאָן"

פייטעל און טרייטעל

פייטעל: הער טרייטעל, איך וויל דו זאָלסט מיר געבען א נדבה פאר „לינת הצדק״.
טרייטעל: דו ווייסט דאָך, אז איך געב פרינ- ציפּיעל נישט קיין געלד.
פייטעל: דאַרפסט נישט געבען קיין געלד, קענסט געבען א וועקסעלע.
טרייטעל: א וועקסעלע יאָ. אָט האָסטו א וועק- סעלע אויף 50 זלאָטעס.
פייטעל: וואָס גיסט דו מיר? האָסט דאָך נישט אונטערגעשריבען!
טרייטעל: איך געב מתן בסתר...

דער בחור האָט זיך „אַבּראַזשעט״...
א מעשה שהיה אין שניאָווע גורע.

דער ליטעניק דרובע, איז די היינטיגע וואָך אומגעריכט געקומען צו זיין ווייב אין וו־שניאָווע גורע. דאָ האָט ער געטראָפען זיין פּאַניטשקע אין די אָרימס פון א פרעמדען מאַנספּערשוין.
— אזוי גאָר? א שיינע מעשה כ׳לעבען!... מיין ווייב מיט אן׳אַנדערען!
— ענטשולדיגט, פּשעפּראַשאַם ניימאַצניעי — האָט דער פּערשוין איבערגעריסען — איך בין נישט קיין „אַנדערער״, נאָר אייביג דער זעלבער!

די נאָז קען בלייבען

אין דער פאָטאָגראַפיע אַנשטאַלט „פּאָלאָניא״ קומט אריין א מיידעל, זאָגט זי צום פאָטאָגראַפיסט:
— פּאַניע פאָטאָגראַף, כ׳האָב געוואָלט איהר זאָלט מיר פערגרעסערען מיין בילד, נאָר די נאָז קאָן בלייבען אזוי ווי זי איז.

וועגען קאַרגשאַפט

דער היגער גביר ב—ר איז בעקאַנט פאר א קמצן. די היינטיגע וואָך האָט ער פלוצים בעקומען א בלוט- שטורץ פון דער נאָז, איז ער באַלד אוועק אין שפּי- טאָל אריין און פערקויפט דאָס בלוט אויף טראַנס- פוזיע.

לאָדזער רייזענדער אויף דער פּראָווינץ.

רייזענדער (פון א לאָדזער פירמע צו א סוחר אין פאָטערן): פּאַניע שלימאָוויטש, קען איך אייך פאַרשטעלען מיין קאָלעקציע די נייעסטע מוסטערען? דעם פערגאַנגענעם מאָל האָב איך אייער אויפמערקזאַמ- קייט געפאָדערט.
סוחר: וואָס הייסט? איך האָב דאָך אייך קיין בעשטעלונג נישט געגעבען!
רייזענדער: איהר האָט צו מיר דאַן געזאָגט: „וויגאָשטשע אייך ארויס פון דאַנען“, און איך האָב מיך ארויסגעטראָגען.

אזוי זאָגט די מאַמע

פאָטער (צום קינד): משה׳לע, דו ווילסט מיט מיר מיטפאָהרען קיין וואַרשע?
קינד: יאָ, אָבער ווי אזוי וועט דער טאַטע׳שי פאָהרען?
פאָטער: וואָס הייסט?
קינד: די מאַמעשי זאָגט דאָך, אז דער טאַטעשי איז שוין אן אַלטער שלימזל!..

קום אַהער, מייַן מאַנעלע!

(צו זינגען מיטן ניגון פון א בעקאַנט פאָלקס־ליד).

קום אהער, מיין מאַנעלע,
מיט דיין קעצישען מוח׳ל,
קום אהער צום דאָקטער־טיש
וועל איך לערנען מיט דיך שכל!

אויף דאָקטער האָסטו מיך ארויסגעשיקט
צו ווערען פון מיר פטור —
אוי, האָב איך דיך אָרומגעפליקט,
און כ׳הער דיך ווי דעם קאָטער!

א געליבטע האָסטו דיר איינגעשאַפט,
און דו מיינסט דו ביזט א חכם,
אוי, האָב איך דאָ פאַצעטעלער,
א קלאָג צו דיר, ר׳ נחום!

ליב נ—ג.

ער פערגינט איהם נישט.

אָנגעשטעלטער (צום שעף): פּאַניע שעפיע, מיין ווייב פאָהרט אוועק אויף א חודש קיין ש־שאָוויץ. וויל איך בעטען א 300 זלאָטים.
שעף: עי דאָס איז שוין אביסעל צופיל: אי 300 זלאָטעס אי פּטור ווערען פון א ווייב אויף א חודש!

צווישען ווייבער.

— זאָגען זי נאָר, פרוי פּיסקאַטע, איהם מאַן איז טעסטען אהיים געקומען 3 בייגאַס. האָבען זי איהם באָטש אָפּגעוואָרט?
— ניין.
— פאַרוואָס?
— ווייל כ׳בין געווען הייזעריג.

ס׳איז אין בעסטען אָרדנונג.
קיין שרפה וועט שוין נישט זיין.

א פּאָר־פּאָלק פאָהרט אוועק קיין קרעניץ. שוין זייענדיג ביי דער באַהן דערמאָהנט זי זיך עפּעס און גיט א געשריי:
— מענדעל, כ׳האָב פערגעסען אין דערהיים אויס צולעשען די שפּירט־מאַשינקע!
— ס׳שאַדט נישט, איך האָב פערגעסען צוצו- דרעהען דעם וואַסער־קראַן — האָט דער מאַן גע- ענטפערט.

פאַרט געקענט.

מאַן: איך שטעל פעסט, אז ס׳זענען נישטאָ אויף חער וועלט צוויי מענטשען, וואָס זאָלען האָבען איין געשמאַק.
פרוי: אזוי האַלטסטו? טאָ גיב א קוק אויף אונזערע חתונה־מתנות, אלע האָבען געשיקט טיי- לעפעלעך...

אין א מלבושים-געוועלב
אויף פּאַרזשעטשנא גאַס

יוד (צום סוחר): זאָגט נאָר ר׳ יוד, נעכטען האָב איך ביי אייך געקויפט א פּאָר הויזען פאר 7 זלאָטעס. טאָ נאָט זיי אייך איצט צוריק. זיי זענען דאָך פּול מאָלען.
סוחר: וואָס וואָלט איהר געוואָלט פאר 7 זלאָ- טעס געפינען אין די הויזען — קאַנאַרקעס?

אויף דער פּייפּערובקע.

— זי הערען, פּייטשע? מיין 6 חדשימדיגער יאַנעק זיצט דאָך שוין!
— טאַקע? ער זיצט שוין? ווי אזוי איז ער פער- שיקט געוואָרען?

צווישען קעלנערים

— נו, אַרעלע, ס׳קומט דאָך דיר א מזל־טוב, וויפיל האָסטו בעקומען נדן?
— דריי טויזענד זל. נאָר איך בין נישט צופרי- דען.
— פאַרוואָס?
— ווייל חער גאַסט, פּשעפּראַשאַם, דער מחותן האָט מיר נישט דערלאַנגט כאָטש א האַלבען זלאָט ביער־געלד.

אין באַלוט

ערשטער: איך עס נאָר דריי מאָל אין דער וואָך מיטאָגען.
צווייטער: פאַרוואָס נישט אלע טאָג?
ערשטער: איך קאָן מיר נישט דערלויבען. ווען איך זאָל עסען יעדען טאָג מיטאָג, וואָלט איך גע- שטאָרבען פון הונגער.

ליבע און מיטאָג

פרוי (צום מאַן): אויסער ליבע איז אויף דער וועלט גאָרנישט דאָ.
מאַן: ביזט גערעכט, מיין ווייבעלע, אָבער וואָס הערט זיך עפּעס מכוח אביסעל מיטאָג?

דער ניכטערער

„איך בין א גרויסער האסער
פון שאַרפען געטראַנק.
איך טרינק נאָר ריינע וואַסער,
גאָט זיי דאַנק!
„איך טרינק נישט קיין „ליקער״
טישט ביטער און זיס.
כ׳בין קיינמאָל נישט שיכור,
איך פאַל נישט פון די פיס
„איך בין נישט קיין „גאַמער״
ביי מיר או פן וויש
געפינט איהר נאָר „וואַסע־״
בעריהמט זיך דער פיש.

א גרויסע שאַד

(פּראָפעסאָר (צו דער דינסט): דו הערסט, סטאַ- שאַ? דערפאַר וואָס דו מאַכסט נישט צו די טיר, זענען מיר אנטלאָפען צוויי מיקראָבען...

דראָבנע אָגלאָשעניעס
צו יעדער אָגלאָשעניע ביז 15 ווערטער צאָהלט בעניעק צו 1 זלאָט

אַכטונג, גלעזערס.

מיר נעהמען אָן בעשטעלונגען אויף אויסצוהאַ- קען יודישע שויבען צו קאָנקורענץ־פרייזען צו 10 גראָשען פאר שטיק.
אָפּטיילונג צום „אָרענדאָווניק״ פאר „שויבען־ האַקער־סעקציע״.

צוליבן קריזיס.

אמאָל 20 זל. איצט נאָר 5 — באַרג איך מיר אויף א קורצער צייט, צו ווענדען זיך צו לייזער שטשופּאַק.

פאַר מיין שוויגער

וועלכע איז נעכטען געשטאָרבען, זוך איך א מוזיטען מיט א גוטן געהעריגען געשעפט, א בעל־פרנסה א שטילען, נישט קיין אויפגערעגטען. כדי איינצו- אָרדנען א געמיינזאַמע לויה.
אָפּערטען פאר „שותפות״.

מיינע בעקאַנטע און קרובים

ווערען געבעטען נישט צו לייגען קיין קוויטל אויף מיין קבר. זאָלען זיי בעסער מיר געבען עטליכע זלאָטעס אויף א מיטאָג כל זמן איך לעב.
יאַנקעשע לעבענוים.

—*X*—

דער קונדס

● הומאָר
● סאַטירע

● צוזאַמענגעשטעלט פון אב—נעק

ביילאַגע צום „נייעם פאָלקסבלאַט״ נומער 159 פרייטאָג, דעם 10 יולי 1936

ער האָט נישט קיין מורא!

יוד: מיר וועלען די ענדעקעס נישט צונעהמען די פּרנסה..

פאָליטיק פון וואַר

ווי געפעלט אייך די נאַציִשע צונג אַרויסגעשטעקט אין דער פעלקער־ליגע ?

ביז איצט האָט מען געוויסט אַז די צונג שפּילט אַ גרויסע ראָל אין דער פּאָליטיק, מען האָט געוויסט אַז פּאָליטיקער מוזען האַלטען פעסט פערשפּאַרט זייערע צונגען — אַ רעגדעל אַ וואָרט, די צונג דאַרף ליגען ביי דיפּלאָמאַטען איינגעליינט, פערפּאַרגען, פערשוויגען און פערשלאָסען אויף זיבען שלעסער.

מיר דיפּלאָמאַטען האָבען געוויסט אַז די צונג דאַרף מען היטען אין דער פּאָליטיק.

איז אָבער פּלוצים אַרויסגעשפּרונגען דער ראַנ־קעפּער נאַצי גרייזער און געמאַכט אַ רעוואָלוציע אין דער דיפּלאָמאַטישער צונג־טאַקטיק. נישט נאָר וואָס ער האָט נישט געהאַלטען פערריגעלט זיין צונג, נאָר פערקעהרט, ער האָט זי גאָר אַרויסגעשטעקט! ער האָט בעוויזען זיין נאַציִשע צונג אין דער גאַנצער לענג און ברייט.

צו וואָס דאַרף ער שפּילען אין בעהאַלטענע צונג־פּאָליטיק ? אַרויס מיט דער אָפענער צונג.

האָט די וועלט דערזעהען וואָס די נאַציס פערמאָגען — אַ צונג. אַרויסגעשטעקטע צונגען איז מען געוואוינט צו זעהען ביי משוגעים אין די גאַסען, נאָר ביי פּאָליטיקער, זעהט מען דאָס משוגעת צום ערשטען מאָל.

די יונגע פאַשיסטעלעך
פאַרוואָס ווילען זיי פאָהרען קיין אַביסיניען ?

אין אַן איטאַליענישע שולע דערצעהלט דער לעהרער די שילער :

— און שטעלט אייך פאָר, קינדערלעך, אַז אין אַביסיניען זענען דאָ גאָר גרויסע שטחים. גאַנצע שטעט וואו ס'זענען בכלל קיין שולען נישטאָ. נו, וואָס לויט אייער מיינונג דאַרף איצט טון די רעגירונג ?

— אונז אהין שיקען — האָבען אַלע אין איין קול געענטפערט.

גראַף קאַלי'ס „פּאָכוד"

גראַף קאַלי פרעגט דעם יוריסט פון דער רעדאַקציע :

— ח' אינפעלד. ווי אַזוי בעקומט מען אַ זשוואַליניע אויף אַ פּאָכוד ?

— אויף אַ פּאָכוד ? צו וואָס דאַרפט איהר איינ־פאָרדנען אַ פּאָכוד ?

— כ'וויל גיהען מיט מיינע קינדער אין קינאָ אריין..

אַ שמועס צווישען „סלאָמיאַני וודאָוו־צעס".

אין דער קאַוויאַרניע זיצען עטליכע סלאָמיאַנע וודאָוצעס" און דערצעהלען זיך מעשה'לעך, און וועגען וואָס רעדען סלאָמיאַני וודאָוצעס? וועגען זייערע ווייבער. דערצעהלט איינער :

— איהר הערט ? פערטאָגאַנגענע דינסטאָג, איז הער־ציק ב. געקומען פּלוצים אויף דער לעשנאָ־יסקע און דאָרט געפּאַקט זיין צוקער־פּאַפּע נאָ גאַרבאַנצים אַר־טשינקו.

— ווייסט איהר וואָס ער האָט געטון ? ער האָט געשאָסען דעם פערפיהרער, און דאָס ווייב אַראָפּגע־וואָרפען פון אַלע טרעפּען.

— אַזוי ? אַזוי האָט ער געטון ? — האָט איינער פון די סלאָמיאַנע וודאָוצעס געזאָגט, איך וואָלט קיינמאָל דעם פערפיהרער נישט געשאָסען.

— פאַרוואָס ?

— ווייל איך וויל נישט זיין קיין מאָסען־מערדער — האָט ער געענטפערט.

—*X*—

כמעט פון
גראַף קאַלי.

אוי, די היצען!...

אוי, היצען, געוואַלד די היצען,
שוועהר, רבותי צו פערטראָגען,
און עס בייסען זלידנע פליגען
שוועהר פון זיי זיך אָפּצואָגען...

אוי, די היצען, געוואַלד די היצען,
סטריפּעט דער שוויס פון מיר אַראָפּ,
סטריקענט אויס די זון דעם שכל
מ׳וועהרט גערירהרט אַזש אויפן קאָפּ...

אָט למשל, פּרעזידענט גרייזער,
האָט די זון צעהוסט, אַ שרעק,
פון זיין רעדע זעהט מען ממש
אַז זיין שכל איז אַוועק...

דאַנציג ווילט זיך איהם פאַר דייטשלאַנד
פאַר דעם ,פּיהרער׳ אַ פּרעזענט
זעהט מען פשוט ,ניעפּשיטאָמנע׳
איז דאָך דאַנציג'ס פּרעזידענט...

אָט אַזאַ מין גרויסע חכמה
ווייזט אַרויס דער ,קלוגער יונגי׳

אַז ער האָט די פעלקער־ליגע
אויסגעשטעקט אַ לאַנגע צונג...

ס'האָט די זון צעשרויפט דעם שכל
אַז ס'איז פשוט גאָר אַ שאַנדע
אויך דעם פּיהרער פון ענדעקעס
דאַבאַשינסקין מיט זיין באַנדע..

נאָר קאָוואַלסקי איז צופרידען
ס'קען די זון איהם גאָרנישט טון
פון די לאָדזער משוגעים
ער פערנעהמט דעם אויבען־אָן...

אויך דער פעטערקע ישמעאל
האָט די זון צעשרויפט ביז גאָר
טוט ער אַן אויעלכע מעשים
זאָל ער האָבען אַזאַ יאָהר...

אַנשטאָט אָקורן די פעלדער
שאַפט ער יודען פּיין און ליידען
האָט פערגעסען, אַז מיר שטאַמען
פון איין טאַטען, פון איין זיידען...

שפּיי־ין־קאַרטע פאַר באַנקעטען

פּראָיעקטירט פון „קונדס".

עס איז אָנגענומען אויף באַנקעטען צו האַלטען רעדעס, דאָס איז אַ השענע זאַך, ס'איז נאָר נישט קיין אָרדנונג. דער „קונדס" לעגט דערום פאָר, אַז אין די שפּייז־קאַרטען אויף באַנקעטען זאָל זיין אָנגעגע־בען די שפּייזען צוזאַמען מיט די רעדעס אָט געבען מיר אַ מוסטער פון אַזאַ שפּייזקאַרטע :

פייערליכער באַנקעט
לכבוד דעם יובילאַר געגזענפיסעל

מ ע נ ו

1) בוליאָן מיט פּאַשטעטען. רעדע פון פּרעזעס פּלויהעריאַס.

2) פיש מיט יויך אויף קאַלט. געפלאַכטענע ביל־קעלעך. רעדע פון פרוי ראָלמאָפּסאָווע וועגען די פער־דינסטען פון בעל־היובל.

3) געגזענס, היהן, לעקער, ברוסט, סאַלאַ־יען, קריין, מושטאַרדע. רעדע פון דיכטער סופאָן לכבוד דעם יוהבילאַרס חלק שני.

4) קאָמפּאָט פון קאַרשען, אַגרעס, פּלוימען, מרוש קאָווקעס, רעדע פון רעדאַקטאָר גאַדולסקי.

5) ליאָדעס, שוואַרצע קאַווע, רעדע פון יובי־לאַרס אַ פשיאַטשולסקע.

6) פרוכטען, פּאָמעראַנצען, עפּעל. באַנאַנען. שלום־רעדע פון בעל־היובל אליין.

7) זאָגט אַ גוטע נאַכט און גייט צו אַלדע שוואַר־צע יאָהר.

„סטאַ ליאַט ניעך דאַיע נאַם"!

זמר'ל פון אַ סעקוועסטראַטאָר

אַ היגער מאַנופאַקטוריסט האָט די טעג געפּי־עוועט זיין זילבערנע חתונה, פּלוצים קומט אריין דער סעקוועסטראַטאָר, האָט איהם דער בעל שמחה מכבד געווען מיט אַ גלעזעל.

נאָך עטליכע גלעזלעך, האָט זיך דער סעקוועס־טראַטאָר צעזונגען :

— „סטאַ ליאַט !.. סטאַ ליאַט !.. ניעך דאַיע נאַם"!..

דער דאָקטאָר און דער חולה

דיאַלאָג אין דייטשען פאַרלאַמענט

אין דייטשען פאַרלאַמענט געפינט זיך אַ דעפּו־טאַט וואָס איז פון בערוף אַ פערד־דאָקטאָר.

די טעג בעת אַ זיצונג, פרעגט געפעלס דעם דער פּוטאַט :

— הער דעפּוטאַט, איז דאָס אמת, אַז איהר זענט אַ פערד־דאָקטאָר ?

— געוויס בין איך אַ פערד־דאָקטאָר, ווענען וואָס פרעגט איהר דאָס ? זענט איהר, ה' מיניס־טער אפשר קראַנק חלילה און איהר נויטיגט זיך אין מיין הילף ?

פיניעלע מזיק
נים לישון

יאָבן, כ'קען יענק אויזוגן אַ פסיקע. צ'ווייסט וואָס כעב יענק פאַציילן ? צעט ניש קיינים פאַציילן? ניין ? טאַ העיעט.

אין די קילע זיכט מע יעץ אַ קומיסאַר. דעיר פריזום מינצבאַריג האָט זעך עפּים אָפּראַזשיט פין די גיגידים ראַבונים. טאָץ גיהעיעט פין די טוגידים ראַבונים, וואָעם זענע גיוועין באַן וואָיעוואָדע אין פּאַר צייטן מאַנסים אָפן פּאָסל מינצבאַריג? אוי, השם עץ האָבן זיי גיגעיבן לושן. גוניש ווי ראַבונים, נאָר גושר אַזוי ווי אַ... אַ.אַיטרזערס אַ באַליטשר.

ני, אָץ זעך דעיר פריזום מינצבאַריג אָפּראַזשיט גייט מע יעץ זיכן אַ קומיסאַר.

ווי מאָמיך דערוויסט, אַז מ'בראָעך אַ קומיסאַר, בין איעך באַלד אראָף גיגאַנגע אין דעיר קילע אין אָב צין סעקרעטעיער נאָדל אַזוי גיזוגט :

— פּאַניע סעקרעטעיער, צ'בראָעכט צי הובן אין דעיר קילע אַ קומיסאַר ? ני גיט, איעך קען מיעך זגאָרזשען. איעך על טויגן אָף דעיר שטעל, איעך בין פיניעלע, פיניעלע מאַזיק פין שמולן געסל.

אָט מיעך דער סעקרעטעיער גינימן בא דעיר נאָמבע אין אָט אַזוי גיזוגט :

— האָיער פּיניעלע, די ביסט טאַקיש דעיר בעס־טער קונדידאַט אָף דעיר שטעל פין אַ קומיסאַר, די ווייסט כאָניש וואָעם די רעטסט, די ביסט דעיר איינציגער קנאַלטיער אין לאָדזש וואָעם וויים וואָעם עיער רעט. די ביסט אַ יונג מיט אַ מעגטריקע. איעך האַלט פון דייער, פיניעלע, נאָר וואָעם קימט אַראָעם אַז די ביסט גיקימע צי שפעיט. ס'זענע שוין דו אַנ־דירע קונדידאַטן, וואָעם אָבן זעך פריער גימאָלדן.

האָב איעך דעים סעקרעטעיער נאָך אַמאָלט גי־פרעיגט :

— פּאַניע סעקרעטעיער, וועיער איז דו פריער גי־וועין פין מיער ?

אָט מיעך דער סעקרעטעיער גיהייסן זיצן, אין מיער אָנגיראָמט אָפן אויער.

איינער איז אַן אַוודיקאַט טרעלער, דער צווייטער איז אַ דאָקטער קרישעלע. אין נאָך איינער אַ וואָזשנע פּשוין.

אַ קלאָל איעך אָב אָבייט פאַשריבן מאָן שמוי, אין ס'איז מעיגליך אַז איעך על ווערן קומיסאַר אין דער קילע.

אוי, העט עץ, עב איעך קאָלן די ווילקער, אַז איעך עב ווערן אַ קומיסאַר ! דעוואָל אָציך מיער אַ פּאָטן שאַבים און זאָציך מיער גיזינט.

—*X*—

אַ לעקציע פאַר יונגע ווייבלעך

זי זאָלען צי קיינעם נישט האָבען קיין צוטרוי.

דער אַלטער בחור הענריק קראָפּ האָט חתונה גע־האַט מיט אַ יונג מיידעל. האָט ער זי געהאַלטען ווי אַ קינד, און האָט איהר יעדען טאָג געגעבען אַן אַנ־דערע לעקציע. די היינטיגע וואָך האָט ער איהר גע־געבען אַ לעקציע שווימען.

— קום, קעצעלע — איך וועל דיך לערנען שווימען.

— וואָס הייסט, דו געהסט מיך לערנען, דו קענסט דאָך אַליין נישט שווימען !

— פּופּטשיקעל, דו האָסט צוטרוי צו דיין מאַ־נעלע ?

— אָבער פאַך ווי ?!

— טאָ רעד נישט קיין וואָרט, נאָר ציה דיך אויס אויפן טיש און מאַך אַזוי ווי אַ שוואָבע.

— הענריקו, כ'ווייס נישט ווי אַזוי ס'מאַכט אַ שוואָבע !

— קאָטעטשקו, דו האָסט צוטרוי צו דיין מאַ־נעלע ?

— אָבער נאָך וואָס פאַר אַ צוטרוי !

— טאָ ציה דיך אויס אויף'ן טיש, ציה אויס די פיס און קלאַפּ מיט די הענד. איינס... צוויי.. איינס... צוויי. דו זעהסט דאָ אונטען דעם אָקעאַן ?

— וואו האָסטו אַן'אָקעאַן ? דאָרט איז דאָך גאָר די פּאָדלאָגע ?

— בודשעלע, דו האָסט צוטרוי צו דיין מאַ־נעלע ?

— נאָך ווי ?

— טאָ רעד נישט קיין וואָרט, און שפּרינג אַר־ריין אין אָקעאַן.

— הענריקו, ווי אַזוי קען איך שפּרינגען אויף דער פּאָדלאָגע ?

— נאָסעקל, דו האָסט צוטרוי צו דיין מאַנעלע?

— נו... נאָך ווי ?

— טאָ שפּרינג אין אָקעאַן.

די נאַרישע קאָזע האָט אַ שפּרונג געטון אויף דער פּאָדלאָגע — און זיך צוהאַקט דעם גאַנצען,,אוי וויי איז מיר". האָט זיך קוים אויפגעשטעלט און געפרעגט :

— הענריקו ! וואָס איז דאָס פאַר אַ חכמה ?

— דאָס האָב איך געטון מיט אַ כוונה. פון איצט אָן וועסטו נישט האָבען קיין צוטרוי צו קיינעם...

ווילט איהר לעבען 100 יאָהר ?

טאָ הערט וואָס דער יוד זאָגט.

אין „מושב זקנים" איז איינער פון די פּענסיאָ־נאַרען אַלט געוואָרען 100 יאָהר. אַ היגער זשורנאַ־ליסט איז געווען נייגעריג צו וויסען, ווי אַזוי דער זקן האָט דערגרייכט צו אַזאַ עלטער, פרעגט ער איהם :

— פעטער, ווי אַזוי האָט איהר דערגרייכט אַזאַ שעהנע עלטער ?

— גאָר פשוט : ביז 70 יאָהר זענען נישט געווען קיין סאַמאָכאָדען, און די לעצטע 30 יאָהר בין איך שוין נישט אַרויסגעגאַנגען אין גאַס — האָט דער זקן מיט אַ שמייכעל געענטפערט.

אַדיאַזר !...
פאַרן צוג־אָפּגאַנג

אַ מינוט פאַרן צוג־אָפּגאַנג פרעגט אַ יוד דעם קאָנדוקטאָר :

— פּראָשען פּאַנאַ, איך וועל נאָך האָבען צייט צו געזעגענען זיך מיט מיין ווייב ?

— ס'ווענדט זיך.

— וואָס ווענדט זיך ?

— ס'ווענדט זיך ווי לאַנג איהר זענט נאָך דער חתונה — האָט דער קאָנדוקטאָר געענטפערט.

אַ „העלדישער" בחור.
שמועס צווישען חתן־בחורים

— דו ווייסט יאָסעלע, די פּאַננע העלאַ געפעלט מיר, כ'קראַפּיר פאַר איהר חן, פאַר איהר אינטילי־גענץ, פאַר איהר חכמה.

— וואָס רעדסטו, שוטה איינער ? דו ווייסט נישט, זי האָט דאָך 100 טויזענד זל. נדן ?

— אפילו דאָס שרעקט מיך אויך נישט אָן...

איין ביער !..

בעת די גרויסע היצען, פאַלט אַ דראָשטינער יוד אריין אין אַ באַר. פרעגט ער דעם קעלנער :

— וואָס קען מען ביי אייך בעקומען ?

— שניטקעס, וואורשטלעך מיט קרויט, קלאָפּ־שיקעס.

—און עפּעס וואַרימעס קען מען בעקומען ?

— איין ביער ! — האָט דער קעלנער אַ געשריי־געטון.

אין מיטען דער נאַכט

חריי אַ זייגער ביינאַכט, קלינגט דער נאַכט־גלאָק פון אַפּטייק. אין אַ פערטעל שעה אַרום, קומט אַרויס דער אַפּטייקער אַ פערשלאָפענער.

— וואָס ווילט איהר ?

— איך פערלאַנג אַ מיטעל געגען בויך וועהטאָג

— ערקלערט איהם אַ יוד — מיין ווייב האָט שטאַר־קע קרעמפען.

— סקאַנדאַל ! — שרייט אויס דער אַפּטיי־קער — צו האָבען די חוצפה צוליב אַזאַ זאַך, מיך אויפצוּוועקען פון דעם בעסטען שלאָף, ווען אַ גלאָז וואַרעם וואַסער וואָלט געקענט העלפען ! נו, נחט ! איך וועל אייך געבען אַ מיטעל.

— מוחל אייער מיטעל, מען דאַרף שוין נישט — ענטפערט דער יוד — איך וועל איהר בעסער געבען אַ גלאָז וואַרעם וואַסער.. .אַ גוטע נאַכט!

די העלדישע יודישע פרויען

— וועלכע פרויען זענען די העלדישסטע ?

— נו לאָמיר הערען.

— די יודישע.

— מיט וואָס ?

— זיי זענען גאַנצע נעכט צוזאַמען מיט לייבען, בערען. וועלף און די „חיות" ציטערען פאַר זיי. פאַר די ווייבער. אָטאָ דאָס הייסט „העלדישע" פרויען!

אַ היטער

ווייב (פון אַ נאַכט־סטרוזש צום מאַן) : וואָס ביזטו עפּעס אַהיימגעקומען אַזוי בייז ?

מאַן : כ'האָב געהאַט צאָהן־וויטאָג. אַ גאַנצע נאַכט האָב איך נישט געקענט אַן'אויג צו־טון.

פערברעכער האבן אויסגעבויט

די וואונדער פון סאוויעטישן קאנאל צום ווייסן ים

פון ל. בּאַראָדולין

געדענקט איהר די סאוויעטישע פילם „דער וועג צום לעבען"? דאס בילד האט דערציילט ווי אזוי מען האט צוזאמענגעקליבען אין די נאסע פערלאָזענע היימלאזע, ווילדע קינדער, און דורך דעם, וואס מען האט זיך צו זיי בעצויגען אזוי מענשליך, אזוי אויפריכטיג, און מיט צוטרויען, און געוועקט אין זיי זייער געוויסען און זעלבסטוויכדע, האט מען פון זיי געמאכט ניצליכע בירגער פארן לאנד, בירגער מיט העכערע שטרעבונגען און אמביציעס.

און אגב, אט די היימלאזע קינדער, דער פראָדוקט פון בירגער־קריג און איבערגאנגס־צייט, וועלכע האבען אויף אלעמען געווארפען א שרעק און מיט וועלכע די גאנצע אויסלענדישע פרעסע איז דאן געווען אזוי פול, זענען איצטער נוצליכע בירגער פון לאנד, און איניגע פון זיי זענען איצטער פראָמינענטע מיטער אויף די געביטען פון קונסט, וויסענשאפט און טעכניק.

אבער — געדענקט איהר דאס בילד?

וועל איך דא איצטער דערציילען א צווייטע געשיכטע אזא, א ענליכע, אויך פון דעמזעלבען לאנד. די געשיכטע וועגען דעם ווי מען האט צוזא מענגעקליבען פון גאנצען לאנד עטליכע צענדליג טויזענד פערברעכער פון פערשידענע מינים און שאטירונגען און דורך נוצליכער ארבייט מענשליכער בעציהונג, צוטרויען און אויפקלערונג האט מען פון זיי געמאכט איבערגעבענע און ניצליכע בירגער, און אויב נישט פון אלע פון זיי, איז אמווייניגסטענס פון דער גרעסטער צאהל זייערער.

איינע פון די געגענדען אין דעם איירָאָפּעאישען טייל פון דעם לאנד פון די סאוויעטען, וואס איז פערלאזען און פערגעסען געווארען איז די טעריטאָריע וואס געפינט זיך אין דעם ווייטען צפון, צווישען לענינגראד און דעם ווייסען ים.

די געגענד איז נישט קיין גליכע: זי הויבט זיך אין העכערע און נידעריגערע בערג און בערגלעך און לאזט זיך באלד צוריק אראפ אין די טאָלען ווי די כוואליעס פון א פערגליווערטען ים. הארטע, טרוקענע פעלזען שטעקען דארטען ארויס פון אונטער דער ערד, דאַרטען זענען פאראן וועלדער, אי געדיכטע, אי שיטערע; און אזוי דארטען פאראן אי גרויסע, אי קליינע; און טייכען, און טייכלעך, און זומפען; און שטיינער זענען דארטען געדיכט אנגעווארפען אויף די פעלדער, ווי עס זאל מיט זיי דארטען האבען אמאל געהאגעלט פון הימעל, און ווארצלען פון בוימער לאנג צעפוילטע אדער איבערגעברענטע שטעקען ארויס פון אונטער דער ערד, און א אקער־אייזען וואלט זיך דארטען אפגעשטעלט אויף יעדען טראָט.

דער ווינטער איז דארטען א לאנגער, א קאלטער און א בייזער, דער ווינט בלאזט איינגעשפארט און פייפט אזוי טרויעריג צווישען די בוימער, טראגט אן בערג מיט שניי און פערשיט הייזלעך און דערפלעך, וואו זיי זענען פאראן, דער הימעל, די לופט און די גאנצע אטמאָספערע זענען דארטען אזוי גרוי, אזוי טרויעריג אזוי נישט פרייליך, זענען מענשען דארטען געווען צעשפרייט אזוי שיטער און זעלטען, מען האט געקאנט אפגעהן צעהנדליגער מייל אייד דער מען וואלט בעגעגנט א לעבעדיגען מענשען אדער א ישוב.

אזוי איז דארט געווען ביז מיט עטליכע יאהר צוריק. אבער פאר די יאהרען 1931 און 1932 איז דארטען געווען פול מיט לעבען און טעטיגקייט. ווי שוואמען אין וואלד זענען דארטען פלוצים אין א זעהר קורצער צייט, אויסגעוואקסען הונדערטער נייע הילצערנע הייזער, און מענשען, און די צעהנדליגער טויזענדער זענען דארטען געווען בעשעפטיגט פון אין דער פריה ביז פארנאכט. מען האט אויסגעהאקט וואלד, געגראבען די ערד, אויפגעריסען פעלזען, געמישט צעמענט, איינגעגראבען קלעצער און אפגעפיהרט שטיינער און ערד אן א זייט, דאס האט מען דארטען געגראבען דעם קאנאל, וואס האט געדארפט עפענען א וועג פאר שיפען פון לענינגראד ביז דעם ווייסען ים, און פון דארטען צו די נארדליסטע ברעגען פון אזיען און אזש ביז וולאדיוואסטאק, וואס ליגט גאר אויפן ברעג פון דעם פאסיפישען אקעאן, עטליכע טויזענד מייל ווייטער צו מזרח.

ווער זענען געווען די מענשען וואס האבען אין יענער צייט דא אזוי פלייסיג געגראבען די ערד און געארבייט?

דאס זענען געווען פערברעכער פון פערשידענע מינים און שאטירונגען, פון פערשידענע פעלקער און ראסען פון פערשידענע געזעלשאפטליכע שיכטען און פון פערשידענער אינטעליגענץ.

אנהויבענדיג פון אויבען אראפ:

דא זענען געווען די אמאליגע באנקירען, פאבריקאנטען, פאמעשטשיקעס, רייכע סוחרים און פארשטעהער פון דער אמאליגער צארישער אריסטאקראַטיע, ווען די רעוואלוציע האט אויסגעבראכען, זענען פיל פון זיי אנטלאפען אין פרעמדע לענדער און מיט גענומען מיט זיך וואס זיי האבען געקאנט. פיל פון די, וואס זענען פערבליבען האבען בעגריפען די אומסטקייט, די בעדייטונג און דעם גייסט פון דער נייער צייט און זיך אונטערגעגעבען, און יעדער פון זיי האט געקראגען א בעשעפטיגונג לויט זיינע פעהיגקייטען און פריהערדיגע ערפאהרונגען, אין האר־צען זענען זיי אפשר נישט געווען צופרידען מיט דער נייער לאגע, אבער זייערע פליכטען האבען זיי ערפילט אויפריכטיג. אבער אנדערע זענען געבליבען פערביסען און זיך נישט אונטערגעגעבען, זיי האבען אויף זיך ארויפגעצויגען פאלשע מאסקעס און אין דער שטיל און אין געהיים האבען זיי געשטערט און געשעדיגט וואו זיי האבען געקאנט. האט מען זיי גע־כאפט. איניגע פון זיי, די מעהר שעדליכע, האט מען צעשאסען, און די ווייניגער שעדליכע האט מען איינגעשפארט אין טורמעס אדער פערשיקט אין די קאנ־צענטראציע לאגערען.

א צווייטע קאטעגאריע איז בעשטאנען פון די אמאליגע צארישע בעאמטע, ציווילע, פאליציאנישע און מיליטערישע — פון א פשוט'ן פאליציאנט און אנ'ארימען שרייבערל אין א קאנצעלאריע ביז א גענעראל און א „סטאטסקי סאוועטניק". און מיט זיי איז אויך געווען דיזעלבע זאך. וואס מיט דער ערשטער קאטעגאריע: א טייל איז זיך פונאנדערגעלאָפען, א טייל האט זיך אונטערגעגעבען און נאך א טייל האט זיך צווערשט אונטערגעגעבען, אבער הינטען ארום האבען זיי געשטערט און געשעדיגט. האט מען זיי אויך בעהאנדעלט אויף דעמזעלבען אופן: די שעדליכערע פון זיי האט מען צעשאסען און די ווייניגער שעדליכע פערשיקט אין די קאנצענטראציע לאגערען.

צו דער דריטער קאטעגאריע האבען בעלאנגט די פארשטעהער פון די געלערנטע פראפעסיעס: פראפעסארען, דאקטוירים, אדוואקאטען, אינזשענירען און אנדערע און מיט זיי איז אויך געווען די זעלבע געשיכטע: איניגע האבען זיך אונטערגעגעבען אויפ־ריכטיג און זענען געווארען ניצליכע בויער פאר דער נייער אָרדענונג, און אנדערע האבען זיך צווערשט איינגעאָרטעבען און שטילערהייט געשטערט און גע־שעדיגט.

אנ'אינזשעניער האט די אויפזיכט איבער א קויילען־מינע, איז עפעס מאכנע ווי ווייניג קויהלען די מינע גיט ארויס, דאכט זיך, אז מען ארבייט און מען ארבייט, קיין מענשען און מאשינען פעהלען נישט, אבער תכלית איז אזוי ווייניג.. און פלוצים ווערט די מינע אנגעפילט מיט גאז און ארבייטער ווערען דערשטיקט: אדער די מינע רייסט אויף; אדער וואסער זאפט זיך דורך און די מינע ווערט פערפלייצט. נו, נאטירליך, אזעלכע זאכען פאסירען אפילו אין די בעסטע באלעבאטישקייטען. אבער עפעס מאדנע ווי אפט עס קומט דא פאר.

אדער ערגיץ בעוויזט זיך א פערדעכטיגער שפאלט אין א פאבריק אהער אין א נייעם בריק: אדער נייע גרויסע און קאסטבארע מאשינען ארבייטען נישט ווי עס דארף צו זיין; אדער די נייע טראקטארען ווערען צופּאַט קאליע; אדער א שיף זינקט ערגיץ אויף א טיך אומדערוואַרטעט; אדער אנ'אייזענבאהן־צוג געהט פלוצים אראפ פון די רעלסען און מענשען ווערען חרוב געמאכט און פערוואונדעט.

האט מען זיך אנגעהויבען צוקוקען נעהנטער און מען האט דערזעהן: דאס אלץ איז אפזיכטליך אפגעטאן געווארען פון די אינזשענירען זיי האבען געשטערט און געשעדיגט, כדי צו וועקען אומצופרידענהייט ביי דער בעפעלקערונג מיט דעם נייעם רעזשים. און ווען אט די אומצופרידענהייט וועט דער־גרייכען די העכסטע שטופע, וועט פארקומען אנ'אויפשטאנד — א פרעמד לאנד, אדער א גרופע פרעמדע לענדער וועט אריינפיהרען איהרע ארמעען אין דעם לאנד פון די סאוויעטען, וואס שטעלט מיט זיך פאר אזא געפעהרליכען ביישפיל פאר די פעלקער פון די פרעמדע לענדער, און מען וועט צוריק איינ־פיהרען דעם אלטען רעזשים.

פיל פון די אינזשענירען, וואס מען האט גע־כאפט ביי דער האנד, האבען זיך אליין מודה גע־ווען אז זיי האבען אפזיכטליך געשטערט און געשע־דיגט. אין דער האפענונג פון אנ'אינטערווענץ; אנ־דערע האבען זיך אפילו מודה געווען, אז אגענטען פון פרעמדע לענדער האבען זיי אונטערגעקויפט, זיי האבען דערביי אויך דערקלערט אז אויב מען וועט זיי איצטער שענקען דאס לעבען וועלען זיי ווערען גע־טריע און איבערגעגעבענע דינער פון לאנד און פון דעם נייעם רעזשים, און שפעטער האבען זיי טאקע גע האלטען וואָרט.

נאך א קאטעגאריע זענען געווען די קולאקעס. דאס איז א ספעציפישער טיפ פון פערברעכער אין דעם לאנד פון די סאוויעטען.

דער קולאק איז נישט מעהר ווי אנ'ארויפגעאר־בייטעטער פויער אין דארף, עס זענען צווישען זיי גע־ווען אזעלכע רייכע, וואס האבען פערמאגט צעהנדלי־גער טויזענטער רובעל: אבער זיי זענען געווען א זעל־טענהייט. דער דורכשניטליכער קולאק האט געהאט א גרויס הויז מיט א גרויסע שטאל, מיט עטליכע פאר שעהנע געזונטע פערד, עטליכע קיה און אנדערע הויז־היישע חיות און עופות, ער האט פערמאגט עטליכע צעהנדליג דעסיאטין אייגען לאנד און פלעגט נאך יעדען זומער דינגען א שטיקל לאנד ביי דעם נאהענטען פריץ און בעארבייטען די ערד מיט געדונגענע הענט. הויפטזעכליך די ארימע פויערים פון זיין דארף. אדער פון די ארומיגע דערפער. אמאל פלעגט ער קויפען און פערקויפען א פאר פערד, אחוץ א שטי־קעל וואלד און געמאכט דערביי א פאר רובעל. ער פלעגט אויסבאָהגען צוביסלעך געלד צו די ארימע פויערים אין דארף און נעהמען שווערע פראצענטען און ער האט פערמאגט עטליכע הונדערט, אדער עט־ליכע טויזענד רובעל אין מזומן, וואס ער האט געהאלטען אדער אין באנק אין דער נאהענטסטער שטאט, אדער אין א קריגעלע איינגעגראבען אין קעלער, אזוי אז ווייב און קינדער זאלען פון דעם נישט וויסען.

האט דער קולאק געוואוינט אין דארף א צופרי־דענער. זיין הויז איז די גרעסטע און שעהנסטע. זיין הויף איז דער פרייטסטער און רייכסטער, אין קירך פערנעהמט ער דעם אויבענאן און די פויערים פון זיין דארף נעהמען פאר איהם אראפ די היטלען און ט'בען איהם אפ כבוד.

פאר דורות און דורות האבען די פויערים גע־וואוסט, אז וואס מיינס איז מיינס און קיינער טאר עס ביי מיר נישט צוטעהמען. און פלוצים זענען געקו־מען די באלשעוויקעס און צוגענומען זיין לאנד — דעם פונדאמענט פון זיין רייכטום. די איבעריגע פערד און קיה, און זיין גרויס הויז. „די ערד קאנסטו בעארבייטען, אויב דו ווילסט. אבער די ערד איז נישט דיינע און קיין ארבייטער קאנסטו נישט דינ־גען". מען האט איהם אפילו איבערגעלאזען א פאר פערד אויף צו בעארבייטען די ערד, און זיין הויז האט מען ביי איהם צוגענומען, ווייל זי איז געווען די גרעסטע און שעהנסטע און מען האט דארטען גע־דארפט איינפיהרען א שול פאר די קינדער און דער־וואקסענע, א ביבליאטעק, א קלוב פאר די פויערים פון דארף.

האט עס איהם שרעקליך פערדראסען און גע־קרענקט, ער איז רעדוצירט געווארען צו דער שטופע פון דעם דורכשניטליכען פויער, צוגליך מיט איוואן, סטעפאן, וואסילי און טראפים. זיין ערהייצינקייט האט פון דעם שטארק געליטען, האט ער זיך געגער־מען בּוּנטעווען. נישט אפען. דאס קען ער נישט. די מיליציאנטען מיט זייערע ביקסען זענען שטארקער פאר איהם. נאר שטילערהייט, פערבארגען, ער האט אונטערגעצונדען הייזער אין דארף. אונטערגעצוי־דען די ווייץ אין פעלד, סקידרעס הויי און שטרוי האט פערסמט בהמות און פערד, וואס האבען בע־לאנגט צום דארפישען קאלעקטיוו, און געמאכט אנ־דערע צרות. וואו ער האט געקענט, אמאל זענען איהם געקומען צו הילף זיינע זיהן, איידעמס, ברידער, פריינד און דער גלח פון דארף; דאן האט די שעדי־גונג אנגענומען א ברייטערען פערנעם. אמאל פלעגט מען זיך ערגיץ בעהאלטען און דערשיסען א סאוועט־נישען בעאמטען פון הינטער קוסטעס אדער אנ'אונ־דער פערבארגען ארט.

עס איז געווען נאך א קאטעגאריע פערברעכער, דאס זענען ארימע ארבייטער און ארימע פויערים — דיזעלבע ארבייטער און פויערים צוליב וועמען די גאנצע רעוואלוציע איז דורכגעפיהרט געווארען, און צוליב וועמען אזוי פיל בלוט איז פערגאסען געווא־רען. דאס זענען געווען ארבייטער און פויערים, פרומע, פאנאטישע, שמאל־קעפיגע און שמאל־האר־ציגע, זיי האבען געוואוסט, אז אזוי דארף עס זיין, אז זיי אליין זאלען זיין ארים און הונגעריג און זיין אונטערדריקט און רעכטלאז און אז זייערע באלע־באטים און די פריצים זאלען זיין רייך און לעבען זאט און גוט. אזוי דארף עס זיין און אנדערש טאר עס נישט זיין.

פאר די נייע זאכען און די נייע איינפיהרונגען, וואס די רעוואלוציע האט מיט זיך געבראכט, האבען אט די פויערים און ארבייטער זיך געשראקען. און צו דעם קיין צוטרויען נישט געהאט שוין דערפאר אליין, ווייל עס איז נייע, ווייל עס איז געווען אזוי אנדערש פון אלץ, צו וואס זיי זענען געווען צוגע־וואוינט פאר דורות לאנג. די פויערים האבען זיך געשראקען פאר קאאפעראטיווער ארבייט, און די אר־בייטער אין די פאבריקען האבען זיך געשראקען פאר די נייע מאשינען, פאר דער נייער טעכניק און די נייע ארדנונג, האבען זיי געשטערט און געשעדיגט. וואו זיי האבען געקאנט. די פויערים האבען אונטער־געצינדען און פערסמט פערד און קיה. פונקט ווי די קולאקעס; די ארבייטער האבען אריינגעווארפען שטיקלעך אייזען און שטיינדלעך און אריינגעשאָ־טען זאמד אין די מאשינען און זיי קאליע געמאכט.

און נאך א קאטעגאריע איז געווען — די גע־וועהנליכע קרימינעלע פערברעכער: שווינדלער, פאל־שעגעלד מאכער, גזלנים, רויבער, גנבים, גנבטעס, פראסטיטוטקעס און אנדערע.

צווישען די הויפט צילען וואס די סאוויעטישע מאכט האט פאר זיך געהאט, זענען געווען: אויסצו־ניצען די נאטירליכע רייכטימער, געלעגענהייטען און מעגליכקייטען פון לאנד אין דער ברייטסטער און פול־סטער מאס און אוועקשטעלען דאס לאנד אין אזעלכע בעדינגונגען אז עס זאל זיך אינטאנצען אומאפהענ־גיג מאכען פון פרעמדע לענדער און פון אויסלענ־דישע פראדוקטען.

דאס לאנד פון די סאוויעטען פערנעהמט א זיבע־טעל פון דער גאנצער טרוקענער אויבערפלאך פון דער ערד און נישט צוזאָרפען אין בעזונדערע קא־לאָניעס — איין קאלאניע דא און א צווייטע קאלא־ניע דארטען — נאר אין איין קאמפאקטע מאסע איין ריזיג שטיק לאנד. און ביי די ברעגען פון אט דעם לאנד ליגען פערשידענע ימים, מיט וויכטיגע האפען־שטעט, נאר איין גרויסער חסרון איז דא פאראן: ווען א שיף וויל געהען פון איין איינעם ים צו א צווייטען, מוז זי דורכגעהן דורך פרעמדע וואסערען און פארביי פרעמדע לענדער. און דאס איז נישט גוט.

אבער איבער טיילען פון אט דעם לאנד ציהען זיך טייכען אין פערשידענע ריכטונגען, האט מען בע־שלאסען דורכצוגראבען קאנאלען צווישען די טייכען, און דאן וועלען שיפען קאנען געהן פון איין איינעם ים, צו א צווייטען דורך איניגע טייכען און דורך א קורצען וועג, אזוי האט מען בעשלאסען און אזוי טוט מען נאך ביז היינט צו טאג.

(ווייטער — זונטאג).

דיסקוסיע וועגן וואהל־רעכט

פאר כלי־קודש אין ראטען־פערבאנד

מאסקווע (יט"א) אין צוזאמענהאנג מיט דער דיסקוסיע וועגען וואהל־רעכט פאר כלי־קודש, וואס ווערט איצט געפיהרט אין ראטענפערבאנד האט דער פארזיצער פון „פערבאנד פון קריגערישע אפיקורסים", יאראסלאווסקי פערעפענטליכט א לאנגען ארטיקעל, אין וועלכען ער ענטפערט אלע גע־נער פון געבען כלי־קודש וואהל־רעכט. ווי באלד יעדער בירגער האט דאס רעכט צו וועהלען און אויס געוועהלט צו ווערען אונאבהענגיג פון זיין גלויבען, איז קיין גרונד נישטא. פארוואס אנ'אטעאיסט זאל יא קענען געוועהלט ווערען און א גלח אדער א רב נישט. זויבאלד עס ווערט אנערקענט וואהל־רעכט פאר גלויביגע, איז נישטא קיין [illegible] מען די זעלבע רעכט ביי דינער פון קולט. מען קען דאך נישט אבנעמען ביי זיי דאס רעכט נאר דערפאר, ווייל זיי זענען פראפעסיאנאלען פון דער רעליגיע.

די נייע סאוויעטישע קאנסטיטוציע גאראנטירט „די פרייהייט פון אפריכטען רעליגיעזע קולטען פאר אלע בירגער". וואס וועט עס זיין פאר א פרייהייט פון אבריכטען א רעליגיעזען קולט, אויב פאר אב־ריכטען א רעליגיעזען קולט נעמט מען צו ביי מענשען זיין וואהל־רעכט? — פרעגט יאראסלאווסקי. מען קאן נישט מיט איין האנד געבען פרייהייט פון גלויבען און מיט דער צווייטער האנד אבנעמען די רעכט ביי די, וואס פילען אויס די אדער יענע רעליגיעזע מנהגים.

יאראסלאווסקי האלט, אז עס וואלט געווען צו נאריש און שעדליך צו פערוואנדלען די כלי־קודש אין מארטירער, וואס לײדען פאר זייער גלויבען" אז א דיסקרימינאציע געגען גייסטליכע וועט בלויז מיטהעלפען דער אנטוויקלונג פון רעליגיעזען פא־נאטיזם.

אין לאנד זענען נאך פערהאן א סך מיליאנען גלויביגע זאגט יאראסלאווסקי און וועט נאך לאנג דויערען; איידער די רעליגיע וועט פערשווינדען אבער „געגען רעליגיע דארף מען קעמפען מיט אויפקלערונג און נישט מיט אויסאיבען א דרוק".

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבן

נייער פאלקסבלאט

צופאהר-טראמוואיען נעכטען געשטרייקט ביז מיטאג-צייט

אינטערווענץ פון ארבייטס=אינספעקטאר. — טראמוואי=ארבייטער פערעפענטליכט אנ'ערקלערונג.—5 נאכמיטאג קאנפערענץ ביי'ם ארבייטס=אינספעקטאר

(א) עהערנעכטען האבען די טראמוואיארזשעס פון די שטעטישע צופאהר־טראמוואיען ארויסגערוקט א רייהע פאדערונגען ווי: העכערען די לוינען אויף 10 פראצענט, פרעמיעס פאר ארבייטען א געוויסע צאהל יאהרען, 13־טע פענסיע און נארמירען די אורלויבען. היות די דירעקציע האט די פאדערונגען נישט נאכגעגעבען, האבען די ארבייטער עהערנעכטען ביינאכט אנגעהויבען א בעראטונג און בעשלאסען פון מארגען דאנערשטאג אן צו ווארפען די ארבייט.

אין די פריהמארגען שעה'ן, זענען אלע טראמוואיאזשעס געקומען אין די רעמיזעס אויף העלענובעק, כאטשאנאוויבאך און אין ברוס.

די ארבייטער פון די ערשטע צוויי רעמיזעס זענען צו דער ארבייט נישט צוגעטרעטען, נאר די טראמוואיאזשעס פון דער רעמיזע אין ברוס זענען יא צוגעגאנגען צו דער ארבייט. אזוי אז די צופאהר־טראמוואיען צווישען לאדז־אלעקסאנדער, לאדז זגערוש־אזארקאוו, לאדז־פאביאניץ זענען נישט געווען טעטיג. קורסירט האבען נאר די טראמוואיען אויף דער ליניע לאדז־קאנסטאנטין־לוטאמירסק.

ערשט אין עטליכע שעה ארום האט אנגעהויבען צו קורסירען די איינצעלנע טראמוואיען אויף די ליניעס לאדז־פאביאניץ, אלעקסאנדער און זגערוש, וואס זענען אנגעפיהרט געווארען פון די קאנטראלערען, אזוי אז כמעט יעדע צווייטע שעה איז געווען א טראמוואי.

אויך זענען געגצליך נישט געווען טעטיג די טראמוואי־אויטאבוסען אויף דער ליניע פאביאניץ־זדונסקא־וואלא־שעראדז.

די קאנדוקטארען פון די שטאטישע טראמוואיען האבען צוליב'ן שטרייק נישט ארויסגעגעבען קיין קאמבינירטע בילעטען.

דערווייל ביז וואס ווען, האבען די טראמוואיאזשעס אקופירט די רעמיזעס אין העלענובעק און כאטשאנאוויבאך.

אין דער זעלבער צייט האבען זיך אנגעהויבען אונטערהאנדלונגען ביים ארבייטס־אינספעקטאר, אינזש. קאקאווסקי. די שטרייקענדע האבען פעסטגעלאנגט צוהויבען אונטערצוהאנדלען אין איינצעלנע פאלען. די דירעקציע האט אבער געשטעלט א בעדינג, אז זיי וועט פריהער נישט צוטרעטען אונטערצוהאנדלען ביז די ארבייטער וועלען נישט פערלאזען די רעמיזעס.

צוליב דער שטעלונג זענען פערשטארקט געווארען די פאליציי־וואכען אויף די קורסירענדע צופאהר־טראמוואיען. אויך האט געהאלטען דערביי, אז מ'זאל מיט פאליציי דערווייטערען די שטרייקענדע פון די רעמיזעס, כדי צוריקצושטעלען דעם פערקעהר.

די פערהאנדלונגען צווישען די ארבייטער און ארבייטס־אינספעקטאר האבען דערווייל געדויערט, און נאך לאנגע בעראטונגען, האבען די טראמוואיאזשעס ארויסגעלאזט פאלגענדע אויפקלערונג אין פארם פון א פראטאקאל.

האבענדיג אין זין די שווערע ווירטשאפטליכע לאגע אין לאנד, האבען די טראמוואיאזשעס, וועלכע האבען אונטערגענומען די אקציע בעשלאסען איבערצוגעבען צו ערלעדיגען דעם סכסוך זייערע, דעם ארבייטס־אינספעקטאר פון דריטען קרייז, וועלכער וועט זיך בעמיהען מיט אלע מעגליכקייטען צו לוקווידירען ווי אמשנעלסטען דעם סכסוך לטובת די ארבייטער.

נעהמענדיג אויך אין אכט, אז דאס אבשטעלען דעם טראמוואי־פערקעהר רופט זיך שלעכט אפ צווישען די ברייטעסטע ארבייטס־שיכטען פון לאדזער אומגעגענד האבען זיי בעשלאסען איבערצורייסען דעם שטרייק און צוריק צוטרעטען צו דער ארבייט.

אויך האבען די ארבייטער זיך בעווארענט, אז קיינער וועט נישט ווערען דערווייטערט פון דער ארבייט צוליב'ן שטרייק, אויך נישט ווערען צוגעצויגען צו פעראנטווארטליכקייט.

צוליב דעם אלעם איז אין די נאכמיטאג־שעה'ן צוריקגעשטעלט געווארען דער טראמוואי־פערקעהר אויף אלע ליניעס.

דער ארבייטס־אינספעקטאר פון זיין זייט, האט גערופען אויף 5 נאכמיטאג א קאנפערענץ פון ביידע צדדים.

אומגעזעצליכע האנדלונג פון די שטייער-אמטען

(אג) די צאהל נאקאזען אויף דעם אומזאיד־שטייער פארן יאהר 1935 ווערען שוין איצט פונאנדערגעשיקט. אין פערגלייך מיט'ן פערגאנגענעם יאהר, אויב עס האנדעלט זיך וועגען פירמע, וואס פיהרען נישט קיין האנדעלס־ביכער, איז דער אומזאץ־שטייער זייער אויסגעמאסטען געווארען בעדייטענד העכער ווי אין 1934, ווי בעוואוסט איז אין לויפענדען יאהר דער שטייער אויסגעמאסטען געווארען אהן שאצונגס־קאמיסיעס. די אויסמעסטונג ענטשפרעכט אבער נישט דעם ווירקליכען צושטאנד און שטייגט בעדייטענד איבער די פאקטישע אומזאצען.

גלייכצייטיג מיט'ן ארויסשיקען די נאקאזען און אפטמאל נאך פריהער ווערען אדורכגעפיהרט יא־יעגטשעס און אפט מאל ווערען אפילו פערחתמ'עט די לאקאלען. דער דאזיגער שריט ווערט אנגעווענדעט אפילו לגבי שטייער־צאהלער, וואס זענען אינגאנצען נישט שולדיג קיין שטייערן.

אזא האנדלונג איז געגען די פארשריפטען פון דער פערפליכטענדער שטייער־ארדינאציע, פון וועלכען דער ארטיקעל 36 זאגט פאר, אז עס קען פערזיכערט ווערען נאך דער שטייער־חוב, וואס קומט פארן פאצייגעט, דאגעגען אנדערע פערזיכערונגען בעזונדערס פון נארמאל אויסגעמאסטענעם אומזאץ־שטייער זעהט די שטייער ארדינאציע נישט פאר.

עס פערשטעהט זיך אז דאס פערזיכערן דעם שטייער־חוב מיט 30 טעג פארן צאהלונגס־טערמין, מאכט אונמעגליך די נארמאלע פיהרונג פון די אונטערנעהמונגען. מען דארף דעריבער ערווארטען, אז די הויכע שטייער קאמער וועט זיך מיט'ן ענין פעראינטערעסירען און וועט אינפארמירען די שטייער־אמטען ווי זיי האבען צו האנדלען.

טעאטער „ראזמאיטאשטשי"
דיר. דוד צעלמייסטער.
היינט פרייטאג, 9.15 אווענד
מארגען שבת, 4 נאכמ. און 9.15 אווענד
לעצטע טעג! • לעצטע טעג!
כדי צו געבען די מעגליכקייט די ברייטע מאסען צו זעהען דעם וועלט־בעריהמטען זינגענדיגען, שפילעוודיגען און טאנצענדיגען
פסח'קע בורשטיין
אין זיין קרוין=ראלע
„דער בראנדער ציגיינער"
זענען די פרייזען געווארען רעדוצירט
פון 54 גר. ביז 2 זל.
עס נעמען אנטייל
נאדיא קארעני און יעקב פישער
מיט א גלענצענדען ארטיסטישען אנסאמבל.
דיר. דוד בייגעלמאן.
אכטונג! אויפ'ן אלגעמיינעם פערלאנג, ווערט מאנטאג געגעבען
„א חתונה אין שטעטל"
בילעטען צו בעקומען אין קאסע פון טעאטער.

אקציע פון דער מיטעלער אינדוסטריע

צו רעגולירען די פרייזען אויפ'ן באנוועל=מארק

(אג) דעם 8־טען ד. ח. איז פארגעקומען אין פאבריקאנטען־פערבאנד א פערזאמלונג פון אלע פעראינטערעסירטע וועגען דער לאגע, וואס האט זיך געשאפען אין שייכות מיט דער שטייגערונג פון די פרייזען פון באנוועל־גארן.

אין דער פערזאמלונג האבען זיך בעטייליגט דער לאנד־פערבאנד פון דער טעקסטיל־אינדוסטריע אין לאדז, טריקאטאזש פערבאנד פון דער פוילישער רעפובליק, פאבריקאנטען־פערבאנד און זאקען־פאבריקאנטען פערבאנד אין לאדז.

נאך א דיסקוסיע האבען זיך די פערזאמעלטע געשטעלט אויפ'ן שטאנדפונקט, אז דאס וויכטיגסטע איז די פראגע פון די פרייזען אויף גארן. אויפ'ן מארק זענען פאראן געגוג גארן־זאפאסען און די פרייזען דארפען נישט שטייגען. א חוץ דעם זענען אויך אונבעדינגט פערשארפט געווארען די קויף־בעדינגונגען, וואס בעשווערט נאך מעהר די לאגע.

די פערזאמעלטע האבען בעשלאסען אין די נאהענטסטע טעג אונטערצונעהמען אנ'אקציע מיט'ן ציל צו סאנירען די לאגע.

דריי חדשים תפיסה און 100 זל. שטראף

פאר וועלען איבערקויפען א פאליציי אגענט

(א) פאר'ן קרייז=געריכט איז נעכטען געשטאנען דער קעלנער ברוך לייזער זילבערשטיין, ווערענדיג בעשולדיגט און וועלען איבערקויפען א פאליציי־אגענט, אריינלייגענדיג איהם דריי זלאטעס אין טאש, בעת ער איז געקומען מאכען א רעוויזיע אין דער צוקערניע פון זיין בעל־בית, לעסלאו (זאוואדזא 16).

דער בעשולדיגטער זילבערשטיין טענה'ט אז ער האט גארנישט געוואלט געבען קיין לאפוב קע, נאר מאשר בכן, די דריי זלאטעס האט ער געגעבען אויפ'ן רויטען קרייץ.

דאס געריכט האט זילבערשטיינען פערמשפט אויף דריי חדשים תפיסה און 100 זל. שטראף.

א „קאנקורענט" פון שטאטישען שעכט-הויז

(א) די קאנטראלערען פון שטאטישען שעכט־הויז, האבען לעצטענס בעמערקט, אז אויפ'ן פלייש־מארק האבען זיך בעוויזען זייטלעך קעלבערן־פלייש וואס שטאמען נישט פון דער שטאטישער שחיטה.

און אז מ'זוכט — געפינט מען, האבען זיי טאקי אזוי לאנג געזוכט ביז זיי האבען געפונען ביי מענדעל נעלקאפף אויף בזשעזשינער 69 א גאנצען פלאמפיר־ווארשטאט, ווי מ'האט פלאמבירט דאס פלייש, וואס איז געקומען פון פרעמדער שחיטה.

דער „חותם" איז צוגעצויגען געווארען צו געריכטליכער פעראנטווארטליכקייט.

מ'שניידט שוין די תבואה פון די פעלדער

(א) די אגרארקאמער האט בעקומען א מיטטיילונג אז אויפ'ן שטח פון דער לאדזשער וואיעוואדזטווע, האט זיך שוין אנגעהויבען דער שניט אין די קלענערע ווירטשאפטען.

Dr. med.
Sadokierski
כירורג פון צייהן און יאסלעס
Piotrkowska 164 tel 114-20

פרייטאג, 10 יולי
כ' תמוז תרצו
זון־אויפגאנג 3.21
זון־אונטערגאנג 7.54
ליכט־צינדען: 7.41

קיין ארץ־ישראל
גרופענווייז און אינדיווידועל.
ביליגע פרייזען. גוטע בעדינגונגען.
פינקטליכע בעהאנדלונג.
ים־אויספלוגן לאנדאן–אמסטערדאם
דעם 7/7–16/7 פון 210 זל.
„פיארדי—נארוועגי"
דעם 19/7–30/7 פון 330 זל.
אויסלענדישע הנחה־און קורצייט־פעסער.
פארשטעהערשאפט פון „אינטוריסט"
אויספלוגען און רייזעס קיין רוסלאנד.
ברענגען קרובים פון רוסלאנד קיין פוילען
אינפארמאציעס ערטיילט
דאס יודישע רייזע=ביורא
Union Lloyd
Piotrkowska 42, tel. 107-87.

ארביטראזש - קאמיסיע צו ערלעדיגען

די סכסוכים אין דער קאטאן-בראנזשע

(א) נעכטען איז פארגעקומען א זיצונג פון דער פאך־קאמיסיע, וואס איז צוזאמענגעקומען ביי דער קאטאן־אינדוסטריע, כדי צו ערלעדיגען געשאפענע סכסוכים.

נאך לענגערע אונטערהאנדלונגען איז נעלונגען צו קומען צו א געוויסע פערשטענדיגונג. די רעשט פראגען איז בעשלאסען געווארען צו בעהאנדלען אויף דער זיצונג פון 14 ה. ח.

היות ביי א סך פראגען איז נישט געלונגען צו קומען צו א פערשטענדיגונג, וועלען זיי מוזען איבערגעגעבען ווערען צו אנ'ארביטראזש־קאמיטע.

פאר א שטרייק אין אלערטס פאבריק

(א) די ארבייטער פון „אלערט'ס" פאבריק (קאנטא 19) האבען ארויסגערוקט פאדערונגען צו פערגרעסערן די ארבייטס־צייט. היות די דירעקציע האט אפגעזאגט די פאדערונגען פון די ארבייטער, איז פאראן א מורא, אז ס'זאל אויסברעכען א שטרייק.

גאזאווניע ארבייטער פערלאנגען אזעלכע אורלויבען

ווי ס'האבען די שטאטישע-בעאמטע

(א) די ארבייטער פון דער היגער גאזאווניע האבען זיך געווענדעט צום צייטווייליגען שטאט־פרעזידענט גאדלעווסקי, וועגען ערטיילען זיי אנאלאגישע אורלויבען אזוי ווי עס בעקומען אלע אנדערע שטעטישע בעאמטע.

צוגאב-פאבאר-קאמיסיע אין יולי

(א) דעם 14 און 15 יולי ה. י. אמטירט אין לאקאל אויף פיאטרקאווער 165 א צוגאב־פאבאר־קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז־שטאט 1.

עס דארפען זיך מעלדען די פאבאראווצעס פון יאהרגאנג 1915 און עלטערע, וועלכע האבען זיך לעת עתה נישט געשטעלט צו דער איבערזיכט, האבען נישט רעגולירט זייער מיליטער־דינסט און וואוינען אויפ'ן שטח פון 2, 3, 5, 8, 9 און 11 קאמיסאריאטען און האבען בעקומען אויפפאדערונגען פון דער סטאראסטווע.

דעם 23 און 24 יולי ה. י. אמטירט אויף פעטריקאווער 165 א צוגאב־פאבאר־קאמיסיע פאר פ. ק. או. לאדז־שטאט 2.

עס דארפען זיך מעלדען די זעלבע יאהרגענג — די, וואס וואוינען אויפ'ן שטח פון 1, 4, 6, 7, 10, 12, 13 און 14 פאליציי=קאמיסאריאטען, וועלכע האבען בעקומען נאמענטליכע אויפפאדערונגען פון דער שטאטישער סטאראסטווע.

אונטערגעווארפענע קינדער

(א) אין דער אפטיילונג פאר סאציאלער שוץ ביי דער שטאט־פערוואלטונג האט מען אונטערגעווארפען 2 קינדער פון בערך 1 יאהר אלט. ביידע קינדער זענען אפגעפיהרט געווארען אין שטאטישען פינדעל=הויז.

פארק „העלענאוו" טעל. 209-32
זונטאג, דעם 12־טען יולי, 8.30 אוונד
געזעגנונגס-קאנצערט
פאר'ן אבפאהרען קיין אויסלאנד

ADA SARI

קאלאראטור-זינגערין פון וועלט-רוהם.
איינטריט אין פארק 2 נאכמ. 4 א זייגער וועט צושפילען א סימפ. ארקעסטעראונט. דיר. פון ס. פיעטרושקא
איינטריטס-בילעטען צום פרייז פון 1.09 זל. זאווי 2.20 זל. אויף ספעציעלע זיץ פלעצער און אין פארפערקויף צום פרייז פון 75 גר. ביז שבת איינשליסליך פערקויפט די קאסע פון פילהארמאניע, טערקישע צוקערניע (פיטריקאווער 12), ווי אויך די קאסע פון פארק „העלענאוו".

ארבייטער פארערט 10,000 זל.
ענטשעדיגונג ביי דער „איבעזפיעטשאלניע"
צוליב א פערשפעטיגטער אפעראציע

(א) דער שלאסער־ארבייטער, אלפרעד שיקע (39) בעת'ן שמעלצען אייזען האט איהם געשפריצט א שטיקעל אייזען פון וואס דאס רידאפעל פון אויג איז געווארען בעשעדיגט. שיקע איז אווערט אין אובעזפיעטשאלניע, וועל־כע האט איהם אפגעשיקט אין שפיטאל. דארטען האט מען עפעס פערשפעטיגט און ערשט אויפ'ן דריטען טאג איהם אפגעפיהרט קיין ווארשא, וואו מ'האט פעסגעשטעלט, אז צוליב דעם פערשפעטי־גען די אפעראציע, האט זיך אנגעזאמעלט מאטעריע און כדי צו ראטעווען דאס צווייטע אויג, איז נויטיג צו דערווייטערן דאס שווארדאפעל פון בעשעדיגטען אויג.

צוליב דעם אלעם, האט שיקע ארייגעטראגען אנ'אנקלאגע אין קרייז־געריכט, מאהנענדיג זיך ענט־שעדיגונג 10.000 זל.

דאס קרייז־געריכט האט די אנקלאגע אפגעוואר־פען.

שיקע אפעלירט, און אין די נאהענטסטע טעג וועט דער אפעלאציע פראצעס פארקומען אין ווארשא.

פון 13 ביז'ן 27 ה. ח.
ווערט מען קענען מיטנעמען קינדער אויף דער באהן אומזיסט

(א) לויט'ן מוסטער פון די פריהערדיגע יאה־רען, וועט מען אויך היי־יאהר אויף דער צייט פון די וואקאציעס קאנען מיטנעמען אויף די באהנען קינדער אומזיסט. נישט מעהר די צייט פון די בחנמ־דיגע רייזעס זענען געווארען פערקירצט פון 13 ביז 27 ה. ח.

יעדער דערוואקסענער מענש וועט קענען מיט־נעמען 4 קינדער ביז 14 יאהר, פאר יעדען קינד וועט מען דארפען אפצאהלען 20 גראשען.

געלד-זאמלער מוזען האבען לעגיטימאציעס
ארויסגעגעבען פון דער סטאראסטווע

דער סטאראסטווע טיילט מיט, אז אלע, וועלכע זאמלען געלד, צוועקמעסיג אין נאטור מוזען האבען לעגיטימאציעס ארויסגעגעבען פון דער סטאראסטווע. אהן א לעגיטימאציע איז נישט ערלויבט צו גיין זאמלען און די שולדיגע וועלען צוגעצויגען ווערען צו פעראנטווארטליכקייט.

איר פלאנט קיין
יוגאסלאוויען,
רומעניען,
בולגאריען.
טערקיי
מיט דער מעגליכקייט צו פערקירצען אדער פערלענגערן דעם אויפענטהאלט.

אינדיווידועלע ריטשאלטען
אין טשעכאסלאוואקיי, עסטרייך, יוגא־סלאוויען און רומעניען.

פערקויף פון קאמפענסאציע־אקרעדיטיוון.

„ארביס" פיעטריק. 18, טעל. 249-40.

פער'חתמעטע באהן־וואגאנען איבער דאנציג קיין גדיניע

פון דער האנדעלס־פערקעהר אפטיילונג ביי דער, ווילען אויסמיידען די חעוויזען־רעוויזיע, דארפען די איעוואודיאציע בעט מען אונז מיטצוטיילען, אז איינשטייגען אין די פערחתמ'טע וואגאנען, אויף די פאסאזשירען, וועלכע פאהרען קיין גדיניע און יועלכע עס געפינען זיך געהעריגע שילדלעך.

ער איז נישט ווייט פערפאהרען
ביטערער סוף פון אנ'אמאטאר אויף פרעמדע ראווערען

(א) אז ס'איז נישטא קיין מזל העלפט קא חכמה נישט — מעג מען אפילו פאהרען אויף א ראווער. אט אזא שלימזל האט נעכטען געהאט יוזעף רומיאנעק.

רומיאנעק איז זיך אזוי געגאנגען אויף זגער־זשער גאס, און אזוי געהענדיג און טראכטענדיג מסתמא פון דאס, יענץ וכדומה, האט ער פליצלונג דערזעהען שטעהען א ראווער אנגעלעהנט אן א טיר פון א געוועלב, ער האט טאקע נישט לאנג גע־טראכט און ארויפגעזעצט זיך אויפ'ן ראווער און — היידא

איז ער דאך אבער — ווי שוין געזאגט א שלימזל — האט עס באלד געמוט בעמערקען דער בעל־בית פון ראווער, יענער האט גענומען מאכען קולות און דער סוף איז געווען — אוי פרעגט אייך שוין גארנישט — אז רומיאנעק איז פארפאהרען אין קאמיסאריאט.

רעארגאניזאציע און פערגרעסערונג פון דער האאפעראטיווער קרעדיט-באנק
פון הויז-בעזיצער אין לאדז, פיעטרקאווער 39

אין משך פון דער לעצטער צייט איז אדורכגע־פיהרט געווארען א גרינדליכע רעארגאניזאציע פון דער היגער פאפולערער באנק־אינסטיטוציע „קאא־פעראטיווע קרעדיט־באנק פון הויז־בעזיצער" אין לאדז, פיעטריקאווער 39.

די רעארגאניזאציע איז נוגע סיי די יסודות פון ארבייט פון דער דאזיגער אינסטיטוציע און סיי דעם אינערליכען צוזאמענשטעל פון דער אנפיהרונג.

לעצטענס איז פארגעקומען די יעהרליכע גענע־ראל־פערזאמלונג פון דער באנק, אויף וועלכער עס איז אויסגעוועהלט געווארען אלס מיטגליד פון דער פערוואלטונג דער בעקאנטער לאדזשער כלל־טוער פרעזעס פון קהלה־ראט און מיטגליד פון שטאדטישען ביראט, ה' פישעל ליבערמאן און פרעזידיום פון ראט פון דער באנק איז געוועהלט געווארען דער בעקאנטער לאדזשער אינדוסטריעלער און פילאנטראפ ה' א. י. גראסליכט און אנגעזעהענער ארטאדאקסי־שער עסקן, פרנס איטשע מאיר טייטעלבוים.

די נייע לייטונג האט תיכף אנגעהויבען אנ'־ענערגישע און אינטענסיווע ארבייט אויפ'ן געביט פון פערברייטערן און פערגרעסערן די טעטיגקייט פון דער דאזיגער קרעדיט־באנק.

די בעניייטע טעטיגקייט האט באלד אין די ערש־טע צייט זיך ארויסגעוויזען פאר זעהר פרוכטבאר. כ'האט זיך פערשריבען א בעדייטענדע צאהל נייע מיטגלידער, דעסגלייכען האבען זיך פערשטארקט די באנק־אפעראציעס.

ס'איז קיין ספק נישט, אז ביי דער דאזיגער איני־טענסיווער טעטיגקייט וועט די קרעדיט־באנק פון די הויז־בעזיצער אין לאדז פערנעמען איינס פון די אנגעזעהענסטע ערטער אין לאדזשער יודישען באנק־וועזען.

א בעזונדערע פער־אינטערעסירונג האט אין שטאט ארויסגערופען דער פאקט, וואס די באנק איז לעצטענס געשלאסען שבת און יום־טוב.

טראנמיסיע-פאס רייסט אפ די האנד ביי אנ'ארבייטער
שווערער פארפאל בעת דער ארבייט

(א) אין ראמיש'ס פאבריק אויף סענאטארסקא 14, האט פאסירט אנ'אויסערגעוועהנליכער אומגליקס פאל. בעת דער ארבייטער אדאם קאניעווסקי איז געווען פערטון ביי דער מאשין, האט א טראנסמי־סיע פאס איהם ארייגעכאפט די לינקע האנד און זי איהם אפגעריסען ביז צום אקסעל.

אין א שווערען צושטאנד איז ער אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

ארעסטאנטען וועט מען נישט קענען איבערפירען
אין פריוואטע אויטאבוסען

(א) די מאכט האט ארויסגעגעבען א פעראָרדנונג אז ס'וועט פערווערט איבערצופיהרען ארעסטאנ־טען אין פריוואטע אויטאבוסען.

12-יעהריג קינד אפגעבריהט מיט א טעלער זופ

(א) אין דער האלב־קאלאניע אויף 3־טען מאי איז אפגעבריהט געווארען מיט א טעלער זופ דער 12 יעהריגער יעזשי פאוולאק.

פאגאטאוויע האט נאכן ערטיילען איהם די ערשטע הילף אפגעפיהרט אין שפיטאל.

זעלבסטמארדען

(א) אין זיין אייגענער וואוינונג (ראובאחטשי־קאוו 13) האט געפרובט בעגעהן זעלבסטמארד אויפ עסענדיג א גרויסע חאזע טאבאק, דער 23־יעהריגער שימעאן פאפאווסקי.

א צווייטער פאל האט פאסירט אויף ווילטשא 1 ווי ס'האט זיך נע'סמ'ט מיט יאדינע די 21־יעהריגע זאפיא וולאכשינסקא.

ביידע זעלבסטמערדער זענען א שווערען צו־שטאנד אפגעפיהרט געווארען אין שפיטאל.

ער לערנט זיך אויף דער יונג

(א) ביי דער ערציהערין פון דער האלב־קאלאניע אין פארק אויף 3־טען מאי, אירענא יא־שינסקא האט איינס פון די קינדער געפרובט ביי איהר צוגנבענען דעם האנד־בייטעל מיט געלד. זי האט עס בעצייטענס בעמערקט און דעם יונגען גוב איבערגעגעבען אין דער האנד פון דער גע־רעכטיגקייט.

Dr. med. Trepman
ספעציאליסט פאר טריפער, סיפילים און הויט־קראנקהייטען.
בעהאנדלונג פון מענער־שוועכע.
זאוואדזקא 6, טעל. 12-234
נעמט אן פון 8—11 נאכמ. און פון 6—8 אוונד,

ר. איזראעל

אויסגעלייטערטע נשמות
סענסאציאנעל שפאנענדער ראמאן פון יודישען לעבען

72

מאיר'ל ראכוערגער איז געקומען צו לויפען נישט טויט און נישט לעבעדיג, ער האט געמאכט דעם אנשטעל ווי ער האט דא א גרויס געשעפט צו ערלעדיגען, הגם ער האט בכלל נישט געוואוסט וועגען וואס עס האנדעלט זיך.

מאיר האט געוואוינט אין איין שטיבעל אויף דעם אזוי־גערופענעם צווייטען שטאק, הגם פון דרויסען האט מען אויף דעם דאזיגען הויז בשום אופן נישט געקענט זאגען, אז אויסער דעם פאר־טער זענען דאך דארט פערהאן שטאקען.

די געקומענע געסט האבען זיך ארומגעקוקט אין אלע זייטען און ס'זעהט אויס, אז זיי האבען אזא בילד געזעהען דאס ערשטע מאל אין זייער לעבען, ביי איין וואנד זענען געשטאנען צוויי אלטע בעטען און ס'האט זיך געדוכט, אז דער סופיט ליגט אויף די וועגד פון די בעטען, אויף איין וואנד איז געשטאנען א צואמענגעשטעלטער וועב־שטוהל, ווייל מאיר האט בעקומען ארבייט אין א יודישער פאבריק, אויף דער דריטער וואנד זע־נען געווען 2 דאך־פענסטערלעך און צווישען זיי איז געשטאנען א טישעל, איבער וועלכען ס'איז געהאנגען א שפיגעלע, אויף דער וואנד וואו ס'איז געווען די טיר איז געשטאנען א וואסער־באנק מיט צוויי עמערס — איינע אויף ריין וואסער און איינע אויף שמוציג, אין מיטען שטוב א קליין טישעל און ארום 3 צובראכענע שטוהלען, דאס איז געווען די מעבלירונג פון צימער.

אויב די שכנים האבען אויף מינדלען, מאיר'ס ווייב, בעזאגט, אז זי איז א „שליאך", האבען זיי נישט איבערטריבען, אין שטוב איז טאקע נישט געווען קיין אידעאלע ריינקייט וואס האט נאך דעם דאזיגען צימערל צוגעגעבען מעהר ארימקייט.

מאיר'ל איז אריינגעלאפען אין צימער און האט אליין נישט געוואוסט וואס ער זאל אנ'הויבען צו טון. ער האט ארופגעכאפט דאס היטעל פון קאפ און עס געהאלטען אין האנד. אזוי ווי ער פלעגט דאס טון יוען צו מינדלען איז אריינגעקומען דער דאקטאר, בעת זי איז נישט היינט געדאכט, גע־יוען ועהר קראנק.

— זיצט האט ער געזאגט צו די געסט.

די געסט האבען זיך אבער נישט געטרויט איועקצוזעצען אין אזא מעמד און דער א ג.ק.'מענער איז גלייך צוגעטרעטען צו דערציהלען יועגען וואס ער איז דא אהער געקומען.

— מיר זענען נישט קיין אמעריקאנער ווי אלע מיינען דא, אבער מיר זענען דאך אויסלענדער דאס הייסט, אז איך בין געבוירען אין פוילען, אבער ס'איז שוין זעהר לאנג, ווי איך בין פון דאנען אועק. איך האב זיך נישט וואס צו בעקלאגען אויף מיין לאגע, ווייל איך בין א זעהר רייכער מאן און וואוינט שטענדיג אין אויסטראליען.

— דאס איז מיין פרוי, האט ער אנגעוויזען אויף דער דאמע, וועלכע איז צוזאמען מיט איהם געקומען. איך האב חתונה געהאט נאך דעמאלס ווען איך האב געוואוינט אין לאנדאן, זי אליין איז שוין געבוירען געווארען אין ענגלאנד.

מאיר איז געשטאנען מיט דעם היטעל אין האנד, געהערט און נישט פערשטאנען נאך וואס מען דערצעהלט איהם דאס אלץ, דאס איז דאך פאר איהם געווען אינגאנצען נישט אינ־טערעסאנט, ער האט דאך געוואלט וויסען צוליב וואס דער אמעריקאנער, אדער ענגלענדער איז צו איהם גע־קומען, יעדע ווייל האט זיך די טיר געעפענט און ס'האט ארייגעקוקט אנ'אנדער שכנטע, ווייטדיג נייגעריג וואס דארט טוט זיך.

— ווייסט דו נאך נישט ווער איך בין? האט דער ענגלענדער אויסגעשריגען, דארף איך דיר נאך מעהר צו דערצעהלען.

מאיר האט צוריק ארויפגעלייגט דאס היטעל אויפ'ן קאפ, זיך גוט אריינגעקוקט אויף דעם גאסט און א געשריי געגעבען:

— דוד, דאס ביזט דו דוד, נישט אמת?

— יא, דיין ברודער דוד.

— אזוי דאס ביזט דו, איצט דערקען איך דיר. ס'איז שוין אוועק 24 יאהר, זייט דו ביזט אוועק, איך געדענק עס ווי איצט. דורך די גאנצע 24 יאהר האסט דו קיין איין וואָרט נישט געשריבען, איך זאג דיר דעם אמת, אז איך האב דיך שוין געהאלטען פאר טויט, איך האב שוין גארנישט גערעכענט, אז איך זאל דיך נאכאמאל זעהען.

— און אט זעהסט דו מיך ברודער, איך בין נישט געשטארבען, איך לעב און בין זעהר רייך, גלויב מיר, אז ס'איז געווען א סיבה דערביי וואס איך האב צו דיר נישט געשריבען און דיר נישט געגעבען צו וויסען וואו איך געפין זיך, איך וועל דיר יועגען דעם אלעם דערצעהלען, דערביי מוזט דו אבער געדענקען, אז די ערשטע צייטען נאך דעם ווי איך בין אוועק פון דאנען, האב איך קיין געבראטענע טייבעלעך נישט געגעסען, ס'איז מיר זעהר שווער אנגעקומען א גראשען צו פער־דינען. אבער מיט דער צייט איז געגאנגען אלץ בעסער און בעסער און מ'זאגט אויף מיר, אז איך בין א מיליאנער.

— מ'זאגט בלויז? האט מאיר געפרעגט.

— אזוי ווי מען זאגט אזוי איז עס, איך וויל פאר דיר גארנישט פערלייקענען, אבער גענוג דער ווייל צו דערצעהלען פון מיר, מיר וועלן נאך בע־ייזען דאס צו טון, כ'פאהר נאך נישט אזוי שנעל איועק פון דאנען. איצט זאג מיר וואס הערט מען ביי דיר.

— דו זעהסט דאך, לויט מיין שטובען־שטאנד קענסט דו דיר פארשטעלען וואס מען הערט ביי מיר, ס'איז שלעכט ברודער, נישט דא וואס אין מויל אריינצולעגען, מען פייניגט זיך, אז ס'געהט נישט ווייטער.

— זארג נישט, ברודער מעהר, פון א צייט וועסט דו זיך נישט דארפען מעהר פייניגען, און דאס פער־שטעה איך איז דיין ווייב, נישט אמת?

— יא, דאס איז זי, מינדעל מיין ווייב, ווען דו ביזט אוועקגעפאהרען האט מען מיר טאקע גע־רעדט דעם שידוך און ס'איז געווארען דערפון.

— און קינדער? האט דוד דיסקריעט געפרעגט.

— קינדער האט דער רבונו של עולם געגעבען צוויי, אבערביידע לעבען נישט.

— דאס איז נישט גוט, ס'וואלט בעסער געווען מיט קינדער.

— אז דער אויבערשטער וועט וועלען, וועט נאך זיין קינדער אויך.

דוד איז געווארען טרויעריג, עפיס איז איהם געלעגען אויף דער צונג, וואס ער האט נישט געקענט ארויסרעדען, דאך האט ער זיך דעצידירט און געפרעגט:

— זאג מיר מאירל, וואס איז געווארען מיט דעם קינד?...

— מיטן דעם קינד וואס דו האסט מיר דעמאלט איבערגעלאזען? האסט מיר א גרויסע עלה געטון, איך האב דאך נישט געקענט נעהמען דאס עופה'לע און ארויסווארפען אויפ'ן גאס, כ'האב זיך שטארק געפייניגט ביז מ'האט דאס קינד אריינ־גענומען אין א יתומים־הויז.

— און דאן וואס איז מיט איהם געווארען.

— וועל מיר גוטעס גינען, האט מאירל גע־ענטפערט.

(המשך קומט)

נעכטיגע לעצטע זיצונג פון שטאטישען בייראט

געכטען איז פאָרגעקומען א זיצונג פון שטאָטישען בייראט. דאָס איז געוועז שוין די לעצטע זיצונג פאַר די פעריען, און זי האָט דעריבער געטראָגען א שלעפעריגען כאַראַקטער.

ביים אנהויב איז פאָרגעלייענט געוואָרען דער קאָמוניקאַט וועגען די נייע וואַהלען צום שטאָט-ראַט. דאַן איז נאָך א קורצען רעפעראַט אנגענומען געוואָרען די נייע סאַניטאַר-אָרדנונג, פאַרשריפטען, וועלכע זעהען פאָר צווישען אַנדערען, אויטאָמאַטישע מיסטקאַסטענס אין די הייזער, וואָס זענען שוין קאַנאַליזירט געוואָרען. די דאָזיגע מיסטקאַסטענס וועלען בעזייטיגט ווערען דורך א ספּעציעלען מעכאַניזירטען שטאָטישען טאַבאָר.

דאַן איז רעפערירט געוואָרען דער אויסערגעוועהנליכער בודזשעט, וועלכער זעהט פאָר א הלוואה פאַר די שטאָטישע פייערלעשער. דער אויסערגעוועהנליכער בודזשעט איז בעשטימט געוואָרען אין דער הויך פון הוצאות 9½ מיליאָן זל. הכנסה א קנאַפער מיליאָן וויניגער

עס זענען נאָך בעטראַכט געוואָרען א רייה הלואות און דאָטאַציעס אויף עפענטליכע אַרבייטען פון דעם אַרבייטס-פאָנד. עס ווערען דאַן בעטראַכט א רייה וויניגער וויכטיגע פראַגען, פערשידענע סובסידיעס, דערונטער פאַר'ן שטאָטישען טעאַטער און די לעצטע זיצונג פון בייראַט פאַר די פעריען ווערט געשלאָסען.

דעם 26 יולי וואהלען צום יודישען וועלט-קאנגרעס

ווי מען טיילט אונז מיט פון ביוראָ פון יודישען וועלט-קאנגרעס, זענען שוין ענדגילטיג בעשטימט געוואָרען די וואַהלען אין פוילען א. י. ע. 26 ד.ח. דער וואהל-רעגולאַמין איז פאָלגענדער:

יעדער יוד, וועלכער איז אַלט 18 יאָהר, האָט וואַהל-רעכט. די וואַהלען וועלען זיין דעמאָקראַטישע, געהיימע, פּראָפּאָרציאָנעלע. בעת'ן וועהלען מוז יעדער מיטבּרענגען איינעם פון פאָלגענדע דאָקומענטען: פּאַס, מיליטער-ביכעל, מעטריקע, ביכעל פון דער אויבּופּיעטשאַלניע, עס ווערען אויך אַנערקענט בעשטעטיגטע דאָקומענטען פון ראַבינאַט, אָדער קהלה, מיט פאָטאָגראַפיעס.

דער וואַהל-קאַלענדאַר איז פאָלגענדער: ביז'ן 16 ד.ח. מוזען אין יעדער שטאָט געשאַפען ווערען וואַהל-קאָמיטעטען, ביז'ן 16 קאָן מען אַריינגעבען צו דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע אין וואַרשאַ קאַנדידאַטען-ליסטעס. יעדע קאַנדידאַטען-ליסטע מוז זיין פערזעהן מיט 150 פאָרשריפטען. ביז'ן 19 ווערען די קאַנדידאַטען-ליסטעס בעשטעטיגט. עס קאָנען אויך צוגעלאָזט ווערען טעכנישע בלאָקען, וועלכע דאַרפען אָבער מעלדען דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע ביז'ן 22 ד.ח. דעם 22 דאַרפען די אָרט-גע וואַהל-קאָמיסיעס עפענטליך מעלדען דאָס לאָקאַל וואו די וואַהלען קומען פאָר. דעם 26 קומען פאַר אין גאַנצע: לאַנד די וואַהלען צום יודישען וועלט-קאָנגרעס. ביז'ן 28 דאַרפען די וואַהל-פּראָטאָקאָל'ען איבערשיקט ווערען אין דער הויפּט-וואַהל-קאָמ'סיע אין וואַרשאַ. פּראָטעסטען אויף די וואַהלען קאָנען איבערגעשיקט ווערען דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע ביז'ן 29 ד.ח. ביז'ן 31 ווערען די וואַהל-פּראָטאָקאָלען בעשטעטיגט דורך דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע. דעם 3 אויגוסט ווערט דורך דער הויפּט-וואַהל-קאָמיסיע פערעפענטליכט דער רעזולטאַט.

ווי בעקאַנט וועהלט קאָנגרעס-פוילען 39 דעלעגאַטען. עס איז פאָראויסצוזעהען פאָלגענדע צענטראַלע ליסטעס: ליסטע פון'ם אַרבייטענדען א"י, (פועלי ציון „התאחדות"), ליסטע פון דער אַלג. ציוניסטישער אָרגאַניזאַציע, ליסטע פון „מזרחי", יודענשטאַט-פּאַרטיי, פאָלקס-פּאַרטיי, יודישע-פּאַליטישע אָרגאַניזאַציעס. מעגליך אויך, אַז עס וועלען זיין אויך לאָקאַלע ליסטעס, ווייל 150 וועהלער האָבען דאָס רעכט אַריינצוטראָגען א ליסטע.

NA RATY APARATY FOTOGRAFICZNE NA RATY

KODAK, WELTA i inn. od 10 zł. miesięcznie

GRIMM i KAMIEŃSKI, Piotrkowska 64, telef. 206-26

UWAGA: Futerały, błony i wywoływanie gratis.

די יאהרצייטען פון דר. הערצל און ח. נ. ביאליק ז"ל

מארגענדע הזכרות אין די שוהלען

צוליב כ' תמוז, דעם 32-טען יאָהרצייט פון ציוניסטישען פיהרער ד"ר ט. הערצל און כ"א תמוז, דעם 2-טען יאָהרצייט נאָכ'ן טויט פון'ם גרויסען נאַציאָנאַלען דיכטער חיים נחמן ביאַליק ז"ל, קומען פאַר מאָרגען, שבת פריה, הזכרות אין די שוהלען: אין „אהל יעקב" (גדאַנסקאַ 18), מיט דער בעטייליגונג פון הרב ד"ר גאָלדשטיין פון וואַרשאַ, אין „שערי מזרחי" אויף זאַכאָדניאַ 68, אין „באר מרים" אויף נאָוואָ-זאַרזשעווסקאַ 18, אין ווילקער שוהל אויף זאַכאָדניאַ 56, אין וואָלינער שוהל אויף וואָלטשאַנסקאַ 6.

זונטאָג, 11 אַ זייגער פאַרמיטאָג וועט פאָרקומען א פייערליכע הזכרה אין דער סינאַגאָגע אויף אַל. קאָשטשושקי מיט דער בעטייליגונג פון אויבער-קאַנטאָר און כאָר. די טרויער - רעדע וועט האַלטען דער פּרעדיגער ד"ר מ. ברוידאַ.

ווייטערע פערזאמלונגען פון דער א"י-וואד

אין צוזאַמענהאַנג מיט דער א"י-וואָך, וואָס האָט זיך אָנגעהויבען נעכטען אין אונזער שטאָט, וועלען היינט און מאָרגען נאָך פאָרקומען פאָלגענדע פאַרלעזונגען:

1) היינט, 9 אָוונט אין לאָקאַל פון „ברית הקנאים", וואָלטשאַנסקאַ 52; 2) מאָרגען שבת, 4 אַ זייגער נאָכמיטאָג אין לאָקאַל פון „פועלי-ציון", פעטריקאָווער 83; 3) מאָרגען, שבת, 9 אָוונט אין „השומר הדתי" 6-טע-פיען 25; 4) מאָרגען, שבת, 9 אָוונט אין לאָקאַל פון קבוץ „יותקיניה" קילינסקיעגאָ 86; 5) זונטאָג, 9 אָוונט אין „מזרחי" און „אגודת בעל-מלאכה דתיים", זאַכאָדניאַ 63.

מיט רעדעס וועלען אַרויסטרעטען: ל. לעווין, אַדוו. גייזלער, נייגאָלדבערג, י.מ. ביאַלער, י. דעמבינסקי, הרב גוטקאָווסקי, א. צ'י, מגר. שעפּסקי, ד. מאַרעק, רובין, מ. בערגער א. א.

פון ארץ-ישראל-אמט

די ה"ה גאָלדבערג מרדכי חנוך און ציפּאַ, הילערעאָוויטש יוחנן פישעל דאַרפען זיך מעלדען באַלד אין ארץ-ישראל-אַמט, שרודמיעסקאַ 29, וועגען זייער עליה קיין ארץ-ישראל.

דער פּאַלעסטינאַ-אַמט איז טעטיג פון 10 ביז 1 פאַרמיטאָג.

KINO TEATR MIRAŻ 11 LISTOPADA 16

היינט דאָס פערכטיגסטע פילם-מייסטערווערק פון צאַרישען רוסלאַנד

רעזשי: **W. Tarzański**

א. נ.

„שוואַרצע אויגען"

אין דער הויפּט-ראָל: HARRY BAUR

אָנהויב 4 אַ זייגער נאָכמ.

אפטייקען.

היינטיגע נאַכט - דיזשורען

(א) היינט ביינאַכט דיזשורירען: ל. שטאַסאַל (לימאַנאָווסקיעגאָ 37), ש. יאַנקעלעוויטש (אַלטער מאַרק 9), מ. סטאַניעלעוויטש (פּאָמאָרסקאַ 91), א. טשאַרקאָווסקי זאַוואַדזקאַ 45), ב. גלוכאָווסקי (נאַרוטאָוויטשאַ 6), ס. האַמבורג (גלובנאַ 50), ל. פּאַווּלאָווסקי (פּעטריקאָווער 307).

פון דער זומער-קאלאניע ביי „נותן-לחם"

די פערוואַלטונג פון „נותן-לחם" האָט בעשטימט אויף דער זומער-קאָלאָניע אַ געוויסע צאָהל ערטער פאַר די קינדער פון די פּשיטקער געליטענע, און נעכטען זענען טאַקע געקומען 6 קינדער פון פּשיטיק און זיי וועלען אויסגעהאַלטען ווערען 2 חדשים אויף די קאָסטען פון דער אויבענדערמאַנטער געזעלשאַפט.

הין און צוריק קיין ווילנע פאר 15,60 3-טע קלאס

אין שייכות מיט'ן אָפּגעבען כבוד דעם הארץ פון מאַרשאַל פּילסודסקי אויפ'ן צמענטאַזש אין ראַסיע, וועט טען דעם 10. יולי קאָנען פאָהרען הין און צוריק קיין ווילנאַ פאַר 15,60.

דער צוג וועט אָפּגעהן פון לאָדז קאַלישער וואָקזאַל דעם 10-טען יולי אין אָוונט און צוריקקומען פון ווילנאַ וועט מען דעם 13. יולי אינדערפריה, אזוי אַז אין ווילנאַ וועט מען פערברענגען 2 טעג.

קאָנטראָל-קאַרטען אויף דעם צוג קאָן מען בעקומען אין בילעט-קאַסע אויף לאָדז-קאַלישער-וואָקזאַל און אין אַלע אגענטורען און אָפּטיילונגען פון „אָרביס" און „וואַגאָן-לי-קוק".

ווארשאווער אפיציעלע בערזע

דעוויזען:

האָלאַנד	–	–	–	359.60
לאָנדאָן		–	–	26.49
ניו-יאָרק (קאַבעל)		–	–	52775
שווייצאַרישער פ.		–	–	172.90

אפיציעלע פראצענטיגע פאפירען

באַנק פּאָלסקי	–	–	–	
3 פּראָצ. אינוועסטיציע	I. פּרעמירטע			67,00
3 „	II. „	„	–	67.50
4 „	דאָלאַרובקע	–	–	47.75
7– „	סטאַביליזאַציע		–	50.00
5– „	וואַרשאַווער		–	54.50
5– „	לאָדזשער	–	–	48,00

Dr. med. H. LUBICZ

צוריקגעקעהרט

ספּעציאַליסט פאַר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראַנקהייטען

צעגעלניאַנאַ 7 (פריהער 43). טעלעפאָן 141-32

עמפּפאַנגס-שעה'ן 8-10, 12-2 און 5-8 אָוונט

דאָן-דאָמינגאָ

ר. מלאד

ראמאן

119

די הייזער אויף יענער אַוועניודע און אויף די זייטיגע גאַסען זענען געווען איינגעוויקלט אין לויכטענדיגען גאָלד. די ראַמען ארום די טירען און פענסטער, די געזימסען, די פיגורען און אַלע אויסקריצונגען, וואָס בעצירען די פיין ארכיטעקטאָרישע בנינים, זענען איצט געשמאַנען איינגעטונקען אין ברענענדיגער העלקייט, אפילו צו די פלאַכע דעכער פון א טייל הייזער זענען צוגעמאַכט געוואָרען קינסטליכע, ציטערווייליגע שטראַלען און שפּיצען און אַלץ איינגעוויקלט אין ליכט. די פייערען האָבען צוריקגעשטראַמט מיט א גערויסטער העל-רויטער פאַרבע און האָט געפלאַסען איבער דער שטאָט. די ראַקעטען האָבען זיך ווידער אָנגעשלאָגען אויפ'ן הימעל, האָבען זיך די וואָלקענס ווי פון זיך אַליין פאַרמירט אין אָנגעצונדענע בערג, און זענען געשוואומען אין דער הויך, ווי אין א פלוטיגען ים...

דערצו האָבען צעהנדליגער פּראָזשעקטאָרען אַרומגעפלאָנדזשעט איבערן הימעל, מיט א בלייאַרטיג-בלויען שיין האָבען זיי ווי מיט א שטאָלענעם מעסער איבערגעשניטען די וואָלקענס און זיך פערלוירען אין דעם ציגאַסענעם אָפּגלאַנץ פון די מיליאָנען פייערען.

אַלערליי קלובען און ספּאָרט - פעראיינען האָבען צונויפגענומען זייערע מיטגלידער און מיט מיליטערישער קליידונג פיהנער און בּאַראַבאַנען געמאַרשירט איבער דער „אַוועניודע".

עס האָבען אויך מאַרשירט איבער די גאַסען גאַנצע מחנות מיט קליינוואַרג, וואָס האָבען נישט געהערט צו קיין קלוב און צו קיין אָרגאַניזאַציע. דאָס זענען מעהרסטענס געווען קינדער, וואָס האָבען נישט פערזוכט אין זייער לעבען דעם טעם פון שול, אָדער עלעמענטאַרע בילדונג (דער קאָנגרעס האָט נישט איין מאָל אָפּגעוואָרפען דעם פּראָיעקט, וואָס דער רעפאָרמאַט דר. ריאָ מאָגאָראַקאָ האָט אַריינגעבראַכט וועגען איינפיהרען אָבליגאַטאָרישע שול-סיסטעם. מען האָט זיך צופרידען געלאָזט מיט די עטליכע שולען וואָס די רעגירונג האָט אויסגעהאַלטען, און די בירגער האָבען פון זייער פרייען ווילען זיך געקענט מיט דעם בענוצען, אָבער די בירגער וואָס האָבען זיך פון איינגענעם ווילען שוין געוואָלט בענוצען מיט דעם רעגירונגס „חסד" האָבען זיך אויך געמוזט אָפּזאָגען מחמת מאַנגעל אין בגדים), זיי, די קינדער, זענען חאָס געווען די פּיאָנערען פון צוקונפטיגע לייטיגייער און פוילאַקעס, און צו פערצעהן, פופצעהן יאָהר האָבען זיי שוין פערזוכט דעם טעם פון פערברעכען די פּאַרנאַסטען און די אַוועניודען און די געסלעך פון לאַפּי, אַרומשלעפּענדיג זיך גאַנצע מחנות! ווייז אונטער די לאָדענס פון די „פּאַנסיאָנען" און מיטציטערען צו יעדען פּויק אָדער רוף פון די מיידלעך דורך די צוגעשפּאַרטע לאָדענס...

זייערע מיטגלידער האָבען איצט נישט דערלויבט זיך אָנצוטון גלייך מיט די קלוב-מיטגלידער אין ווייסע מאַטראָסען-קליידער, אָדער ווי די פּלאַט-אָפיצירען, האָבען זיי זיך בענוגענט געלאָזט מיט גרויסע שמוציגקייט, געפאַרבט אין פּאַסען שוואַרץ און ווייס, אַנדערע האָבען נאָר געטראָגען טרוקענע ציליגדערס און פראַקען, וואָס זענען אַרומגעשוואומען און אַריבערגעהאַנגען צעלאַפּערט איבער זייערע יונגע גופים...

די יונגלעך האָבען זיך אויסגעווייזט און אויסגעשוואַרצט די פּנימער, האָבען זיך צוגעקלעפּט בערד, אַנדערע האָבען זיך גאָר פערשטעלט פאַר טרובאַדורען און אויף אימיטירטע פידלען האָבען זיי זיך געלאָזט מיט טוואַנג פון סערענאַדעס צו די פענסטער פון זייערע שכנים און פערענדיגט מיט א קאַצענקאָמער...

כמעט פאַר יעדער טיר פון די גרויסע קאַפע-הייזער האָבען זיך צונויפגעקליבען רעדלעך מיט פערביגעהער און זיך צוגעקוקט צו די קאַרנאַוואַלגיקעס, עס זענען אָפּגערוקט געוואָרען די טישלעך פון די טראָטואַרען ביי די קאַפע-הייזער, די חברה האָבען אַריינגעצויגען אין זייער געזאַנג סתם פערביייגעהער און פערענדיגט מיט א טאַנץ-ספּעקטאַקל.

די שטאָט האָט שוין געהאַט איינגאַנצען א יום-טובדיגען אויסזעהן, מען האָט נישט געקענט דורכדרינגען די גאַסען, וואָס האָבען געפיהרט צו דער אַוועניודע-צענטראַל. די מאַסען האָבען געכוואַליעט, אָנגעטון ווייס, העל און פאַרביג, די לופט איז פערהילכט געוואָרען פון דעם טרופען אויף די אויטאָמאָבילען, פון די פּאַפּירענע בלאָז-פייפלעך און גרעגערס, סערפּענטין-פּולווער האָט אַלע רגע אויפגעריסען און אַרויסגעשאָסען א מיראַזש פון בלענדענדיגע פייערען, און בלומען.

א זייגער ניין האָט זיך דער „קאָרסאָ" פייערליך געעפענט דערמיט, וואָס דער שטאָטישער אָרקעסטער האָט אויפגעשפּילט דעם קאַרנאַוואַל-מאַרש, און דער אָפיציעלער לאָזשע, וואָס איז געווען אויפגעשטעלט אין דער מיטע פון דער גאַס און איז געווען בעצירט מיט פאַרביגע טיכער און גאָלד-פעדער, האָט זיך בעוויזען דער שטאָט-פּרעזידענט. מיט הויכע בעאַמטע פון דער מוניציפּאַליטעט און איינגעלאַדענע געסט פון די אויסלענדישע אמבאַסאַדאָרען, דערנאָך האָבען זיך די טריאומף-וואַגען פון דער גאַס געעפענט פאַר די „קאָלאָנען", פאַר די, וואָס האָבען געהאַט איינגעבונדענע אָדער נעדונגענע אויטאָמאָבילען. אַריינצופאָהרען אין די אָפיציעלע „קאָרסאָ"-גאַסען האָט מען געמוזט האָבען א דערלויבעניש פון דער שטאָטישער מאַכט. אזא דערלויבעניש האָט יעדער איינציגער געקראָגען, אויב ער האָט נאָר בעצאָהלט די עטליכע צענדליג מילרייס, דאָס געלד איז בעשטימט געוואָרען פאַר די שטאָטישע הילפס - אינסטיטוציעס, צום מיינסטען פאַר שפּיטאָלען.

די אויטאָמאָבילען, די קאַרעטעס, די וועגענער און שלעפּ-פוהרען האָבען מיט זיך פאָרגעשטעלט אַן'אומגעהייערע קייט מיט פערשידענאַרטיגעסטילען, איינפאַלען, שיינקייט און אַבסורדען, עס איז געווען אַן'אויסמיש פון אָרעם און רייך, געשמאַק און וואולגאַריטעט, קונסט און רעקלאַמע.

די עקיפּאַזשען און מלבושים, וואָס האָט זיי פערמאַכט אויסזעהען ווי געגענראַלען, אויף פערד און צופוס, האָבען געהאַלטען אָרדענונג, און אַסטאַנג נעגעבען אַז איינער זאָל נישט אַריבעריאָגען דעם אַנדערען, עס האָבען זיך אומגדליך געצויגען אין רייכע אויטאָמאָבילען, וואָס האָבען נישט געהאַט קיין אַנדערען בעציער אויף זיך, ווי דאָס רייכקייט, וואָס האָט אַראָפּגעבליצט פון זייערע איינגענטימער. די דאַמען זענען געווען כמעט איינגאַנצען אַנטבלויזט, מיט אויסגעשניטען דעקאָלטירט און די בריליאַנטען האָבען זיך געטונקען אין די רוישיגע פייערען פון דער רעקאָרירטער גאַס. די פּנימער זענען געווען געפאַרבט ווי די כאַריסטקעס אויף דער ביהנע. די אויגען און די נעז פערדעקט מיט שוואַרצע, זיידענע מאַסקעס.

יעדער אויטאָמאָביל האָט געהאַט אויף זיך מעהר מענשען ווי געוועהנליך עס קענען אַרויפגיין, מען איז געזעסען אויף דער צוזאַמענגעלייגטער צודעק. די מענער און פראַקען, שטייפע ווייסע העמדען און ווייסע האַנטשקעס זענען געשטאַנען אויף די טראָט-ברעטלעך און געשלענגעלט קאָלירטע פּאַפּיר-סטענגלעך צו די, וואָס זענען שוין געפאָהרען צוריקוועגס.

א חוץ געוועהנליכע אויטאָמאָבילען זענען אויך געווען דעקאָרירטע. אָט איז אָנגעפאָרען אַן'עקיפּאַזש וואָס האָט מיט זיך פאָרגעשטעלט א קינסטליכע קאַרטע פון לואיס דעם 15טען, און אין דער קאַרעטע זענען געזעסען דאַמען מיט גרויע פּארוקען, וואָס האָבען אַראָפּגעקלונגען מיט זילבערנע לאָקען אויף די עפּלע רויטע באַקען, און הינטער דעם איז נאָכגעפאָהרען א וואַגען פון א מילך-פערקויפער און אויפ'ן וואָגען זענען געזעסען א מיץ יונגען אָהן רעקלער, אָהן העלגער מיט פערשאַרצטע אַרבעל און פערשוואַרצטע שטערענס, און איינס דעם אַנדערען האָט געשאָסען מיט סערפּענטין, פערוואָרפען מיט קאָנפעטי און א ריינגעזאָגט ציקאַנטע ווערטלעך...

(פאָרטזעצונג קומט)

ראדיאָ · פּראָגראַם

פרייטאָג, דעם 10-טען יולי

6.03 מוזיק (פּליטען), 6.33 גימנאַסטיק, 6.50 מוזיק (פּליטען), 7.20 מאָרגען-ידיעות, 11 ליובטע און טאַנץ-מוזיק (פּליטען), 11.57 צייט-סיגנאַל, 12.03 פּערגעסענע שאַפונגען פון בעריהמטע קאָמפּאָזיטאָרען (פּליטען), 12.55 מוזיק (פּליטען), 1.05 מיטאָג-ידיעות, 3.27 לאַדזער בערזע, 3.30 ווירטשאַפטליכע ידיעות פון וואַרשא, 3.45 שמועס מיט קראָקאָ, 4 מוזיק. מיניאַטורען, 4.45 „די אינערליכע אַרבייט פון ב. אָ. וו. אין די יאָהרען 1914—1915" — רעפעראַט פון וואַצלאַוו יענדזשעיעוויטש, 5 געזאַנגס - קאָנצערט פון שימאַנאָווסקי, ביים פּאַרטעפּיאַן איגנאַץ ראָזענבוים, 5.20 סאַלאָן-טריאָ, 5.50 ראַטגעבער פאַר ספּאָרטלער, 6 קאָנקורס פאַר אַבסאָלווענטען, 6.15 פילם-מעלאָדיעס (פּליטען), 6.30 רעקלאַמע-קאָנצערט, 6.45 „מיט אַן אויטאָ איבער פּוילען", 7 גרויסער קאָנצערט פון פּוילישע מוזיק, 8.50 אָווענד-ידיעות, 9 אַקטועלער שמועס, 9.05 קאָנצערט, 9.45 ספּאָרט, 10 מוזיק פון דער לאַדזער „זשעמיאַנסקאַ".

שבת, דעם 11-טען יולי

6.03 מוזיק (פּליטען), 6.23 אינפאָרמאַציעס, 6.33 גימנאַסטיק, 6.10 מוזיק (פּליטען), 7.20 מאָרגען-ידיעות 7.35 אינפאָרמאַציעס, 7.40 מוזיק (פּליטען), 11.57 צייט סיגנאַל, 12.03 קאָנצערט, 12.55 פּליטען, 1.05 מיטאָג-ידיעות, 2.30 פּרעהליכער קאָנצערט (פּליטען), 3.55 ווירטשאַפטליכע ידיעות, 3.45 מוזיק. אוידיציע, 4 פּידעל-קאָנצערט, 4.30 אָפּערן-לידער, 4.45 רעפּאָרטאַזש, 5 קאָנצערט, 5.50 רעפּאָרטאַזש, 6 ווירטשאַפטליכער שמועס, 6.15 וואַלצען, 6.35 רעקלאַמע קאָנצערט, 6.50 אַקטועלער שמועס, 7 לייכטע מוזיק, 8.15 אוידיציע פאַר פּאָליאַקען אין אויסלאַנד, 8.45 אָווענד-ידיעות, 8.55 אַקטועלע שמועסען, 9.30 הומאָרעסקע, 10 ספּאָרט, 10.15 טאַנץ-מוזיק, 11.30 „קאָנצערט זשימשען".

רעגינא צוקער און קאַרל צימבאַליסט קומען קיין פּוילען!

קיין פּאַריז זענען געקומען די באַקאַנטע יודישע אַקטיאָרען קאַרל צימבאַליסט און רעגינאַ צוקער· די אַרטיסטען קומען איצט פון בוענאָס-איירעס, וואו זיי האָבען העכער אַ יאָהר צייט געשפּילט מיט גרויס עָרפאָלג אין דאָרטיגען יודישען טעאַטער·

זיי פאָהרען איצט קיין פּוילען, וואו זיי זענען איינגעלאַדען אויף אַ רייה גאַסטראָלען. דערנאָך אויך קיין לאָדז·

Doktór Z.
HENRYKOWSKI
ספּעציעל-אַרצט פאַר מענער - שוועכע, וועענערישע און הויט-קראַנקהייטען
טראַוגוטאַ 9, טעל. 262-98
נעמט אָן פון 8—1 און פון 5—9 אָוונטער
זונטאָג פון 9 פריה ביז 12.30 מיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע-פּרייזען

Dr. REICHER
פּאָלודניאָווא 28. טעל. 120-93
ספּעציאַליסט
פאַר מענער - שוועכע - בעהאַנדלונג
עקסועלע בעראַטונגען פון פּסיכאָ - אַנאַליזען
נעמט אָן פון 8—11 פון 5—8 אָוונט.

פון יודישען טעאַטער
גאַסטשפּילען פון פּסח'קע בורשטיין

אין היגען יודישען טעאַטער גאַסט־אָלירט איצט פּסח'קע בורשטיין, אַן אַרטיסט, וועלכער פאַרמאָגט אַ פאַרדינטען, בעריהמטען נאָמען און האָט מיט צוויי יאָהר צוריק געהאַט ביי אונז אין שטאָט אַ רוישיגען ערפאָלג·

יאָ, אַ גוטער אַרטיסט, אַ גרויסער אַרטיסט, נאָר, אַז מען קומט צו אַ נ׳ אַזש פון חוקים, זאָלט געווען אַ יושר, אַז אַ חוץ אַרטיסטישען טאַלאַנט אין אַ גרויסער מאָס, זאָל אַן אַרטיסט, מיט אַזאַ ברייטען פּערנעם, צו אונז אויך רעדען אַ ביסעל גייסטרייכער, מאָדערנער און נישט אויף אַזאַ סקאַרבאַזוען, אַלט אָפּגעשטאַנענעם שטייגער, ווי ער רעדט צו אונז אין דעם „בלאָנדען ציגיינער".

בורשטיין קומט צו אונז פון אַמעריקע, איז זעהר מעגליך, אַז אין אַמעריקע זענען נאָך פאַראַן סענטימענטען פאַר'ן אַלטען רוסלאַנד און אַז דער בעזוכער ווייזט נאָך אַרויס אויפמערקזאַמקייט פאַר אַ ספּור־המעשה, וואָס איז פאַרבינדען מיט רוסלאַנד פון דער שוין פאַרשוואונדענער צאַרישער צייט·

ביי אונז דאָ רופען אָבער די שטייגער פּיעסען אַרויס אַ נישט גוטען געשמאַק, פון פאַרעלטערטקייט. דאָס לעבען איז שוין צו ווייט אַוועק פון דער צאַריסטישער צייט און הערען, ביים איצטיגען מאָמענט, פון דער יודישער בימה, טעג״ר, וואָס האָבען זיך אַריינגעפּאַסט אין יודישען טעאַטער מיט אַ צוויי צענדליג יאָהר צוריק — געהערט נישט צו די גאַנץ געשמאַקע פאַרגעניגענס.

עס שטימט עפּעס אין גאַנצען נ שט, עס שטייט אַ שרייענדער קאָנטראַסט צווישען בורשטיינס שפּיל און די פּיעסע, בורשטיין שפּילט מאָדערען. אפּערירט מיט מאָדערנע אַרטיסטישע מיטלען, אַלץ, וואָס ער טוט אויף דער ביהנע איז היינטמאָדיש, שיין, פיינפיהלענדיג און געשמאַק, נאָר דאָס אַלץ איז איינגעראַהמט אין אַ נישט־מאָדערנער מיליע.

אמת טאַקע, אַז אַ מוזיקאַלישע פּיעסע איז נישט דערהויפּט געבויט אויפ'ן ספּור־המעשה, דאָס הויפּט געוויכט ווערט געלייגט אויף דער געזאַנגליך־מוזיקאַלישער זייט, פונדעסטוועגען, פאַרטראַגען זיך נישט אויף דער בידנע פאַרעלטערטע מאָטיוען.

מיר בעוואונדערען ווי בורשטיין זאָרגט פאַר זיין ענטוויקלונג אַלס אַרטיסט. ער איז שטאַרק אויטגעוואַקסען קינסטלעריש, ער שפּילט, זינגט טאַנצט אַ סך בעסער ווי מיט צוויי יאָהר צוריק, עס איז אָנזעהעודיג זיין אַרבייטען איבער זיך. נאָר ער פאַרנאַכלעסיגט זיין רעפּערטואַר

בורשטיינס ערפאָלג וואָלט געווען טאָפּעלט שטאַרקער, ווען ער לאָזט אָן אַ זייט דעם סאָרט נישט מאָדערנע פּיעסען.

פון אַנסאַמבל צייכענען זיך נאָר טיילווייז אויס די אַרטיסטען נאַדיאַ קאַרעני. ליזע שלאָסבערג, יעקב פישער און דוד האַמבורגער.

די מוזיקאַלישע אילוסטראַציע פון דער פּיעסע איז זעהר זאָרגפעלטיג בעאַרבייט פון אונזער בעליבטען דוד בייגעלמאַן פאַרמאָגט דאָך די פּיעסע אַ סך שיינע ג׳ז נגען, וואָס הערען זיך מיט גרויס פאַרגעניגען

טעאַטער-מענש.

אין דער צייט, ווען מ'שטויסט יודען צו עסן פלייש פון בעטויבטער שחיטה
פּראָפּאַגאַנדירט אַ קריסטין, אַ ריכטערס אַ פרוי צו בענוצען דווקא כשר פלייש

די פרוי פון געוועזענעם ריכטער און איצטיגען אַדוואָקאַט אין זאַרקאָוו נ-סן. איז בעקאַנט צווישען די פרויען פון שטעטעל און דער אומגעגנד אַלס אויסגעצייכענטע ווירטין. פון אַלע זייטען ווענדען זיך צו איהר בעל-הבית'טעס, זאָגאָר אויך יודישע. וועגען אַנווייזונגען און עצות אין הילכות באַקען, קאָכען און קאָנסערווירען שפּייזען. פון צייט צו צייט לייענט זי אויך רעפעראַטען פאַר די פרויען פון דער אַזוי גערופענער בעסערער געזעלשאַפט איבער די דאָזיגע פראַגען.

און ס'איז כדאי פעסטצושטעלען אַ פאַקט, אַז די דערמאָנטע קולינאַרע קינסטלערין שיקט שוין זייט אַ רייה יאָהרען איהר משרת שעכטען עופות צום שטעטלדיגען שוחט.

צנימאָלט האָט זי אויך אין אַ היגען פרויען-קרייז געהאַלטען אַ פאָרלעזונג, אין וועלכער זי האָט מיט כל-ערליי אַרגומענטען אויסגעוויזען, אַז די יודישע שחיטה איז נישט בלויז הומאַניטאַרער, נאָר אויך היגיענישער און דאָס פלייש איז געזונדער, ווי דאָס פלייש, וואָס שטאַמט פון דער שחיטה לויט אַנדערע סיסטעמען און דעריבער געעצה'ט די בעל-הבית'טעס צו בענוצען טאַקע כשר פלייש.

דער רעפעראַט האָט געמאַכט אויף די קריסטליכע צוהערערינס אַ שטאַרקען איינדרוק

ראַדיאָ - ווינקעל
דער קאַמף מיט די שטערונגען ביים הערען ראַדיאָ

צוליב דעם, וואָס עס ווערען בענוצט אַ סך עלעקטרישע אַפּאַראַטען ביי קאָמוניקאַציע, ווירטשאַפט און אינדוסטריע, קומען וואָס אָפטער פאָר שטערונגען איב׳ם עטער·

אין פאַרלויף פון איין יאָהר האָבען די ענגלישע פאָסט־אַמטען דערהאַלטען 400.000 אָנקלאָגען, אַז מען הערט שלעכט דעם ראַדיא, ביי 24.000 פאַלען איז דאָס געווען דערפאַר, וואָס די אַפּאַראַטען זענען געווען נישט גוט אוועקגעשטעלט. אָפט איז גענוג צו פאַרריכטען די ראַדיאָ־אינסטאַלאַציע און מען קען באַלד גאַנץ גוט הערען ראַדיאָ, אָבער ווען די שטערונג קומט מצד וועלכע עלעקטרישע אַפּאַראַטען, מוז מען שוין פאַרריכטען אַט דעם פעהלער פון גרונד אויף· געוועהנליך נעהמט מען דאַ און מען שטעלט אַוועק אַ ספּעציעלען פילטער אויפ'ן אַפּאַראַט — אויפ'ן חשבון פון ראַדיאָ־הערער, אדער אויפ'ן שטערענדען עלעקטרישען אַפּאַראַט — אויפ'ן חשבון פון אייגענטימער פון דער עלעקטרישער אינסטאַלאַציע. אַזאַ מין הוצאה טרעפט אָן, געוועהנליך, פון אַ פערטעל פונט ביז אַ גאַנצען פונט (25 זל.). דאָך קאָן אַמאָל אַזאַ הוצאה דערגרייכען פון 20 ביז 50 פונט. לויט די פאָרשריפטען פון פּאָסט־מיניסטעריום, ווען דער ראַדיאָהערער קאָן נישט אַליין בעזייטיגען די שטערונגען — מוז ער דאָס מאַכען אויפ'ן חשבון פונ'ם אייגענטימער פון דער אינסטאַלאַציע, וועלכע שטערט איהם.

אין עסטרייך, וואו עס זענען שוין דאָ געזעצליכע פאָרשריפטען בנוגע שטערונגען ביים הערען ראַדיאָ, וועלען אין קורצען געעפענט ווערען בעראַטונג־שטעלעס, וואָס וועלען געבען אַלערליי ידיעות מכח בעזייטיגען די כל'ערליי שטערונגען.

צו דער דאָזיגער אַקציע זענען צוגעטרעטען אויך די עסטרייכישע עלעקטראָ־וניעס. זיי פאַרשטעהען, אַז וואָס ווייטער מען וועט הערען קענען ראַדיא אַלץ בעסער וועט פאַר זיי אויסקומען. ווארום אַ 200.000 אַפּאַראַטען נוצען דאָך במשך איין שעה ביז 50 וואַט שטראָם. טאָמער הערט מען נישט דעם ראַדיא בלויז איין שעה אין טאָג, וואָס עס קומט פאַר צוליב וועלכע שטערונג — האָבען דאָך די עלעקטראָ־וניעס היזק ביי אַ 100.000 שילינג טעגליך·

מעגליך אַז אויך דאָ אין פּוילען וועט מען זיך אַ נעהם טון צו די שטערונגען ביים הערען ראַדיאָ, וועלכע דערפיהרען אָפטמאָל צו דענערווירונג און מען פאַרמאַכט דעריבער דעם אַפּאַראַט.

דער
„נייער פאָלקסבלאַט"
איז טעגליך פריהמאָרגענס צו בעקומען
אין טעאַפּילאָוו
לודזאָווא 17. סאָלטיס שוואַנדע,
ביי קרישטאַל.

אין סעווילא קלינגען נישט די גלאָקען פון דער קאַטעדראַל
פון ל. מלאך
(פון זיין לעצטען רייזע־רעפּאָרטאַזש איבער שפּאַניען)

איך האָב אויסגעקליבען מיין וועג איבער שפּאַניען גראָד פון דרום צו, פון גיבראַלטאַר, מאַלאַגאַ און גרענאַדא, צו דעם בלומיגען אַנדאַלוזיאַ, צום הייליגען סעווילאַ. עס איז גראָד די „הייליגע וואָך" אין סעווילאַ, „סעמאַנא סאַנטאַ". פון גאַנץ שפּאַניען איז מען יעדעס יאָהר עולי רגל, וועה אין די לוקסוס־צוגען, און ווער — אין די שמוציגע, אָנגעשפּיגענע, פול מיט בלאָטע און שטויב דריטע קלאַס וואַגאָנען. ווער עס שלעפּט זיך אַהין אויף גרויסע רעדער, געמאַכט פון דורכגעזעגטע בוימער, געשפּאַנט אין אָקסען, און ווער אין די לעצטע מאָדעלען אויטאָמאָבילען, ווער עס פאָהרט רייטענדיג אויפ'ן אייזעל און ווער — עס פליהט אויף אַעראָפּלאַנען·

די וואָך פון פּסח איז די הייליגסטע אין סעווילאַ· די ליכט ווערען גאַנצע זיבען טעג נישט געלאָשען אין דער בעריהמטער קאַטעדראַלע און די שווערע געפּאַנצערטע טירען זענען טאָג און נאַכט אָפען. דער ווייראוך דעמפט זיך און דער אָרגעל צוגיסט די פרומע טענער· אַהין אויפהער שטראָמען מענשען, איבערהויפּט יונגע פרויען אין שוואַרצען געקליידעט, און אויף די קעפּ שוואַרץ זיידענע ווי דער דינסטער שפּינגעוועבס. שאַלען אויפגעהאָנגען אויף די גרויסע האָר־קעם. אַ וועלט מיט רייץ, מיט עראָטיק ליגט אין אַט דעם פרומען הולך. איך בין געשטאַנען ביי דעם אָפּבילד פון דער „סעניאָראַ דע לאַ עספּעראַנזאַ" און געקוקט, געקוקט אויף די ברילליאַנטענע טרעהרען און פאַר זיך געזעהען די אַלע מאַדאָנעס אין שוואַרצען געקליידעט, מיט די דינע זיידענע קאָפּ־טיכלעך, און הגם, זיי האָבען אַזוי ערפורכטיג געקניט, איז זייער געבעט אַ פּשוט'ער, מענשליכער; אַז זי, די סאַנטא, זאָל זיי צושיקען זייערע בעשערטע, די זיווגים..

נאָר פון דעסטוועגען פאַרלאָזען זיך נישט די פרויען אויף דער געטליכער הייליגקייט, נאָר מען טוט וואָס מען קען. מען פיהרט אונטער מיט לייכטע בלויטונקעלע שמינקע אונטער די אויגען, כדי דאָס מין ווייבלעכקייט זאָל אַרויסקומען מיסטעריעזער און לאָקנדיגערער. און עפּעס שמירט מען זיך אַריין אין די ווייסלעכצער פון די אויגען, כדי זיי זאָלען בעקומען אַ בלוי־ליכען אָפּשיין. און אפילו די שוואַרצאַפּ׳ען ווערען אָנגעגאָסען מיט עפּעס אַזוינס. וואָס מאַכט זיי פייכט און גלאַנצענדיג, אַן אַנ'אָנוויינקע פון דער „עספּעראַנזאַ" טרעהרען.

יוען איך וואָלט געוואָלט שרייבען מיינע איינדריקען פון סעווילאַ אין דער צייט וואָס כ'האָב געהאַט אַ בייגוב צו די „שפּאַנישע באַלאַדען" וואָלט איך זיך מסתמא אויך ענטציקט פון די לעבעדיגע מאַדאָנעס, אָט־אָ די, וואָס זענען איינגערעמט אין פּשוט'ע פענסטער־ראַמען, און אונטער אייזערנע קראַטען ווי פאַר תפיסות. קיין קליינע נר־תמיד פלעמעלעך פלאַטערן נישט איבער די שטערענס פון די „מאַדאָנעס", דערפאַר ציטערען הערצער און עס מורמלען ליפּען. די מאַדאָ עס רעדען אויך ווייניג· עס רעדען נאָר בלויז די מתפללים צו די מאַדאָנעס, דאָס זענען דאָך די הייס־אויגיגע אַנדאַלוזיער בחורים, וואָס שטייען אַזוי די שענסטע פריהלינג יאָהרען פון זייער יוגענד פאַר אָט די פענסטער און רעדען זיך איבער, שושקענדיג, פליסטערדיג מיט זייערע „געטינס", די ס נאָריטאַס...

אָבער היינט, איז דער „סאַנטאַ סעמאַנאַ" סעזאָן פון אַפּריל 1936 פאַרשטערט געוואָרען אין סעווילאַ·

עפּעס בלאָזען אַנדערע ווינטען.

— 2. —

איך פאָהר פון פּאָרטוגאַל קיין שפּאַניע מיט'ן אויטאָבוס. דער וועג איז אַ שיינער און פאַרביגער אַפּ'ן אויג דרייט זיך די גאַנצע אומגעגנד, שטעטלעך און דערפער. דער שאָסיי איז אַספאַלטירט פון ליסאַבאָן קיין סעווילאַ כדי די רייכע טוריסטען זאָל בעקוועמער זיין אָנצוקומען צו דער הייליגער שטאָט. נאָר דאָס יאָהר זענען די וועגען פאַרשעמט, אָט ווי עמיצער וואָס גרייט צו אַ סעודה פאַר געסט און די געסט קומען נישט...

סך הכל גייט היינט איין אויטאָבוס און איז אויך מעהר ווי די העלפט ליידיג. פאַראַיאָהרען, זאָגט מיר דער שאָפער, איז יעדע שעה אַרויס אַן אויטאָמאָביל, אָבער היינט טראָגען זיך גרויסען פון דאָרט, פון דעם שוין איצט געוואָרענעם מיסטעריעזען שפּאַניע, אַז קיין פּראָצעסיעס וועלען נישט פאָרקומען און עס וועט זיין אַ מורא אַנצווטון די גאָלדענע און פיל מיט דימענט, ברילליאַנטען און פּערל בעזעצטע קרוינען אויף די קעפּ פון די הייליגע און מאַדאָנעס און אַז די קאָסטבאַרע טראָגען און לעקוטעס וועט מען נישט טראָגען.

יאָ, עפּעס בלאָזען אַנדערע ווינטען.

די מעהרסטע טייל פון די איצטיגע פּאַסאַזשירען זענען עס די אין בלויע בלוזען, מיט צוקאַרבטע הענד, אַרבייטס־מענשען. דאָס זענען שפּאַניער, וועלכע זענען בעת די טויט־משפּטים אַנטלאָפען האָבען זיך אַ סך געראַטעוועט אין פּאָרטוגאַל, איצטער פאָהרט מען מאַסענווייז צוריק. עפּעס איז פאַרהאַן אַנ'אויפלעבונג אין זייערע אויגען, אַ הייטערקייט אין זייער רעדען און דאָס אַקצענטירען מיט די הענד איז אימפּולסיווער און שטאַרקער·

עס פאָהרען אויך צוויי פּאָרטוגאַלישע גלחים. זיי פאָהרען, ווי יעדעס יאָהר, צו דער הייליגער וואָך אין סעווילאַ· פון יאָהר צו יאָהר שטייט אין זייערע אויערען דער קלונג פון די סעווילער קאַטעדראַל גלאָקען· שוין עטליכע יאָהר ווי דער ראַדיאָ טראָגט פאַנאַנדער אָט די קלאַנגען פון דער סעווילער קאַטעדראַל. אין יענעם מאָמענט, בעת די גלאָריע, שבת ביים זון־אויפגאַנג, צוטראָגען זיך אויך דורך די ראַדיאָ־כוואַליעס די אָרגעל־טענער און כאָר־געזאַנג; אָבער נישט אַלע ווילען הערען דאָס ווידערקול פון אָט דעם, און פאָהרען אַליין. די צוויי גלחים פאָהרען יאָהר־איין יאָהר־אויס. נאָר איצטער זיצען זיי צונויפגעפּרעסט און שווייגען·

ביי דער פּאָרטוגעזישער גרעניץ. אַ שטרענגער קאָנטראָל פון די , וואָס פאָהרען אַרויס.

אפשר זענען פאַרהאַן אַזעלכע, וואָס מען דאַרף נישט אַרויסלאָזען· די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליציי פון פּאָרטוגאַל איז פאַרשטאַרקט ביי דער שפּאַנישער גרעניץ· איבערהויפּט איז מען חוקר ודורש די וואָס זענען שוין עטליכע מאָל געווען אין שפּאַניען און צוריק·

שפּאַניען איז איצטער אָנשטעקענדיג...

אָבער בעת אַלץ גייט דורך כשר, ווערען אָבער די צוויי גלחים בשום אופן נישט אַרויסגעלאָזט.

נישט אַרויסגעלאָזט, פאַרוואָס?

ווייל גלחים זענען נישט זיכער אין שפּאַניען.

קלויסטערס ברענען·

די הייליגע שוועסטער טוט מען אויס נאַקעט און מען פאַרטרייבט זיי פון די מאָנאַסטירען.

די גלחים ווערען בלייך. זיי שווייגען עפּעס פאַרשולדיגט בעת איינער פון די שפּאַנישע אַרבייטער וואַרפט אַריין אַ וואָרט:

— אין אַכטוריאָס גייט די בעפעלקערונג אַפּגעריסען און אין אַרגאַמאַסיליאַ הונגערט מען.

די גלחים בעטען זיך: אויף אונזער ריזיקע. נאָר די אינטערנאַציאָנאַלע פּאָליציי, וואָס היט טריי אָפּ די יעזואיטישע איבערצייגונגען פון פּאָרטוגאַלישען דיקטאַטאָר, וויל בשום אופן די גלחים נישט אַרויסלאָזען צום פייער־געפאַהר·

מיר פאָהרען דורך די גרעניץ שוין אָן די גלחים·

פון דער פּאָרטוגאַלישער גרעניץ ביז דעם ערשטען שטעטעל פּראָנטעראָ, פאָהרט מען צעהן מינוט. אַלץ שווייגט. דאָס שטיקעל שאָסיי פון איין גרעניץ ביז דער אַנדערער — איז ווי הפקר און דערפאַר פול מיט גריבער און שפּיציגע שטיינער. נאָר אָט, עס גיט אַ פלאַטער די רעפּובליקאַנישע שפּאַנישע פאָהן, און באַלד דערויף — אַ פריידיגער אויסגעשריי פון די פאָהרער „וויוואַ לאַ ליבערטאַד עספּאַניאָלאַ!" און באַלד דערויף — דאָס געזאַנג פון אינטערנאַציאָנאַל. און מיט די קולות ווערט פאַרהילכט דער גרויסער מאַרק פון קליינעם שטעטעל פּראָנטעראַ און מיט דעם געזאַנג גייט דער עולם אַרויס פון פּאָרטוגאַלישען אויטאָבוס, און גייט אַריין אין דער פּאָליציי־שטעלע, פּאַס קאָנטראָל און צאָל־רעוויזיע.

* * *

דער שפּאַנישער שאָפער, וואָס נעמט איבער דאָס ראָדעל פון אויטאָבוס, טראָגט אין לאַץ אַ רויט שלייפעל און אויפ'ן היטעל — דער סערפּ און האַמער· פאַר די סמנים זענען הונדערטער פאַרשיקט געוואָרען אין די תפיסות. אונזער שאָפער איז איינער פון זיי. ער דערקענט זיין פּובליקום. ער האָט זיך אומגעקעהרט פון טורמע און זיי — פון גלות. מען בעגריסט זיך אויפ'ן פּאָרטוגעזישען שטייגער פון דריקען זיך ברוסט צו ברוסט און קלאַפּען אין דער פּלייצע. מען רופט זיך קאַמעראַד און אין דער נאָהענטסטער שטאָט, ווי מיר קומען אָן, מוזען אַלע, אויפ'ן חשבון פון שאָפער, טרינקען וויין אין אַ „פּאָנדאַ", איך בתוכם, נאָך דעם ווי עס איז בעוואוסט געוואָרען, אַז איך בין נישט קיין פרומער עולי רגל אויף דער סאַנטאַ סעמאַנאַ אין סעווילאַ, נאָר אַ צייטונגס־קאָרעספּאָנדענט, וואָס וויל בעשרייבען דאָס איצטיגע שפּאַניען.

דאָן קיכאָטס וועגען זענען איצטער אַספאַלטירט, ברייט און גלאַנצענדיג. שפּאַנישע שטעטלעך לייכטען מיט זייער ווייסקייט. מען פילט אַ בעזונדערען יום־טוב איבעראַל צוזייגט. מען זעהט ווי דאָס פאָלק איז אויפגערוימט. דאָס האַסטיגע שמועסען און שאַרפע בעטאָנען, דערציילט, אַז עפּעס ענדערט זיך, אַז עפּעס קומט אויף.

קאָרדאָבאַ, שפּאַניען 20 אַפּריל 1936.

פערלאָזט די יודישע רעליגיע
און געקעמפט פאַרן יודישען פאָלק

(סוף פון דער ד. זייט).

אָן אַרויסגעגעבען זיין צייטשריפט „די וואַנשאָל“, דעמאָלט האָט ער זיין־זיין שווערד פון גיפט און גאַל פון שייד געצויגען. אָבער נישט נאָר סאַטירע און גאַליגער הומאָר איז זיין פעלד געווען ער האָט אויך געשריבען גלענצענדע רעצענזיעס, פעליעטאָנען, טעאַטער קריטיק, וועגען מוזיק, קונסט, פּאָליטיק, און צייט־פּראַגען. עס האָט לאַנג נישט געדויערט און „די וואַגשאָל“ איז בעקאַנט געוואָרען אין אַלע גרעסערע שטעט אין דייטשלאַנד. זיין גלענצענדער סטיל וועלכער האָט געקאָנט זיין פייער און צאַרט, בייסענדיג און ראָמאַנטיש, וויסענשאַפטליך און שווערמעריש, אָבער שטענדיג קלאָר און דורכזיכטיג, איז זעהר בעוואונדערט געוואָרען, און לייב באָרוך איז אין א קורצער צייט געוואָרען פּאָפּולער, ער האָט געקראָגען איינלאַדונגען פון בעריהמטע פערלעגער און צייטונגס אַרויסגעבער פון לאַנד צו ווערען א מיטאַרבייטער אָדער רעדאַקטאָר אָבער ער האָט אַלעמען אָפּגעזאָגט, ער האָט געוואָלט זיין זעלבסטשטענדיג, דערווייל האָבען די האַבסבורגישע צענזור האָט איהם אָנגעהויבען פערפאָלגען אויף שריט און טריט, דער קאַמף איז געוואָרען א פערביסענער פון ביידע זייטען.

לייב באָרוך האָט אָבער געבענקט נאָך פריינדשאַפט און רוה. צו זיין גליק האָט ער זיך בעפריינדעט מיט א יונגער גרושה, זשאַנעטע וואָהל, וועלכע האָט געוואוינט מיט איהר אַלטער פרומער מאַמע אין אַנ'איינעם הויז, די אטמאָספערע איז דאָרט געווען א שטילע, א אָנגענעהמע. באָרוך האָט אָפט פערבראַכט אין דער געזעלשאַפט פון דער אינטעליגענטער אָנגענעהמער זשאַנעטע. דאָ האָט ער געהאַט די געווינשטע סביבה זיינע נערווען צו בערוהיגען און שעפּען כוחות פאַרן ווייטערדיגען קאַמף.

ער האָט זשאַנעטען נישט געליבט אין דעם אָנגענומענעם זין פון וואָרט, ער האָט בלויז איינמאָל געליבט, הענריעטען, ער איז אָבער טרייע און געבליבען זשאַנעטעס פריינד ביז צום סוף פון זיין לעבען. זיין פריינדשאַפט האָט זיך געענדיגט מיט ברודער־ליבע.

א רבי' וואס איז בעטראַכט געוואָרען פאַר א נביא

סוף פון דער 10. זייט).

הינטער זיך. און די חסידים האָבען איהם גענומען צוריק אַריינגענעהמען אין גאַנצען א פער'חלשטען.

דער רבי ר' שלמה זלמן וויעליפּאָלער האָט אויך געשריבען חדושי תורה. ער האָט אפילו אמאָל געהאַט געזאָגט, אַז ער וואָלט געוואָלט מען זאָל אָפּדרוקען זיין ספר, כדי זיינע געגנער זאָלען זעהען מיט וועמען זיי האָבען זיך געקריגט, אָבער דערנאָך האָט ער געזאָגט אַז ער וויל מ'זאָל זיין כתב־יד איהם מיטגעבען אין קבר אריין וואָס מען האָט טאַקע מקיים געווען.

נאָך מיט א יאָהר פריהער פאַר זיין פטירה, האָט ער שוין פאָרויסגעזאָגט ווען ער וועט נפטר ווערען, און זיך געבעטען מען זאָל איהם פיהען קיין קראָקע. ער פלעגט דאָס גאַנצע יאָהר זאָגען בדרך הלצה: „תנה הוכא קאי אקרא קאי“.. (א ווערטשפּיל פון אקרא אויף קראָקא...) און ווען ער איז קראַנק געוואָרען האָט מען איהם טאַקע איבערגעפיהרט קיין קראָקע צו א דאָקטאָר, און דאָרט איז ער באַלד נפטר געוואָרען. די חסידים דערציילען אַז א גאַנצע נאַכט פאַר זיין פּטירה, האָט ער געזאָגט צו זיינע חסידים, אַז דער רבי ר' קאַלמיש קראָקעווער, דער מחבר פון „מאור ושמש“ איז אמאָל געפאָהרען קיין קאָזשעניץ

האָט ער זיך אָפּגעשטעלט אין הויז פון זיין פּאַטער אין פּאָטשינאָוו, ביינאַכט האָט זיך ר' קאַלמיש געלייגט שלאָפען אין בעט צוזאַמען מיט ר' שלמה זלמענען, וואָס איז דעמאָלט אין גאַנצען אַלט געווען פינף יאָהר, אין דער פריה האָט ר' קאַלמיש געזאָגט: „מיט דעם דאָזיגען יונגעל איז גוט צו ליגען צוזאַמען...“ די חסידים האָבען פערשטאַנען די כוונה פון דער מעשה, וואָס דער וויעליפּאָלער רבי האָט דערציילט: און ווען ער איז אין דעם זעלבען טאָג פטר געוואָרען, האָט מען איהם טאַקע מקבר געווען נעבען דעם קבר פון'ם „מאור ושמש“.

מען האָט פשוט נישט משיג זיין פאַר וואָס די אנדערע רביים האָבען מיט איהם געפיהרט א מחלוקה, און עס איז איינגערעכענט אַז די רביים, וואָס האָבען געוואוינט ווייט פון איהם ווי א שטייגער דער בעלזער רבי, ר' מאיר'ל פּרעמישלאַנער, חוזה רוזשינער רבי, האָבען פון איהם געהאַלטען עולם ומלואו און די רביים וואָס האָבען געוואוינט נאָהענט צו איהם, האָבען איהם גערודפט, ווייזט אויס, אַז דאָ האָט געשפּילט א גרויסע ראָלע זיין פּאָפּולאַריטעט, ווייל ער האָט געהאַט זעהר א סך חסידים, כאָטש ער האָט נישט אָפּגעשטאַמט פון קיין רבין און איז נישט געווען קיין מיוחס, נישט פון קיין דינאַסטיע...

מאָרגען שבת גאָרטען - פערוויילונג א. נ „זאַרגלאָזיגקייט און פריידי“

דאָס פּראָגראַם פון דער פערוויילונג איז פערשידענאַרטיג.

עס טרעט אויף די בעגאַבטע טאַנץ־קינסטלערין יהודית בערג. דער „מאָרגענשטערן“ וועט דעמאָנסטרירען די שענסטע נומערן פון זיינע מוסטער־גרופּען. דער בעריהמטער אָרקעסטער פון „קולטור־ליגע“, וועלכער האָט זיך שוין דערוואָרבען אָנערקענונג מיט זיין אויספיהרען אַרבייטער און פאָלקס־מוזיק וועט שפּילען אויף דער פערוויילונג. דער בעריהמטער רעווי־אַרטיסט וול. גאָדיק וועט אַרויסטרעטען אויף דער סצענע. אין אָוונט פּרעכטיגע פייער־ווערק אויפן וואַסער, וועלכע שאַפען פּרעכטיגע פאַנטאַסטישע בילדער.

דאָס אַלץ גיט די מעגליכקייט די ברייטסטע אַרבייטער און פאָלקס־מאַסען צו פערברענגען זאָרגלאָז און פריידיג שבת דעם 11 יולי אין העלענאָוו.

MAOK PŁYN TEPI ROBACTWO

די גרעסטע אינטערעסאַנטע גאָרטען - פערוויילונג פון הייגטיגען סעזאָן אין העלענאָוו לטובת דער באָראָכאָוו - ביבליאָטעק

נאָך 8 טעג איז געבליבען צו דער גראַנדיעזער גאָרטען־פערוויילונג פון הייגטיגען סעזאָן, ס'וועט זיין א באמת אינטערעסאַנטע פאָלקס־פערוויילונג. אין פּראָגראַם וועט דאָס מאָל זיין דער אויפטריט פון מאַריאָנעטען־טעאַטער „שמערל־בערל“, ס'וועלען געגעבען ווערען ביל־דער פון בעקאַנטע געזעלשאַפטליכע טוער, פאָלקס־העלדען טעקסטען פון משה בראָדערזאָן, י. אָבערזשאַנעק, ת. י. בזשוסטאָווסקי, מוזיק — דוד בייגעלמאַן, סוועט אויפטרעטען דאָס בעריהמטע יודישע רעוועלערסען כאָר מיט פיינע פאָלקס־לידער, סאָלאָ, דועטען און קוואַרטעטען, און 2 אָרקעסטערס.

די הכנסה פון דער פאָלקס־פערוויילונג גייט לטובת דער באָראָכאָוו־ביבליאָטעק.

Dr. med.
HALTRECHT
ספעציעל־אַרצט פאַר הויט,־געשלעכטס קראַנקהייטען און מענער־שוועכע
האָט זיך איבערגעציגען און נעמט אָן
פּיעטריקאָווער 161, טעל. 245-21
פּראַנט דריטער שטאָק
פון 11 פריה ביז 3 בייטאָג און פון 7 ביז 9 אָוונט
זונטאָג פון 11 ביז 1 מיטאָג
פאַר פרויען א בעזונדער וואַרטע־זאַל
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע־פּרייזן

טעאַטער, מוזיק און פערוויילונג (קאָמוניקאַטען)

לעצטע טעג פון „בלאָנדען ציגיינער“ אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“

נישט קוקענדיג, וואָס די פאָרשטעלונגען פון בעריהמטען אַמעריקאַנער סטאַר פסח'קע בורשטיין אין טעאַטער „ראָזמאַיטאָשטשי“ געהן מיט אַנ'אויסערגעווענליכען מאָראַלישען און מאַטעריעלען ערפאָלג. האָט די דירעקציע בעשלאָסען צו געבען די מעגליכקייט די ברייטסטע מאַסען צוזעהן די שטאַרק־אויסגענומענע מוזיקאַלישע קאָמעדיע „דער בלינדער ציגיינער“ צו רעדוצירען די פּרייזען.

ס'איז כדאי אָנצעווייזען, אַז די פּיעסע וועט ווערען געשפּילט נאָך א פּאָר געצעהלטע טעג.

אדאַ סאַרים געזעגנגס־קאָנצערט אין העלענאָוו

זונטאָג, דעם 12 יולי 8.30 אָוונט טרעט אַרויס אין העלענאָוו פאַר איהר אָפּפאָהרען קיין אויסלאַנד די בעריהמטע קאָלאָראַטור - זינגערין אדאַ סאַרי.

אין פּראָגראַם די שענסטע פערל פון איהר נאָך נישט אין לאָדז געזונגענעם רעפּערטואַר.

דער קאָנצערט פון דער בעליבטער זינגערין האָט אַרויסגערופען א געוואַלדיגען אינטערעס.

פון פּוילישען טעאַטער

אין שטאָטישען פּוילישען טעאַטער ווערט היינט און מאָרגען 8.30 אָוונט געשפּילט „ביעאוספּראַווידליוויאָנאַ גאָרדזיכאָ!“.

זומער - טעאַטער (פּעטריק 94)

היינט און מאָרגען 8.45 אָוונט ווערט געשפּילט „שאַלאָנאַ לאָלאָ!“.

Dr. med.
L. Berman
צעגעלניאַנאַ 15, טעל. 149-07
ספּעציעל־אַרצט פאַר מענער - שוועכע־בעהאַנדלונג און סעקסועלע בעראַטונג
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 9—1 פאַרמיטאָג
פאַר אונבעמיטעלטע — לעטשניצע־פּרייזען

Dr.
Wołkowyski
ציגעל־גאַס 11, טעל. 238-02
ספּעצ. פאַר טריפּער, סיפיליס און הויט־קראַנקה. בעהאַנדלונג פון מענער־שוועכע
נעמט אָן פון 8—11 בייטאָג און 4—9 אָוונט.

אייער פּערזענליכער אינטערעס
נאָר צו קויפען די ווייבען
מיט דער מאַרקע
„באָרוויץ“
נאַוואָמיעסקאַ 30,
טעל. 210-58
וועלכע גאַראַנטירט אייך גענוס און צופרידענהייט פאַר ביליג געלד.

Założona w roku 1891.
Lecznica dla Zwierząt

Mag. Wet. **H. WARRIKOFFA**
ul. Kopernika 22, tel. 172·07
ODDZIAŁY: wewnętrzny i chirurgiczny.
SZCZEPIENIA psów i koni.
STRZYŻENIE psów i koni, kąpiele dla psów!
KUCIE KONI, nitowanie kopyt.
Przyjęcia w przychodni od 8—1 i od 3—6.

א שעהנע שילד
בעצירט דאָס געשעפט!
צום קומענדיגען פריהלינג־סעזאָן, בעציהט אייערע געשעפטען מיט נייע, מאָדערנע שילדען און רעקלאַמעס, לויט די נייעסטע פּרייזער מאָדעלען.
דויערהאַפט! ◆ שעהן! ◆ ביליג!
נאָר ביי דער בעוואוסטער פירמע
„FUCHS“
50 PIŁSUDSKIEGO 50
שלעראַרט בלעך, גלאָז, ליכט־רעקלאַמעס, בוכשטאַבען האָלצערנע, בלעכענע, מעטאַלענע.
בראַמירט געגילטע א. א. ח.

PRZETARG.

Zarząd Miejski w Łodzi ogłasza publiczny przetarg na wykonanie Kanału ulicznego na ul. Krzemienieckiej przy posesji P. C. K. Oferty pisemne, odpowiadające treści kosztorysu ślepego, należy składać w Zarządzie Miejskim – Plac Wolności Nr. 14, III piętro, w pokoju Nr: 44 dnia 22 lipca 1936 roku do godz. 11-ej rano w kopertach, należycie zamkniętych i zalakowanych, z napisem: „Oferta na wykonanie kanału ulicznego na ul: Krzemienieckiej“.

Szczegółowe informacje oraz ślepy kosztorys z warunkami przetargu otrzymać można w Wydziale Technicznym–Plac Wolności 14, II piętro, w pokoju Nr. 25; otwarcie ofert nastąpi w tym samym dniu o godz. 12-tej w południe.

Łódź, dnia 9 lipca 1936 r.

ZARZĄD MIEJSKI w ŁODZI.

מעטאַל־בעטען
מאַטראַצען אַלטע אַרט
קינדער־וועגעלעך
אין א רייכען אויסוואַהל
וויזשימאַטשקעס, אייז־קאַסטענס, פעלד־בעטען פאַטענט „Perfekt“ א. ד. נ. קויפטמען
אַמביליגסטן אין דער עלטסטער און רעעלסטער פירמע
J. B. WOŁKOWYSKI
עקזיסטירט פון יאָהר 1896
פאַבריקס־לאַגער:
לאָדז, נאַרוטאָוויטשאַ 11
טעל. 137-70
געדענקט דעם אַדרעס! כ'בעזיץ קיין שום פיליאַס.
ספּעצ. רעפּעראַטור־ווערקשטעטער און לאַקירער.
בעמ.: ס'ווערען אויסגעבאָרגט בעטען אויף זומער־וואוינונגען

דערמיט האָב איך דעם כבוד מיטצוטיילען דער ב' קונדשאַפט, אַז די שוין גוט־בעקאַנטע
„MLECZARNIA WOLFA“
איז געוואָרען איבערטראָגען אויף
זאַוואַדזקאַ 4 טעל. 209-49
און איך גיב ווייטער אַרויס פריהשטיקען, יאַרסקע מיטאָגען אויך קאַלאַציעס
און איך פערהאָף, אַז מיינע קונדען וועלען מיך ווייטער בעזוכען.
מיט אַכטונג
ראובן וואָלף.

הילף און רפואה פאַר ברוך־קראַנקע

(רופּטורען) אויף עלווינקעל, נאָפּעל ביי מענער, פרויען און קינדער, אויך פאַר פערהרימונגען פון רוקענביין (הויקערס), פיס, שיפע פלייצעס און שמערצהאַפטע פלאַט־פיס.
דאָס ליידען איז נישט צו פערנאַכלעסיגען, ווייל די פאָלגען זענען פאַר'ן לעבען ביטער און געפעהרליך. דורך מיין פּאַטענטירטע ספּעציעלע גומי־הייל־באַנדאַזשען, וועלכע העלפען צו די גרעסטע פערנאַכלעסיגטע געפערליכע ברוכען און בעזייטיגען ראַדיקאַל מיט גאַראַנטיע אָהן בלוטיגע אָפּעראַציע. מיין ספּעציאַליטעט איז אויך: הייל־אַפּאַראַטען און גאָרסעטען געגען אַלערליי פערקריפּלונגען; פערקרימטע פלייצעס, פוס, הויקערס ווי אויך שמערצענדע פלאַט־פיס. פאַר אַמפּוטירטע אינוואַלידען אַמעריקאַנישע קונסט־פיס (סאַלאָן־אַרבייט).
ביים צופּאַסען זיך פון מאַגען, קישקעס, געבירט־מוטער, עמפּפעהל איך ספּעציעלע הייל־באַנדאַזשען לויט דעם סיסטעם פון פּראָפ. ד"ר גלענאַרד
דער אמת'ער בעריהמטער איז גאַנץ פּוילען פון אוניווערזיטעטס־פּראָפעסאָרען אנערקענט
ספּעציאַליסט **Ortoped NATAN RAPAPORT**
מיט 30־יעהריגער פּראַקטיק אין וויען, דייטשלאַנד און לעמבערג, נעמט אָן פון 9 פריה ביז 1 מיטאָג און 3 ביז 7 אָוונט
אין לאָדז, פּילסודסקיעגאָ № 23
פּערזענליכעס ערשיינען פון קראַנקע ביי מיר איז אונבעדינג נויטיג.

פערלאַג „יובל־יודיש“
שוין דערשינען
דאָס נייעסטע בוך פון
חיים לייב פוקס
זינגט מיר די וועלט
פּרייז 2 זל.
צו בעקומען אין אַלע בוכהאַנדלונגען.
הויפּט־פערקויף פאַר לאָדז: אין דער בוכהאַנדלונג פון ש. בערלינסקי, אַלטשטאָט 12.

געדענקט, אַבאָנירט אויף
זומערוואוינונג
— דעם —
„נ. פאָלקסבלאַט“

לאָדזער יוד. לאַקאַטאָרען און סובלאַקאַטאָרן־פאַריין
אויף פּיעטריקאָווער 31, וו. 22
טעלעפאָן 264-38.
דער סעקרעטאַריאַט איז טעטיג טעגליך פון 6 ביז 9 אָוונט. ס'ווערען געשריבען ביטעס, ערטיילט עצות. אויסגעגליכט סכסוכים און געפיהרט כל־ערליי דירות־ און עקסמיסיע־פּראָצעסען.

וויכטיג פאַר פאַבריקאַנטען! און האַנדווערקער שוויסניגען, מאַשינען־טיילען און רעפּעראַטורען פיהרט אויס ביליג די מעכאַנישע שלאָסעריי י. רעדער
11/13 פּיעטרקאָווסקאַ 11 (רוג זאַכאַדניאַ)

וויכטיג פאַר אלע!

דרוקערײַ
בראַמבערג
8 – לאדז – 8
צעגעלניאַנאַ
טעלעפאָן 255-09.

טריקאָטאַזש-פּוחרים טריקאָ-עטיקעטן

שמריקאַ-פאַבריק. שטריקאַ-באַנדעראָלן

וועש-פאַבריק. פערשיר. עטיקעטן און טיטלען

קאָנפעקציאָנערען טיטלען-עטיקעטן

שנײַדער-מײַסטער מאָס-ביכער

בעקער-מײַסטער ברויט-עטיקעטן

בריפבויגנס, קאָנווערטן, רעכענונגען ווי אויך חתונה-קאַרטן צו ביליגע פּרײַזן.

איבערציהונגען און עקספּעדיציעס נאָך
ארץ-ישראל
אין געזאַמעלטע וואַגאָנען ערלעדיגט
שנעל און פּינקטליך צו מעסיגע פּרײַזן
„POLSKI LLOYD" Sp. Akc.
oddział w Łodzi
Narutowicza 13
tel. centrala: 250-15.
פערטרעטונג:
Palestine Shipping Co. Ltd.
Palestine and Egypt Lloyd Ltd.

נאָר 2 זל. ווערען פאַר איבערגע-מאַכט די עלטעסטע
היטע!
אויף גאַנץ נײַ ווי אויך נײַע היטען צו
3.50
„TOLA"
23 Zawadzka 23

„פאַלשע חרפה"
פון ד"ר מעד. ה. רוזשאַנער.
וואָס געדער דערוואַקסענער דאַרף וויסען וועגען וועגערישע קראַנקהייטען
אין 2 בענדער
מיט בעשטעלונגען זיך ווענדען צום מחבר:
Dr. Różaner, Łódź, Narutowicza 9.

FABRYKA NAPOI GAZOWYCH
R. Frydwald
Piłsudskiego 69, tel. 190-48
עמפפעהלט
סאָדעוואַסער און לעמאָנאַד
וואס ווערט אפגעשיקט פינקטליך אהיים
בעשטעלונגען ווערען אָנגענומען א גאַנצען טאָג.

CUKIERNIA
„ZRÓDŁO"
PRZEJAZD 1, tel. 209-87 i 133-72
עמפפעהלט
אויסגעצייכענטע לאדעס
צוזאַמען מיט סאָדע-וואַסער און וואַפלעס
א פּאָרציע 35 גר.
יאַרסקע אוועגדבריטעץ
פון 4 גראָג צו 1 זל.

דאָקטוירים-אפטיילונג

DR. MED.
L. Pikielny
UROLOG
ספעציאַליסט פאַר נירען, בלאָזען און אורין-קראַנקהייטען
NAWROT 8, tel. 219-90
נעהמט אָן פון 4—7 נאָכמיטאָג
צוריקגעקעהרט.

Dr. B. Hurwicz
Choroby skórne i weneryczne
Piotrkowska 10
נעמט אָן פון 8-11 און פון 5—9 אָוו.
זונטאָג און יום-טוב – פון 8—1 בייטאָג.

Lekarz Dentysta
Jakób Botwinik
נעמט אָן טעגליך פון 10 ביז 3 נאָכמ.
אין דער לעטשניצע „פּאָמאָץ" רוג זגער-זשער און לימאַנאָווסקיעגאָ 1, טעל. 101-29
און פון 4—10 אָוונד אויף נאַרוטאָ-וויטשאַ 13. –::– צוגענגליכע פּרײַזען פאַר אַרבייטסלאָזע – הנחה.

Starszy Felczer
B. JOSKOWICZ
פּולנאָצנאַ 4, טעל. 141-86
נעמט אָן טעגליך פון 8—11 און 4—6 נ"מ
טעגליך פּאָקען-שטעלען
מיט פרישע קראָוויאַנקע.

עלטסטער פעלדשער
ש. דערעש
לומאמירסקא 4, טעל. 184-78
נעמט אָן פון 8—10 פרי, פון 1.30—4 נ"מ
און פון 6—7 אָוונד.

DR. MED. H.
Różaner
ספעציאַליסט פאַר
הויט, וועגערישע און סעקסועלע קראַנק.
NARUTOWICZA 9,
tel. 128-98.
נעמט אָן פון 9—1 פאַרמ. און פון 5—9.

Doktór
M. Kalisz
אוניווערזיטעט אין ראָסטאָק
צאָהן-אַרצט
סטאָמאַטאָלאָגישע כירורגיע
פּיעראַצקיעגאָ 7 (עוואַנגעליצקאַ)
טעל. 108-26
נעמט אָן פון 3—7 נאָכמ.

אויערן, נאָז און האַלז און לונגען-קליניק
מיט בעטען פון Dr.
Z. Rakowski
פּיעטריקאָווער 67. טעל. 127-81
נעהמט אָן שטענדיגע קראַנקע (צוועקס אָפּעראַציע א. אז. וו. ווי אויך אַמבולאַטאָ-רישעס פון 9-2 און פון 4-8 אָוונט.
ביי דער קליניק איז טעטיג
א רענטגען-גאַבינעט
פאַר דורכלייכטונגען און אַלערליי פאָטאָגראַפיעס

Dr.
Wajnberg
צוריקגעקעהרט
ספעציאַליסט פאַר לונגען, האַרץ און סקלעראָז קראַנקהייטען
פּיעטריקאָווער 145
טעל. 126-02.
נעמט אָן פון 9-10 פרית, 3-5, 8-9 אָוו.

Dr. med.
M. TAUBENHAUS
צוריקגעקעהרט
ספעציאַליסט
פאַר אקושעריע און פרויען-קראַנקהייטען
פערהיטונג געגען שוואַנגערשאַפט
זגערזשער 11, טעלעפאָן 246-09.
נעמט אָן פון 8—9 פריה און פון 4—8 אָוו.

Dr. med.
Góralska
ספעציאַליסטין פון קינדער-קראַנקהייטען
POMORSKA 38, tel. 128-42.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

Dr. med.
A. STILLER
אינערליכע קראַנקהייטען
צוריקגעקעהרט
נעהמט אָן פון 4—8
פּילסודסקיעגאָ 15,
טעל. 206-75. פראָנט, 2. שטאָק

1-טע פּריוואַטע
פּאָגאָטאָוויע
טעל. 12-333
זשעלאַזנאַ 6 (לעגיאָנוב)
שנעלע ערצטליכע הילף אין אַלע ספּעציאַליטעטן.
דאָס איבערפיהרען קראַנקע אין גאַנץ פּוילען.

לעטשניצע
פאַר וועגעריש קראַנקע
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטן
לאָדז, זאַוואַדזקאַ 1
טעל. 122-73
טעטיג פון 8 פריה ביז 9 אָוונט.
וועגעריש-קראַנקע, מענערשוועכע און הויט-קראַנקהייטען
אַנאַליזען פון בלוט און אורין
די פערהיטונגס-סטאַציע
איז טעטיג א גאַנצען מעת לעת
פאַר פרויען א ספּעציעלער וואַרטע-זאַל
א באַראַטונג 3 זל.

לעטשניצע
פאַר וועגערישע-קראַנקע
מענער - שוועכע און הויט-קראַנקהייטען
פון דאָקטוירים ספּעציאַליסטען
פּיעטריקאָווער 45
טעטיג פון 9 פריה ביז 9 אָוונד.
פרויען און קינדער נעמט אָן א פרוי-דאָקטאָר פון 11-1 און פון 5-7 אָוונד.
א באַראַטונג 3 זל.

Dr.
Szymon Grynberg
ווישניאָווא גורא
(Willa Cyka) טעל. 26
נעמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 55, טעל. 168-58
און פון 1—2 און פון 5—6 נאָכמ.

PrywatnePogotowie
„SZYBKA POMOC LEKARSKA"
tel. 15-111
BAŁUCKI RYNEK
(Zgierska 56)
Czynne przez całą dobę
bez przerwy.

Dr. med. Niewiażski
ספּעציאַליסט פאַר טריפּער, סיפילים און הויט - קראַנקהייטען, בעהאַנדלונג פון מענער - שוועכע
אַנדזשעיאַ 5, טעל. 159-40
פראָנט, 1טער שטאָק
נעהמט אָן פון 8-11 און פון 5-9 אָוונט
זונטאָג און יום טוב פון 9—1 נאָכמיטאָג.
ספּעציעלער וואַרטע - זאַל פאַר פרויען

DR.
S. Kantor
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען (מענער-שוועכע)
90 פּיעטריקאָווער 90
טעל. 129-45
נעמט אָן פון 8—2 נאָכמ. און פון 6—9 אָוו.

Dr. med.
M. JAKOBSON
כירורג
ביינער-כירורג-ספּעציאַליסט
D-ra Sterlinga 22
(Nowa-Targowa) tel. 174-42.

Dr. med.
J. Nadel
ספּעציאַליסט פון אַקושעריע- און פרויען-קראַנקהייטען
אַנדזשעיאַ 4, טעל. 228-20.
נעמט אָן פון 10—12 און פון 5—7 אָוו.

Dr. med. Kleszczelski
כירורג-אוראָלאָג
ספּעציאַליסט פאַר האַרן, נירען און בלאָזען-קראַנקהייטען
Pidłsuskiego 76
(Narutowicza 16)
נעמט אָן פון 1 מיטאָג ביז 8 אָוונד.

Dr. med. LEON FAMILIER
אינערליכע און קינדער - קראַנקהייטען
שערפּיעץ 37 בענעדיקטאַ .6
נעהמט אָן פון 5—7 נאָכמ.

Dr. J. LUBICZ
כירורג און אָרטאָפּעד
צוריקגעקעהרט.
9 פאַלודניאָווא 9
אָרדינירט אויך אין ווישניאָווא-גורא
ווילא אגינסקי.

Dr. med.
GUSTAW KOHN
געוועזענער אַסיסטענט פון דעם גינעקאָלאָגישען קליניק אין פּאַריז.
ספּעצ. פאַר פרויען - קראַנקהייטען און שוואַנגערשאַפט).
ספּעצ. פון היילען אונפרוכטבאַרקייט.
נעהמט אָן אין לאָדז
פּילסודסקיעגאָ 51, טעל. 170-03
נעהמט אָן פון 8—10 און פון 4—8 אָוונט

ד"ר העלער
ספּעצ. פאַר הויט און וועגערישע קראַנקהייטען און מענער - שוועכע
8 טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89
נעמט אָן פון 8—11 און פון 4—8 אָוונט.
זונטאָג פון 10—2 מיטאָג.
פאַר פרויען – א ספּעציעלער וואַרטע-זאַל
פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען

Dr. med.
A. Banasz
כירורג - אוראָלאָג
האָט זיך איבערגעצויגען אויף
Piotrkowska 121, tel. 139-88.
נעהמט אָן פון 4—6 נאָכמיטאָג.

Dr. med. I. Bette
ספּעציאַליסט פאַר אינערליכע און קינדער קראַנקהייטען
PIOTRKOWSKA 6 tel 144-95.
נעהמט אָן פון 8—11 און פון 4—6 אָוונט

Dr. med.
Z. DATYNER
אוראָלאָג
ספּעצ. פאַר נירען בלאָז און אורין-קראַנק.
ZACHODNIA 59a, tel. 148-35
נעמט אָן פון 9-11 און פון 6-8 אָוונט.

Lek.-Dentysta
Jakób Karmazyn
פאַלודניאָווא 2, טעל. 114-36.
צוריקגעקעהרט
נעמט אָן פון 9—1 און פון 4—7 נאָכמ.

בעקאנטמאכונג.

דערמיט מאכען מיר בעקאנט אונזער ג׳ קונדשאפט, אז פון 15 מאי ד.י. איז אונזער

מעבעל-געשעפט

איבערגעטראגען געווארען פון פיעטריקאווער 6 אויף

זשגאווסקא 2 טעל. 143-08

NASIELSKI i MARKOWICZ

און מיר עמפפעהלען זיך ווייטער אונזערער ג׳ קונדשאפט.

מיט אכטונג

מיר בעזיצען אויף לאגער די נייעסט-מאדערנסטע מעבעל.

מיר מאכען אויפמערקזאם, אז אויסער די דערמאנטע צוויי אינהאבער פון דער פירמע האט מעהר קיינער קיין שום שייכות נישט צו אונזער געשעפט און איז נישט בעפולמעכטיגט אנצונעמען בעשטעלונגען אין אונזער נאמען. קומט און איבערצייגט אייך

בעמערקונג: וועהניגער מאדערנע מעבעל מיט 50 פראצענט בילינער.

פלאנג-קינא-טעאטער

PRZEDWIOŚNIE

זשעראמסקיעגא 74/76

(רוג קאפערניקא)

היינט און פאלגענדע טעג

פרעהליכע, מעלאדישע ווינער קאמעדיע א. נ.

„א העלד פון צופעליגקייט"

אין די הויפט-ראלען: Szöke Szakall, Otto Walburg

GITTA ALPAR :אין דער הויפט-ראלע „די, אדער קיין שום אנדערע" :נעכסטער פראגראם

אנהייב 5 נאכמיטאג. — אויפ׳ן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 50 גר.

CORSO

היינט פרעמיערע!

„דאס געהיימניש פון עקספרעס № 6"

אין די הויפט-ראלען: UNA MERKEL, CHARLIE RUGGLES אונגעוועהנליך שפילען.

גרויסער דאפעלטער פראגראם. — גרויסע סענסאציאנעלע דראמע!

„ABC פון ליבע"

גרויסע מוזיקאלישע קאמעדיע. אין די הויפט-ראלען: Adolf Dymsza, Marja Bogda

אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמיטאג, שבת און זונטאג 12 ביטאג. — פרייזען פון די פלעצער פון 50 גר. — דער זאל איז זארגפעלטיג ווענטילירט.

איינציגער קלאנג-קינא אין גארטען

RAKIETA

שענקעוויטשא 40 טעל. 141-22

מעכטיגע סימפאניע פון ליבע אויפן גרונד פון „דער פרעכטיגסטער סימפאניע פון שוּבער"

„כ׳געהער צו דיר"

אין די הויפטראלען: Katarzyna Hepburn i Charles Boyer

אנהייב אין געוו. טעג 4 נאכמ. שבת, זונטאג און יום-טוב 12 בייטאג.

אויפן ערשטען סעאנס זענען אלע פלעצער צו 54 גר.

קינא „PALACE"

היינט און פאלגענדע טעג! CHESTER MORRIS i R. HUDSON אין דער שעהנער ליבעס-דראמע א. נ.

„צובראכענע הערצער"

פרייזען פון די פלעצער: 80 גר. 1.09 זל. און 1.50 זל.

קליינע אנאנסען

פרייז פון אנ׳אנאנס ביז 15 ווערטער נור 1 זלאטי

פרייע פאסטענס

גוטע מיטנייהערינס צו מענסקע אויבערהעמדער קענען זיך מעלדען צו טארנהיים, אל. 1 מאי 35.

עס ווערט געברויכט א נייהערין צו טריקא-וועש און א מעדעל צום אויס-פערטיגען. Goldsztein, Północna 22 fr. 3 piętro.

א יונגעל אדער א מיידעל פון ארנטליכע עלטערן ווערט געברויכט צו פערשידענע ארבייט, זיך ווענדען פיעטריקאווער 10 אין דער פראלניע.

צו א גאנגבאר ארטיקעל פאר פריזיערס ווערען געזוכט אגענטען. אפערטען אונטער „גוטער פערדינסט" אין אדמ.

אגענטען, וועלכע לייזען אין פאפיראסען-בודקעס, ווערען געזוכט צו א פערדינסט-ארטיקעל. אפערטען אונטער „גאנגבאר ארטיקעל" אין אדמ.

א קוואליפיצירטע מאשינערין צו סוויטערס קען זיך מעלדען קאמיענא 5, רעכטע אפיצינע. 3. שטאק, וו. 29.

א לערן = מיידעל ווערט געזוכט. פיעטריקאווער 257, וו. 12:

ס׳ווערט געברויכט פון באלד א קוואליפיצירטע מאשינעריו און רעפעזירקעס צו סוויטערס. פילסודסקיעגא 2, וואוינונג 4.

נויטיג האנד-קעטלערינס צו בעסטען און א קוואליפיצירטער בערעטען-ארבייטער. הערשענבוים, פיעטריק. 116.

אין דער פירמע „Ekonomja Krawiecka" ווערט געזוכט 2 שניידער-ארבייטער און א שיקיונג. צו פאהרען ליפאווא 36.

ראקאלען

צו פערמיטען א מעבלירט צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג פאר 2 פערזאן. 18 זל. א מאנאט, אל. 1 מאי 20, רעכטער איינגאנג, וו. 40.

צו פערדינגען א צימער מיט א בעזונדערן איינגאנג מיט בעקוועמליכקייטען פאר 1 אדער 2 פערזאן, לעגיאנוב 48, וו. 27.

א בעקוועם ארט צו שלאפען, פאר 2 יונגעלייט, פיעטריקאווער 10, לייביש דאבראנסקי, וו. 13.

איבערצוגעבען א שטוב מיט א קוך מיט אלע בעקוועמליכקייטען מיט אדער אהן מעבעל. צו ערפארען פאלודניאווע 9 5-טער שטאק, וו. 24.

2 צימער צו פערמיטען אויף א געשעפט אדער בירא, פאלודניאווע 6, פראנט 1-טער שטאק.

א בעזונדער צימער צו וואוינען אדער צו פיהרען א פראצאוניע פריזירווירדיג. אונפערהייראטע יונגעלייט זענען בעפארצוגט. פילסודסקיעגא 35. פארטער, וואוינונג 28.

איך זוך א סובלאקאטאר אויף פיעטריקאווער 66, וו 58.

צו פערמיטען א מעבלירט צימער מיט בעקוועמליכקייטען, פיעטריקאווער 42 וו. 32.

צו פערדינגען א בעזונדער צימער, פאסיג אויף ארבייט, ווי אויך נאכטלעגער ביליג – 10 זלאטעס א מאנאט. פיעטריקאווער 21 וו. 5.

צו פערמיטען א זוניגע גרויסע שטוב מאניסטראצקא 4, פראנט 2-טער שטאק, אפעלשטיין.

צו פערדינגען 2 פריוואט-צימערן, ערשטער שטאק, נאוואמיעסקא 21. צו ערפאהרען אין קאלאניאל-געוועלב אויפ׳ן ארט.

א בעקוועהם ארט צו שלאפען אין א בעזונדער לופטיג צימער פאר 2 הערן אדער פרייליינס. צו ערפאהרען נאוואמיעסקא 22, וו. 42. לינקע אפ. 3 שט.

צו פערדינגען פון זאפארט אנ׳ איינגעפיהרטע מענער-שניידער-ווערקשטעל מיט אלע איינריכטונגען, מיט א האנדווערקער-קארטע. אויך אנ׳ארט צו שלאפען פאר צוויי פרייליינס. ערפאהרען 6-טער שיערפיען 18, וו. 21.

א גרויסע 4-פענסטערדיגע שטוב, ווי אויך א 2-פענסטערדיגע שטוב זאפארט צו פערמיטען אויף פראנצישקאנער גאס. צו ערפאהרען פאמארסקא 35, ביי א. צוקערמאן.

פון זאפארט אפצוגעבען א צימער מיט בעקוועהמליכקייט און א בעזונדער איינגאנג Miolczarskiego 7, front 1 piętro, m. 7.

עס איז זאפארט צו פערמיטען א געוועלב מיט 2 שויפענסטער אין בעסטען צענטרום אויף גלובנא 67. צו ערפאהרען ביים ווירט טרזשעסניעווסקי, גלובנא 69.

נאכט-לעגער נאר פאר סוחרים

פריש באצויגען — א זלאטי, אנ׳איינצעל צימער-1.50, פאר סטאלע, רעליגיעזע, נאציאנאלע געסט, הנחות שבת-גראטיס. לאדז, קילינסקיעגא 41

פערשידענעס

פרנסה בכבוד!

ביליג איבערצוגעבען פון באלד אנ׳איינגעארדענט שפייז-געוועלב מיט א וואוינונג אין א גוטען פונקט. ביליג דירה געלד. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער D. C.

אויף ליהו נעהם איך אן אויף 9-טער און 12-ער שליטען-מאשינען. צו ערפאהרען פיעטריקאווער 21 ביי קויאווסקי.

ס׳ווערט געזוכט פעהיגע אגענטען צו פערקויפען נייע טעכנישע ארטיקלען, א געזיכערט פערדינסט. מעלדען זיך Al. 1 Maja 25, m. 1.

א שעהנע בעלוינונג בעקומט דער וועלכער וועט שאפען א פאסענדען פאסטען פאר אנ׳אינטעליגענטען פעהיגען יונגענמאן. אפערטען אין אדמיניסטראציע אונטער „פעהיגער".

ווייצענע קלייען פערקויפט „Elektromłyn" לאדז, זאקאנטנא 47, טעל. 147-40.

ווער ס׳וויל דינגען א קיאסק אויף פאפיראסען אדער א קאנצעסיע ארום-צופראגען פאפיראסען אין גאס, קאן זיך ווענדען פיעטריקאווער 59, וו. 20.

א שותף מיט 4 ביז 5 טויזענט זלאטעס קאן צושטיין צו אנ׳איינגעפיהרט געשעפט, פרנסה געזיכערט. צו ערפאהרען ביי וויינרייך, 6-טער שערפיען 19.

צו פערדינגען א בויד אין דער האלע נאוואמיעסקא 19 אין בעסטען פונקט, צו ערפאהרען זאכאדניא 19, וו. 6, פון 8–10 אווענד, אויסער שבת און זונטאג.

געזוכט א שותף צו א גוט איינגעפיהרטע לאנגיאהריגע טריקא=וועש=פאבריק, א גרויסער פאכמאן, די בעסטע קונדען, צוועקמעסיג צו פאבריצירען בלויז טויזאף. אפערטען אונטער „פאבריק".

Włodzimierzów k. Piotrków

Dobrzyński פענסיאנאט

עמפפעהלט willa Bohdanka זוניגע צימערן, ערשטקלאסיגע כשר׳ע קוך, ראדיא, פלאזשע א. א. פיינע בעדינונג. ערמעסיגטע פרייזען. ס׳ווערען אנגענומען געסט צום פרייז פון 4.50 זל. טעגליך.

די חדר-שולע „אורחות חיים" (זשידאווסקא 19) זוכט א שותף מיט געלד צו פערגרעסערן די שולע. בעגויערעס צו ערפאהרען אויפ׳ן ארט.

געעהרטע הערן! נור ביי מיר ווערט פאסאנירט מענער-היטען, נישט מעהר ווי 1 זלאטי, גוט און פינקטליך, קילינסקי 28.

אכטונג! ווער עס וויל האבען די עלעגאנטסטע היטען צום זומער-סעזאן אויך Hückel ווי אויך די בעסטע יודישע היטלעך, טוכענע, סאמעטענע, זיידענע צו ביליגע פרייזען. אויך אלע ארט שילער-היטלעך בעקומט איהר נור אין בעוואוסטען הוט-געשעפט „Szerlauns" פיעטריקאווער 10. קומט און איבערצייגט אייך! שבת איז מיין געשעפט געשלאסען.

4 יודישע הויז-דינערינס אדער פיזיש-געזונדע יונגעלייט צום רוימען, שייערען א. אז. וו. קענען בעקומען פון זאפארט ארבייט אין אינטערנאט „העלענובעק". צו ערפאהרען אין קאנצעלאריע קילינסקיעגא 105 פון 3.30 ביז 4.30 נאכמיטאג.

דאס ביי-ערעפענטע יודישע אפטיק-געשעפט

„OPTICUM"

פיעטריקאווער 28 28

בעזיצט אויף לאגער א גרויסען אויסוואהל פון פערשידענע ברילען, בינאקלען, אלערליי צילינדער-גלעזער, קאמבינירטע גלעזער, טערמאמעטערס.

אלעס צו די ביליגסטע פרייזען.

ס׳ווערען אויך אויסגעפיהרט רעצעפטען, רעפאראטורען פינקטליך און רעעל. — געדענקט די אדרעס:

פיעטריקאווער 28.

פארשיעדענערליי פייערלעש-אפאראטן (Gaśnice płynowe) נייע און געניצטע, ווי אויך פילונגען (Ładunki) צו אלע טיפען אפאראטען צו מעסיגע פרייזען מ. באטשאן, פאמארסקא 25, רעכטע אפ. 1. איינגאנג, 1. שטאק, וו. 28. איך קויף געניצטע פייערלעש-אפאראטן, טעל. 186,27.

Języka polskiego, arytmetyki handlowej, korespondencji szybko i gruntownie wyucza rutynowany nauczyciel. Dla starszych specjalny, praktyczny kurs polskiego wypróbowaną metodą. Piotrkowska 37, m. 11, front, III piętro, godz. 8—9 wiecz.

כעם ש-באקטעריאלאנישער לאבאראטאריום

פ. שאץ, ראדין

פיעטריקאווער 37

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i P. Wajntraub. Redaktor odpowiedzialny: Chanon Kaufman.
Czcionkami i druk rotac. „Najer Folksblat". Piotrkowska 21.